

නිවන චේතන ම, පියවරෙහි පියවර

2 වන වෙළුම

අතිපූජ්‍ය මාතෘකාවල සුදුස්සන හිමි

පුනරානුමෝදනාව

විශාල දෙව්විජයන් වන

වීරසිංහ ආරච්චිගේ නිමල් පෙරේරා මැණියන්

සහ

රයිගමගේ අරනෝමුස් පෙරේරා පියාභානුට

පින් පිණිස

දූ දරුවන් විසින් ධර්ම දානයක් ලෙස

මෙම සදහම් ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කිරීමට දායකත්වය ලබා දී ඇත .

නිවන වෙතට ම,
පියවරෙන් පියවර ...

2 වන වෙළුම

අති පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන හිමිපාණෝ

ප්‍රථම මුද්‍රණය

2015 ඔක්තෝබර්

ලබුනෝරුවකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ වැඩ වසන
අති පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්

ඕස්ට්‍රේලියාවේ මෙල්බර්න් නුවර දී
2015-04-25 දින සිට පැවැත්වූ දේශනා මාලාවේ

දෙවන පියවර

පිටපත් කිරීම

දිල්ලක්ෂි චිරරත්න මහත්මිය, රත්මලාන

සෝදුපත් බැලීම සහ සංස්කරණය

වසන්තා කරුණාරත්න මහත්මිය, කඩවත

පොත පිළිබඳ සියලු විමසීම්

කේ. අශෝක පියසේන

65, අභයාරාම පටුමග, තිඹිරිගස්සාය පාර, කොළඹ 05.

දුරකථනය: 0715328233 -0766623449

නොමිලයේ බෙදා හැරීම පිණිසයි.

විදර්ශනා ඥාන උපදින්නට...

1. උපත සමගම මිඝයන 'පෙනීමක හේතු සහ එල්' දැකීමෙන්...

ශ්‍රද්ධාසම්පන්න පින්වතුනි, කලින් දිනවල දී අපි ආනාපානසති භාවනාව පිළිබඳව ටිකක් දැනගත්තා. අද දවසේදීත් ඒ සමථ කමටහන් වඩන හැටි සහ ඒකෙන් අපි බලාපොරොත්තුවෙන ප්‍රතිඵලය මොකක් ද, ඊට පස්සේ විදර්ශනා ආදී ධර්මයන් වඩන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව මම පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්. ඊට කලින් අපි දැනගත යුතු දහම් කොටසක් තියෙනවා.

පින්වතුනි, මේ භාවනා කරනවා කියන කොටස අයිති හැමවෙලේම මාර්ග සත්‍යයට.

මාර්ග සත්‍යය වඩන්න කලින් අපි දැනගෙන ඉන්න ඕනේ දුක, ඒ වගේම දුකේ ඇතිවීම, දුකේ නැතිවීම - නැත්නම් නැති තැන.

ඒ දුක්ක නිරෝධය, නැත්නම් දුකේ නැති තැන දැනගත්තහම, ඒ දැනගත්තා වූ දුක්ක නිරෝධය දැකගන්න, නැත්නම් සාක්ෂාත් කරගන්න තමයි 'මාර්ගය' තියෙන්නේ.

පින්වතුනි, මෙලොව වේවා, පරලොව වේවා, යම්කිසි දුකක් තියෙනවා නම්, අපි මේ 'දුක සත්වපුද්ගල භාවයෙන් ඇසුරු කළාට', බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ සංඛ්‍යෙනන පඤ්චපාදානකකුටා දුකකා -

'මම, මගේ, මගේ ආත්මය වශයෙන් ඇසුරු කරන්නා වූ'...

දැඩි ව ගන්නා වූ..., 'ස්කන්ධ පඤ්චකයකයි' මේ දුක හිඟෙන් හිඟ කියලා.

ඉතින් මේ දුක ඇතිවෙන්නට හේතුව තමයි මේ 'පඤ්චද්‍ර්ශ්‍යාදානස්කන්ධය' ජර්ඤ්ඤ නො දන්නාකම හිසා, දුකෙකි ඇසුරු කම හිසා තමයි 'දුකකි සමුදය', හැත්තේ 'තණ්හාව' ඇතිවෙලා හිඟෙන් හිඟ.

මෙතැන තව කාරණාවක් තියෙනවා. ඇත්ත ඇතිහැටිය - දුක් වූ 'ස්කන්ධයෝ' දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හැටියට නො දන්න කොට, නො දකින කොට ඒ අරහයා වැරදි දැක්මක් අපි ඇති කරගන්නවා. ඒ වැරදි දැක්ම නිසයි තණ්හාව තියෙන්නේ.

තත්ථාගාමි ඇතිවෙන්නේ තැනැත්තා විනිවිදානීය 'ස්වකමයාගේ' සැබෑම ස්වභාවය දැක්වෙන්නේ. ස්වකමයාගේ සැබෑම ස්වභාවය 'නො දැනින කොට වැරදි විදියකට' අපි දකිනවා.

මම කලින් උපමාවක් කිව්වේ ඇත කුඹුරක පඬියෙක් ඉන්නවා නම්, බලන්න පඬියා කියන තැන හැදිලා තියෙන්නේ කෝටුකැලි ටිකක් හිටවලා, කම්පයක්, සරමක් අන්දලා, මුට්ටියක් මුනින් නමලා, ඒකට ඇස්, නාසා, කට හිටින විදියට හුණු ටිකකින් ඇඳලා, සත්පුද්ගල නොවන ධර්මයක්. අපි ඇත ඉන්න නිසා ඇතට අපිට පෙනෙන්නේ මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා වගේ. එතකොට මෙතැන කාරණා දෙකක් තියෙනවා,

- 'පඬියා වූ තැන පඬියා බව නො දන්නවා' එකක්.
- නො දන්න කොට 'වැරදි දැකීමක්' ඇති වෙනවා සත්වයෙක් ඉන්නවා, මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා කියන.
- ඊටපස්සේ දැන් 'ඉන්න' සත්වයාට, 'ඉන්න' මනුෂ්‍යයාට අපි කැමතියි, එක්කෝ 'ඉන්න සත්වයා ගැන, පුද්ගලයා ගැන' අපි කථා කරනවා.

අර 'ඉන්න' මනුෂ්‍යයා මරණින් පස්සේ ඉපදෙයි ද කියලා ඇහුවොත් ඒකත් වැරදියි, ඒ මනුෂ්‍යයා මරණින් පස්සේ ඉපදෙන්නේ නැත් ද කියලා ඇහුවොත් ඒකත් වැරදියි, ඒ මනුෂ්‍යයා මරණින් පස්සේ ඉපදෙන්නත් පුළුවන්, නැතිවෙන්නත් පුළුවන් ද කියලා ඇහුවොත් ඒකත් වැරදියි, මරණින් පස්සේ ඉපදෙන්නේ නැහැ නැත්තේ නැහැ ද කියලා ඇහුවොත් ඒකත් වැරදියි.

මොකද, චක්‍රාක්‍රයෙක් 'තැනි තැනක්' චක්‍රාක්‍රයෙක් කියන 'දෘෂ්ටිකෝණ' අපි ප්‍රශ්න ඇත්තේ, 'සත්වයෙක් තැනි තැනක්' සත්වයෙක් කියන 'දෘෂ්ටිකෝණ' අපි ප්‍රශ්න ඇත්තේ, ඇත්ත ඇතිවැටියේ නො දන්නා වූ, නො දන්නා වූ කම නිසා යි.

'දිව්ඨිය' ඇතිවෙලා තියෙන්නේ අපි තුළ ඒ විදියට.

ඊටපස්සේ අපි ඉන්න සත්වයා ගැන කැමැත්තක් ඇති කරගන්නවා නම්; අනේ මේ පැත්තේ ඉන්න මනුෂ්‍යයෝ හොඳයි, නැත්නම් මේ මනුෂ්‍යයා නම් හොඳ කෙනෙක් වෙන්න ඇති කියලා, එහෙම

නැත්නම් මේ පැත්තේ ඉන්න මනුෂ්‍යයෝ නරකයි, නැත්නම් මේ සත්වයා නරකයි කියලා හොඳ හෝ නරක හෝ අපි ඇලීම් ගැටීම් දෙකට පත්වෙන්නෙත් 'මනුෂ්‍යයා කියනකම' හින්දා යි.

- එතකොට මනුෂ්‍යයා කියන මේ කැමැත්ත ඇති වුණොත් ලෝභය.
- මනුෂ්‍යයාට අකමැත්ත ඇති වුණොත් ද්වේශය.
- කැමැත්තක් අකමැත්තක් ඩිනේ නැහැ, 'මනුෂ්‍යයෙක් හැටියට දැකිනා බව' චෝභය.

එතකොට අපි මනුෂ්‍යයෙක් කියලා දැකින නැතක ලෝභ, ද්වේශ, චෝභයන්ගෙන් විදෙන් නැති කිසි ඵලයක් නැහැ, දැන් මේ අරමුණේ.

වෙල පැත්තේ, පඬියා ඉන්න පැත්තේ ඉඳලා දැන් කවුරුහරි කෙනෙක් එනවා. දැන් අපිට පෙනෙන්නේ පඬියෙක් නෙවෙයි මනුෂ්‍යයෙක්. අපි ඒ එන පුද්ගලයාගෙන් අහනවා අර මනුෂ්‍යයා මරණින් පස්සේ උපදියි ද? මෙයා කියනවා ඔහොම අහන්න සුදුසු නැහැ කියලා. එහෙනම් මනුෂ්‍යයා මරණින් පස්සේ උපදින්නේ නැත් ද? එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ. ඒ සත්වයා මරණින් පස්සේ උපදින්නක් පුළුවන් ද, මැරෙන්නක් පුළුවන් ද? එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ. උපදින්නෙත් නැහැ මැරෙන්නෙත් නැත් ද? එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ. දැන් අපි අහනඅහන එක ප්‍රතිකෂේප කරනවා.

එහෙනම් මොකක්ද මේකේ ඇත්ත, ඇයි එහෙම කියන්නේ? උත්තරයක් දෙන්නේ නැතුව අපිට කියනවා පොඩ්ඩක් ඔහොම ඉස්සරහට (පඬියා ඉන්න තැනට) යන්නකො කියලා.

යනකොට අපිට පෙනෙනවා 'පඬියාව'.

'පඬියා' හිටපු තැන, මනුෂ්‍යය සත්වපුද්ගල 'දෘෂ්ඨියෙන්' අහපු ප්‍රශ්න ටික වැරදියි කියන උත්තරයක් අපිට එනවා.

බැරිවෙලා හරි උත්තරයක් කෙනෙක් දුන්නොත්, උත්තරය දුන්න කෙනා වැරදියි කියලා අදහසක් අපිට පෙනෙනවා. ඇයි? සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ඉන්න තැනක අපි සත්වයා මරණින් මත්තේ උපදියිද කියලා අහන කොට ඔව් කියලා කිව්වා නම් ඒක වැරදි යි.

නැහැ කියලා කිව්වා නම් ඒකත් වැරදි යි. ඇයි - සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නැති තැනක, 'අනාත්ම ධර්මතාවයක, ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් අහන ප්‍රශ්නයට' උත්තර දුන්නොත් වැරදි යි. ඉතින් -

'සත්වපුද්ගල සංඥාව' වැරදි යි.

කැමැත්ත අකැමැත්ත පැත්තකින් තැබේවා 'ඒ සංඥාව' වැරදි යි.

ඉතින් පින්වතුනි, මෙතැන දී මේ 'අනාත්ම' වූ භෞත-ප්‍රත්‍යයයෙන් හටගන්න ස්කන්ධපඤ්චකයක් පවතින්නේ යථාර්ථයේ, හරියට අර පඬියෙක් වූ තැන වගේ. අපේ සමාධිය ගොඩාක් දුර යි. ගොඩාක් ඇතක අපි ඉන්නේ.

ඉතින් - ගොඩාක් ඇතක ඉන්න හින්දා, ප්‍රඥාවෙන් සහ සමාධියෙන් අපේ හිතේ රළු මට්ටමක - ඇතක ඉන්න හින්දා අපිට මේ ටික හරියට පෙනෙන්නේ නැහැ.

ඒ නොපෙනෙන කම නිසා අපිට පෙනෙන්නේ 'පුද්ගලයෙක් වගෙයි, සත්වයෙක් වගෙයි'.

ඉතින් අපි මේ 'සත්වයාට' විටෙක කැමතියි, විටෙක අකමැතියි. කැමති නම් ලෝභය, අකමැත්ත නම් ද්වේශය. කැමැත්තක්, අකමැත්තක් නැතුව සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියන සංඥාව ම වැරදි යි. - නමුත් අපි මේක දන්නේ නැහැ.

ඉතින් 'බුදුරජාණන්වහන්සේ' කියන්නේ හරියට මේ පඬියා ඉන්න තැන ඉඳලා ආපු අර පුද්ගලයා වගේ. අපි ඇහුවොත් භාග්‍යවතුන්වහන්සේගෙන්, "භාග්‍යවතුන්වහන්ස මේ සත්වයා මරණින් මත්තේ උපදිනවා ද?" භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඕවාට කියනවා ධූපනීය ප්‍රශ්න කියලා. ඒවාට උත්තර දෙන්නේ නැහැ. එහෙම අහන්න සුදුසු නැහැ කියලා ඒ ප්‍රශ්නය ප්‍රතික්ෂේප කරනවා. "එහෙනම් භාග්‍යවතුන්වහන්ස මේ සත්වයා මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැත් ද?" "එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ". "භාග්‍යවතුන්වහන්ස සත්වයා මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැත් ද, නැත්තෙන් නැත් ද?" "එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ". "උපදින්නත්"

පුළුවන් ද, නැතිවෙන්නක් පුළුවන් ද?” “එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ”.

“ඇයි භාග්‍යවතුන්වහන්ස?” කියලා ඇහුවාම කවදාවත් උත්තර දෙන්නේ නැහැ.

පොඩ්ඩක් ඉස්සරහට යන්නකො - කියනවා වගේ ප්‍රතිපදාවක් තමයි පෙන්වන්නේ.

ඉතින් ‘මේ ප්‍රතිපදාවේ’ හැසිරෙන කොට ‘අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටික යම්කිසි කෙනෙක් දැක්කොත්’, දකින කොට එයාට තේරෙනවා සත්වපුද්ගලභාවයකින් අපි ප්‍රශ්න අහන කොට ඒකට උත්තර දුන්නා නම් තමයි වැරදි කියලා.

ඉතින් මෙතැන දී පින්වතුනි, තේරුම් ගන්න ඕනේ කාරණා දෙකක් තියෙනවා. එකක් තමයි අද අපිට තියෙන්නේ වැරදි දැක්මක්. ඒක එකක්. වැරදි දැක්මට හේතුවෙන්නේ මොකක් ද? ‘නිවැරදි දැක්ම නැතිකම’ කියලා කාරණා දෙකක් තියෙනවා.

එතකොට වැරදි දැක්ම තමයි, අර මනුෂ්‍යය සංඥාවෙන් කටයුතු කරන ටික තමයි - මේ ‘සත්වපුද්ගල භාවයෙන් කටයුතු කරන ලෝකය’.

එතකොට අපිට සත්වපුද්ගල භාවයක් හම්බවෙන ලෝකය තුළ, නිවැරදි ධර්මතාවය, පවතින ධර්මතාවය තමයි,

සම්මාදිට්ඨි කියලා පෙන්නපු තැන තමයි මේ ‘ථූඤ්ඤා’ වගේ දැකින තැන.

- පඬයා වූ තැන පඬයා වගේ දැක්කොත් පින්වතුනි එතකොට ඉස්සෙල්ලාම වෙන්නේ මොකක්ද? මනුෂ්‍යයා කියන ‘අදහස’ නැතිවෙනවා.
- මනුෂ්‍යයා කියන අදහස නැති වුණහම ‘මනුෂ්‍යයා හොඳයි, මනුෂ්‍යයා නරකයි’ කියලා මේ අන්තවලට බෙදෙනකම නැතිවෙනවා.

එතකොට තැනිවෙලා තියෙන්නේ ලෝන, දූවේෂ, මෝහ.

ලෝන, දූවේෂ, මෝහ තැනි වුණේ සම්මාදිට්ඨිය නිසා යි.

එතකොට බලන්න - පඬියා බව දැක්කොත්, මනුෂ්‍යයා කියන එක අතුරුදහන් වුණොත්, මනුෂ්‍යයා ලෙඩවීම නිසා, මනුෂ්‍යයා මහලුවීම නිසා, මනුෂ්‍යයා මැරීම නිසා, අප්‍රියයන් හා එක්වීමේ දුක නිසා, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුක නිසා එන දුක මෙයාට විඳින්න වෙයි ද කියලා.

ඒ දුක් විකෙන් 'ඉබේමයි' විදෙන්ගේ, විච්ඡාදාශ්ච්‍ය තැනවෙන කොට.
පඤ්ච 'උපාදාන' ස්කන්ධ ජරායා පවතින දුකෙන් 'මනස්' විදෙනවා.

- - - - -

ඒ වගේ, අපිටත් කියෙනවා වැරදි දැකීමක්. මේ පඤ්චුපාදානස්කන්ධා දුකො කියපු තැනක පඤ්චලපාදානස්කන්ධා දුක නො දන්නා, නො දකිනකම නිසා අපිට සත්ව-පුද්ගල-ආත්ම දෘෂ්ඨියක් ඇතිවෙලා කියෙනවා - වැරදි දැකීමක්.

- දැන් අපි ඔක්කෝම විචිතවෙන්ගේ මේ සත්ව-පුද්ගල-ආත්ම සංඥාව ඇත්ත ම වෙලා, ඇත්තම කරගෙන.
- ඊටපස්සේ ඒක මුල් කාරණාව කරගෙන තමයි අපි 'ඉන්න' සත්වයන්ට කැමති, පුද්ගලයන්ට කැමති.
- අපි 'සත්වපුද්ගල' කියන අදහසකින් හෙතෙම ඉන්නේ. දරුවා, අම්මා, තාත්තා, දුව, පුතා, නැන්දා, මාමා, අයියා, අක්කා, යාළුමිත්‍ර ආදී කියලයි පෙනෙන්නේ. ඒ හින්දා අපි ඒවට කැමතියි.
- ඊටපස්සේ ඒ 'මගේ' දුවාදරුවන්ට, 'මට' ජීවත්වීම පිණිස කියලා බාහිර භෞතික දෙයටත් කැමැත්ත යෙදිලා කියෙනවා, විසිරිලා කියෙනවා.

තණ්හාව කියන එක මේ හැම දෙයකටම විසිරිලා පැතිරිලා ගිහිල්ලා කියෙන්නේ පින්වතුනි 'ජීවිතයේ' පවතින ඇත්ත නො දන්නවා, ඇත්ත නො දකිනවා' කියන තැනක් නිසා යි.

එතකොට මෙතැන දී බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ,

- දුකට හේතුව තණ්හාව.
- ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛදොමනස්ස, උපායාස කියන මේ දුක් ටික ලැබෙන්න හේතුව මේවා අරහයා අපි කැමැත්තෙන් ප්‍රියමනාපව ඇලිලා ඉන්නකම.
- එතකොට *තණ්හාවට හේතුවක් තියෙනවා, වච්ඡද දැකීම. එතකොට වච්ඡද දැකීමට හේතුවක් තියෙනවා, මොකක් ද? තිවච්ඡද දැකීම හැනිකම. හැනිතමි සම්මාදිට්ඨිය හැනිකම* කියලා උත්තරයක් එනවා.
- ඊටපස්සේ දැන් ඇත්ත ඇතිහැටියේ නො දන්නාකම තිබුණොත් 'ඉබේමයි' වැරදියට පෙනෙන්නේ.
- වැරදියට පෙනුණොත් තණ්හාව ඇතිවෙනවා ම යි.
- තණ්හාව ඇති වුණොත් දුක කියන එක ජීවිතය වෙලා. දුක කියන එක විඳින්න වෙනවා.

දැන් මේ සිද්ධාන්තයේ අපිට හම්බවෙනවා

- දුක.
- දුකට ළඟ ම හේතුව හැටියට හම්බවෙනවා 'තණ්හාව'.
- තණ්හාවට 'මූල හේතුව' හැටියට හම්බවෙනවා 'මිච්ඡාදිට්ඨි සහ අවිද්‍යාව' - ඇත්ත නොදන්නාකම.

ඊටපස්සේ,

- මේ දුක නැතිවෙන්න නම් තණ්හාව නැතිවෙන්න ඕනේ.
- තණ්හාව නැතිවෙන්න නම් වැරදි දැකීම නැතිවෙන්න ඕනේ.
- වැරදි දැකීම නැතිවෙන්න නම් ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න ඕනේ.
- ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකීමට කියනවා සම්මාදිට්ඨි. *සමමාදිට්ඨි ස විජ්ජා, විජ්ජා උප්පාදො අවිජ්ජා නිරොධො* - සම්මාදිට්ඨිය කියන්නේ විද්‍යාවක්, විද්‍යාව උපන් කල්හි අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනවා.

එතකොට ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකිනවා. දකින කොට වැරදි දැකීම නැතිවෙනවා. ඒ කියන්නේ නිකම්ම නෙවෙයි,

‘ස්කන්ධපඤ්චකය ස්කන්ධපඤ්චකයක් හැටියට දකිනවා,

සත්වපුද්ගල සංඥාව අතුරුදහන් වෙනවා’ කියන එකයි කියන්නේ තව පැත්තකින්.

ඒම ස්කන්ධ ටික, ස්කන්ධ ටික හැටියට දකිනවා.

මම කියන ‘හැඟීම’, මම කියන ‘දෘෂ්ටිය’ අනුභවෙනවා.

ඒකයි ‘වරද දැකීම අනුභවෙනවා’ කියලා කියන්නේ.

එතකොට වෙන්වේ මොකක් ද?

ඒම සත්වයන්ට පුද්ගලයන්ට ද්විතීකත්වයට කියලා ඇතිවෙන තත්ත්වයට කියන එකට ඉඩ තැන. ‘මට’ කියලා ඇතිවෙන, ‘මගේ ජීවිතයට’ කියන තත්ත්වයට ඉඩ තැන.

තත්ත්වයට නැති වුණොත් මේ විපරිනාම වෙන ස්කන්ධයෝ විපරිනාම වෙන දවසට දුක එන්නේ නැහැ.

- - - - -

මේ වගේ දුක නැතිකරන්න නම්, මේ ජීවිතයේත්, පරලොවත් දුක නූපදින ස්වභාවයට පත්කරන්න නම් අපිට ඇත්ත ඇති හැටියේ දකින්න වෙනවා. මේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න බුදුරජාණන්වහන්සේ ක්‍රම රාශියක් පෙන්වනවා.

එකඑක තැන් වලින් ස්කන්ධයන්ගේ මේ ඇත්ත දකින්න පුළුවන්. මම අද එක ක්‍රමයක් පැහැදිලි කරන්නම්. දවසින් දවස එකඑක ක්‍රම පැහැදිලි කරන්නම්.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා එක ක්‍රමයක්, තව පැත්තකින් ගත්තහම යං කිඤ්ඤි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මං චිරජං චිතමලං ධම්මවක්ඛුං උදපාදි කියපු ටික ගන්න.

කෙලෙස් රජස් නැති, කෙලෙස් මල නැති දහම් ඇසක් තමයි යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සක්කං තං නිරොධධම්මං යමක් භේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නවා නම් ඒ හැම දෙයක් ම භේතු නිරුද්ධ වෙනකොට ම නිරුද්ධ වෙනවා කියන 'දැක්මක්' තියෙන්න ඕනේ.

මෙන්න මේ ටික කෙනෙකුට දකින්න පුළුවන් නම්,

පුත්‍රය නිසා ගවගන්ත දෙය පුත්‍රය තැනිවෙන කොට තැනිවෙනවා
කියලා දකින්න පුළුවන් නම් ඒ සම්මාදිට්ඨිය.

ඒ සම්මාදිට්ඨිය තිබුණොත් මිච්ඡාදිට්ඨිය දිරා යනවා. ඒ සම්මාසංකප්පය තිබුණොත් මිච්ඡාසංකප්පය දිරා යනවා. මේවා ටික ඔක්කෝම අතහැරෙනවා.

තව පැත්තකින් ගත්තොත්, මේ ඇත්ත ඇති හැටියට දකින කොට,

වර්ච දාගුල; මේ ඝ්ණක ටික ඇස් ඉදිරිපිට වී තැනාට සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා බලනකම, බලපු ගතිය ඇප් වනසින් ගිලිහෙනවා, ඉඹේ ව තැනිවෙනවා.

මේ 'ඇත්ත' දකින මට්ටමට මනස ගත්තොත්
සන්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියන හැඟීමට ඉඩ නැහැ.

ආශ්‍රව්‍යන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් ව්‍යාස වීදෙනවා කියලා කිව්වේ මේ සත්වපුද්ගල සංඥාවන්ගෙන් ඇප් ව්‍යාස වීදෙනවා.

මිදුණහම මිදුණා කියන නුවණ පහළවෙනවා. තමන්ට සසර දුක් නැතිකිරීම පිණිස වෙන කළ යුත්තක් නැහැ. මොකද,

දුක කියන ඒක ඉපදිලා තියෙන්නේ වර්ච දර්ශන චාත්‍යකින් ව යි. ඇත්තට ම භෞතික සිද්ධියක් තෙවෙයි මේ බුදුදහමින් පෙන්වන්නේ. අන්තිමට 'මනෝමය විද්‍යාවක්' පෙන්වන්නේ.

එතකොට අපිට ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න එක ක්‍රමයක් පෙන්නවා - හටගත්ත හැම දෙයක් ම නැතිවෙනවා කියලා.

එකකොට මේ 'හටගන්න හැම දෙයක් ම තැනිවෙනවා' කියන කාරණාව අපි දැක්ක යුත්තේ කොහොම ද? කොතැනින් ද?
මේ 'ස්පර්ශ ආයතන හය' අර්භයා.

ඒ කියන්නේ අපිට ඇහෙන්න රූපයක් දැක්කොත්, අද දවසේදී අපිට ඇහෙන්න දැකපු රූපය බලලා ඉවර වුණහම, ආපහු ගියහම, හටගන්න දෙය නැතිවෙනවා කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ,

ආපහු 'දැකපු දෙය ඇති බවට' අපිට ඉතුරු වෙනවා.

ශබ්දයක් ඇහුණොත් ශබ්දය ඉතුරු වෙනවා. මේ වගේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් ම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ

අරමුණු දැනගන්නොත්, 'දැනගන්න දැනගන්න දේවල්'
අපිට ඉතුරුවෙනවා, රැස්වෙනවා, එකතු වෙනවා.
ඒවා තමයි 'කර්ම රැස්වෙනවා' කියලා කියන්නේ.

නමුත් - 'සම්මාදිට්ඨිය' කියන කාරණාවේදී 'හටගන්න දෙය, පෙර තො තිබීම හටගෙන ඉතුරු තැනට තැනිවෙනවා' කියන කාරණාව දකින්න ඕනේ.

- - - - -

මේ ශාසනයේ හේතුඵල දහම අපි මුලින් ම තේරුම් ගනිමු.

හේතුඵල දහම, පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්වන කොට,

- 'හේතු භාගියක්' නිසා ම 'ඵලයක්' හටගන්නවා.
- 'හටගන්න ඵලය'

- හේතු එකක් එකකුත් නෙවෙයි,
- හේතු ටික ඔක්කොමත් නෙවෙයි,
- හේතු තැනුවත් නෙවෙයි,
- නමුත් මේ හේතු නිසාවයි ඵලය හටගන්නේ කියන කාරණාවක් තියෙනවා.

මම ඕකට උපමාවක් කියන්නේ - ගහක ඡායාවක් පොළොවේ වැටිලා තියෙනවා නම්, ඡායාව කියන්නේ එලයක්.

ඡායාව ඇතිවෙන්න හේතුවෙව්ව පොළොවක් තියෙනවා නම් පොළොව ඡායාව නෙවෙයි. ගහ ඡායාව නෙවෙයි. ආලෝකය කියන්නේ ඡායාව නෙවෙයි.

පොළොවයි, ගහයි, ආලෝකයයි කියන 'හේතු ටික' නිසා හටගන්න ඡායාව ගන්න. ඡායාව, නැත්නම් 'එලය' කියලා කියන්නේ, ඡායාව කියලා කියන්නේ,

- හේතු එකක් එකකුත් නෙවෙයි. පොළොව විතරකුත් නෙවෙයි. ගහ විතරකුත් නෙවෙයි. හිරුඑළිය විතරකුත් නෙවෙයි. ඔක්කෝමත් නෙවෙයි.
මේ හේතු එකක් එකකුත් නෙවෙයි, හේතු ටික ඔක්කෝමත් නෙවෙයි, හේතු නැතුවත් නෙවෙයි.
- හේතු ටික නිසාමයි එලය හටගන්නේ. මේ හේතු එකක් හෝ නැති වුණොත් මේ එලය නැතිවෙනවා. ඔක්කෝම නැති වුණත් නැතිවෙනවා,

ඒ වගේ පින්වතුනි, යම් වස්තුවක් අපිට පෙනෙනවා නම්,

ඇහැට රූපයක් පෙනෙනවා නම් අර උපමාවෙන් පෙන්නපු ඡායාව වගේ අපිට ණේ පෙනෙනවා කියන එක. ඒ කියන්නේ 'සිතක චේදනා, සංඥා' යෙදුලා තියෙන්නේ.

මේ 'පෙනෙනකම' කියන එක ඇතිවෙන්නේ - ඇහැට භෞත කථගෙන, භෞත භෞත කථගෙන, එකකු විඤ්ඤාණය භෞත කථගෙනයි මේ පෙනෙනකම ඇතිවෙලා තියෙන්නේ. අර පොළොවයි, හිරුඑළියයි, ගහයි නිසා වැටුණු ඡායාව වගේ - ඇහැටයි, භෞතයි, එකකු විඤ්ඤාණයයි කියන ධර්මනා තුන 'එකතුවෙව්ව තිසා' පෙනෙනවා.

එතකොට දැන් පින්වතුනි යම්කිසි කෙනෙක් කිව්වොත් පොළොවත් අනිත්‍යයි, ගහත් අනිත්‍යයි, හිරුඑළියත් අනිත්‍යයි, නමුත් ඡායාව නම්

නිත්‍යය කියලා කිව්වොත් හරි ද? නැහැ. ඒක වෙනත් පුළුවන් ද? බැහැ.

අයි - ඇහැන් අනිත්‍යයි, රූපයන් අනිත්‍යයි, චක්‍ර විඤ්ඤාණයන් අනිත්‍යයි කියනවා, නමුත් , 'දැකපු දේ නියෙනවා' කියනවා.

ඉතින් අපි කියන්නේ ඕක නොවෙයි ද?

ගහක් අනිත්‍යයි, පොළොවක් අනිත්‍යයි, ආලෝකයක් අනිත්‍යයි, නමුත් ඡායාව නම් නිත්‍යයි කියලා යම්කිසි කෙනෙක් කියනවා නම් ඒකයි, දැකපු දේ නියෙනවා කියලා කෙනෙකුගේ 'හිතට දැනෙනවා' නම් එයාගේ මනසයි අතර වෙනසක් නැහැ කියලා මේ පින්වතුන් දන්නවා ද? ඇත්තට ම ඕකයි ස්වභාවය.

කොව්වර වරදක් ද කියන එක දකින්න.
නමුත් අපිට ඒකේ වරදක් තේරෙන්නේ නැහැ.

මේ පින්වතුන්ට දැන් මෙතැන ඉඳලා දැකපු ගෙදර සිහිකරන්න පුළුවන් නේ? ඒ කියන්නේ 'ඇහැ අනිත්‍යය වුණාට, රූපය අනිත්‍යය වුණාට, වක්බු විඤ්ඤාණය අනිත්‍යය වුණාට' දැකපු දේ තියෙනවා කියන එක යි.

ගහ අනිත්‍යයි, හිරුළිය නැතිවෙනවා, පොළොව නැතිවෙනවා, නමුත් ඡායාව තියෙනවා වගේ තැනක මේ ඉන්නේ.

ඔය 'වැරද්දට' ඉඩ තියෙන්නේ සම්මාදිට්ඨිය නැති නිසා.

මේ පින්වතුන්ට 'දකින වෙලාවේ දී' ඇහැ, රූප, චක්‍ර විඤ්ඤාණය කියන ටික නිසා පෙනෙන බවක් තිබුණා නම්, ඒ හේතු නැතිවෙන කොට ම නැතිවෙනවා කියන එක නො පෙනෙන තව කාරණාවක් තිබුණා.

- මේ පින්වතුන් ස්පර්ශ ආයතන හය හඳුනන්නේ නැහැ.
- දැකපු දෙය සිහි කරනවා කියලා දැන් නියෙන්නේ 'මන්‍යයි, ධර්මාචර්මණයි, මනෝ විඤ්ඤාණයයි' තේද කියලා හඳුනාගන්න පුළුවන්කම නියෙනවා නම් 'දැකපු දෙය ඉතුරුයි කියන වැරද්දට' යන්නේ නැහැ.

- එතකොට 'දැකින වෙලාවෙදි ඒ හේතු වික නිසා වේ පෙනෙන බව තැනිවෙත්තේ' කියලා දැකින තිබුණා නම් 'සිහි කරපු දෙය දැකිනවා' කියන වැරද්දට යන්න තැහැ.
- ඉතින්, වේ ස්වර්ෂ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇතිවැටියේ දැකින බැරිකම නිසායි අපිට
 - 'ලෝකය කියන එක නිර්වාණයවෙලා' තියෙන්නේ,
 - 'හිතය බව' ඇවිල්ලා තියෙන්නේ.

එතකොට දැන් - ඇහැ, රූප, චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තුන්දෙනා එකට එකතු වුණහම අපිට මේ වගේ අරමුණක් පෙනෙනවා. තව පැත්තකින් ගත්තහම,

- වේ 'පෙනෙනවා' කියලා කියන්නේ 'හිතක වේදනා, සංඥා යෙදුලා'.
- වේ වේදනා, සංඥාවත් හිතේ යෙදෙන්න හේතුව ස්වර්ෂය.
- ස්වර්ෂයට හේතුව මොකක් ද? නිෂ්ඨං සංඛිගති ඵෙය්‍යා.
- ඇහැ වෙන්වෙන කොට, රූපය වෙන්වෙන කොට, හිත වෙන්වෙන කොට, පෙනුණ දෙය ඉතුරු තැනුව ම තැනිවෙනවා.
- නමුත් තැනිවෙව්ව බව අපිට පෙනෙන්නේ තැහැ.

ඇයි ඒ? 'දැකපු දෙය තැනිවෙනවාත් එක්කම' පෙරපුපු තැනුව - 'දැකපු දෙය බැසවලා' අරගෙන, සම්පව්ච්ඡන කියලා කියන්නේ 'පිළිගන්නවා'.

දැකපු, නිරුද්ධවෙව්ව අරමුණ මගේ විඤ්ඤාණයෙන් ආපහු පිළිඅරගෙන, ආපහු බැසවලා අරගෙන ඒක 'හිතේහිතේ පවත්වනකම' නිසා - අපි ඒ සිද්ධාන්තය ඉගෙනගෙන නැති හින්දා 'අපිට හිතෙන්නේ දැකපු දෙය තියෙනවා' වගේ.

දැන් අපිට 'කෂණිකව නුවණක්' තිබුණොත්,

- දැන් තියෙන්නේ මනඤ්ච පටිච්ච ධර්මෙ ච උප්පජ්ජති මනෝවිඤ්ඤාණං නිණ්ණං සභිගති එසෙසා - දැන් මේ 'මනෝමය දැනගැනීම' තියෙන්නේ.
- 'මනසත්, ධම්මාරම්මණත්, මනෝ විඤ්ඤාණත් කියන ධර්මතා තුන නිසයි' දැන් මේ 'ධර්මව්‍යංග්‍යාව' තියෙන්නේ, ඒ 'භෞත විකෘතිවෙන කොට තැනිවෙනවා' කියලා දකින්න පුළුවන් වුණොත්,
- මේ පින්වතුන්ට 'දැකපු දෙය තැනිවුණා' කියන නුවණ තියෙනවා.
- ඒකකොට 'දැන් මේ දැනගන්න දෙයත්' තැනිවෙනවා කියන නුවණ තියෙනවා.
- නමුත් 'අපි මේ දෙපැත්ත දකින්නේ නැහැ'. ස්පර්ශ ආයතන හය ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න හුරුකරලා නැහැ. පුරුදු කරලා නැහැ.

ඊටපස්සේ ශබ්දයක් ඇහෙනවා කියන කොට පින්වතුනි, සොනඤ්ච පටිච්ච සංගේ ච උප්පජ්ජති සොනවිඤ්ඤාණං - කනත්, ශබ්දයත්, සෝතවිඤ්ඤාණයත් නිසා පෙර නො තිබීම තමයි ශබ්දය කියන එක හැදෙන්නේ. එතකොට මේ හේතු තුන නැතිවෙන කොටම, ශබ්දය නැතිවෙනවා. නමුත් අපිට හිතෙන්නේ 'මේ හේතු තුන්දෙනා නැතිවුණාට, ශබ්දය නැතිවෙන්නේ නැහැ, මට බැණපු දේවල් තියෙනවා, බැණපු කෙනා ඉන්නවා' කියලා තමයි අපිට පෙනෙන්නේ.

බැණපු දේ තියෙනවා, නැත්නම් ශබ්දය අහපු දේ තියෙනවා කියන කාරණාව අපිට ඉතුරුවෙන්නේ අපිට මේ ස්පර්ශ ආයතන ටිකේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ නො දන්න, නො දකිනකම නිසා යි.

එතකොට, මේ ඝර්භ ආයතන හයේම ඝර්භාවය තමයි

- මේ විද්‍යාව 'භෞතභෞත' හටගන්නවා. භෞත විකෘතිවෙන කොටම නිවැරදි වෙනවා.
- භෞත විකෘති නිසා හටගන්නවා කියන කොට - ඒකෙන් කියනවා 'නිබ්බා ආවා' නෙවෙයි කියලා අතීත අත්තය අනුමානවෙනවා.

- භූමි තැනවෙන කොට තැනවෙනවා - කියන කොට අනාගත අත්තය අනුමානවෙනවා.

බලන්න, 'ගහයි හිරුඑළියයි පොළොවයි' කියන තුන්දෙනා එකතු වෙනකොට ම ඡායාව ඇතිවුණා නේද? - දැන් මේ ඡායාව කොහේ ඉඳලාද ආවේ? ඡායාව කියන එක කොහේ තිබ්ලා ද ආවේ කියන්න බලන්න. පොළොවේ ද, ගහේ ද, හිරුඑළියේ ද තිබුණේ? මේ හේතු තුනේම ඇතුළේ කැලිකැලි තිබුණා ද? නැහැ. හේතු ටික නිසා පෙර නො තිබීම හටගන්නා නේද?

අද අපි හැමෝම කථාකරන 'මතකයක්' ඔය වගේ තමයි. අද අපි හිතන්නේ මොළේ ඇතුළේ තියෙන්නේ, නැත්නම් සෛල ඇතුළෙයි තියෙන්නේ, හදවතෙයි තියෙන්නේ, මතකය තැත්තැත්වල තියෙනවා කියනවා.

'මතකය' තියෙන තැන මම කියලා දෙන්නම්, මට 'ඡායාව' තිබුණු තැන කියලා දෙන්න.

අපි හුඟදෙනෙකුට හිතෙන්නේ මොළේ ඇතුළේ තිබ්ලයි ආවේ කියලා. දැන් මේ රූපය හමුවෙන කොටම මනුෂ්‍යයා කියලා සිහිවෙන්නේ මේ සිහිවීම මොළේ ඇතුළේ තිබ්ලයි ආවේ කියලා හිතන්නේ. එහෙම කියන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. කොහේවත් තිබුණා කියන ගණයට යන්නේ නැහැ.

ඒකයි බුදුදහමෙන් පෙන්වන්නේ හැම දෙයකට ම වඩා වෙනස් සිද්ධාන්තයක්. පරිච්ඡේදපාද ධර්මයක් පෙන්වන්නේ ඒ නිසා යි. හේතුඵල දහමක් කියන්නේ ඒකයි. සංඛ්‍යා කියන්නේ සකස්වෙච්ච එකක්. සකස් වුණා කියලා කියන්නේ පෙර නොතිබීම හටගත්තේ. පිළියෙළවෙච්ච එකක්. තිබුණේ නැහැ, පැටව් ආවේ නැහැ.

මේ ඡායාවෙන් තව ඡායා පැටියෙක්, ඒ ඡායාවෙන් තව ඡායා පැටියෙක් එහෙම ආවේ නැහැ, ඊළඟට හටගන්න ඡායාවට. අපි කියමු ආලෝකය නැතිවෙන කොටම ඡායාව නැති වුණා. දැන් අර තිබුණු ඡායාව පොළොව ඇතුළට ගියා ද? තිබුණු ඡායාව ගහ

ඇතුළට ගියා ද? තිබුණු ඡායාව ආලෝකය උරා ගන්නා ද? නැහැ.

නැවතත් ඉරුපිළිය වැටෙන කොට ම ඡායාව ඇතිවෙනවා. දැන් අර ඉස්සෙල්ලා ඡායාවම ද ආවේ? නැහැ. එතකොට ඉස්සෙල්ලා ඡායාවට මොකද වුණේ, දැන් ඒක කොහොම ද ආවේ?

එවිට කියන්න වෙන්නේ - හේතුපිළි නිරෝධ දහමක් ගැන මිසක,

- හේතු වික නිසා හටගන්න ඵලය හේතු වික නිරුද්ධ වෙනකොට ම නිරුද්ධ වෙනවා.
- ආයෙත් හේතු සකස් වෙන කොට ම ඵලදා ඵලයක් ඇතිවෙනවා.

එතකොට දකින්න, අපි ගාව තියෙන 'මතකය' කියන කාරණාවත්, 'අපි යමක් දන්නවා හඳුනනවා' කියන කාරණාවත් මේ වගේ.

- එකැන මනෝ පටිච්ච ධර්මෙ ච උප්පජ්ජති මනෝවිඤ්ඤාණං - ව්‍යාපාර, ධර්මාරම්භණ - ව්‍යාපාර 'ඒ විදිහේ සංඥා උපදින්න පුළුවන්' ධර්මාරම්භණයක් ගැටෙනවාත් එක්ක ම 'විඤ්ඤාණය' උපදිනවා.
- ඒ ධර්මය සෙවෙනවා 'සංඥාවක්'.
- එතකොට අවිට 'අභිච්ඡේදකො කියන දැනුම' ඇතිවෙලා තියෙනවා.
- ඒ 'දැනුම' කොහේ තිබිලා ද ආවේ කියන එක අහන්න සුදුසු ද? සුදුසු යි. මනෝ පටිච්ච ධර්මෙ ච උප්පජ්ජති මනෝවිඤ්ඤාණං කියන කාරණාව නිසයි ආවේ.

ඊට එහා යමක් විද්‍යාවන තැනැ.

එතකොට 'මේ දැනුම මනසේ ද තියෙන්නේ, ධර්මාරම්භණයේ ද තියෙන්නේ, මනෝ විඤ්ඤාණයේ ද තියෙන්නේ' කියලා ඇහුවොත් එහෙම අහන්න සුදුසු නැහැ. අර ඡායාව කියන එක හාමුදුරුවෙන් ගහේ ද තියෙන්නේ කියලා අහනවා වගේ. ආලෝකයේ ද තියෙන්නේ, එහෙම නැත්නම් පොළොවේ ද තියෙන්නේ කියලා අහනවා වගේ. එතකොට,

➤ එහෙම 'හේතුවට අයිති තැනුව ම' ඵලය කියන එක හටගන්න ධර්මතාවයක් තියෙනවා කියන එක තේරෙනවා නේ ද?

➤ ඒ 'හටගන්න 'ඵලය' හේතුවට ඇදලා කපාකිරීම සුදුසු නැහැ' කියන එකත් තේරෙනවා නේ ද?

යථාර්ථයේ ඔන්න ඔහොම එකක් තියෙන්නේ. දැන් 'මේ හේතු ටික නිසා ඵලයක් හටගන්නවා' කියන කොට ඒකේ තියෙනවා,

- පෙර තිබුණා නෙවෙයි, 'ගහයි, හිරුඑළියයි, පොළොවයි නිසා ඡායාව' කියන කොට දැන් මේ ඡායාව වර්තමානයේ හේතු ටිකක් ම ඇසුරු කරගෙනයි පවතින්නේ, ආයේ අතීත කැලි මේකේ නැහැ කියන එක කියනවා.
- හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියන කොට ගහ, හිරුඑළිය, පොළොව කියන කාරණා තුන 'නැතිවෙන කොටම' ඡායාව නැතිවෙනවා, ආයෙත් ශේෂයක්වත් මේ ඡායාව ඊළඟ දෙයකට එකතුවෙන්නේ හෝ ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ, 'ඉතුරු නැතුව ම නැතිවෙනවා' කියන එක පෙනෙනවා.
- ඒ වගේ ඇහැ, රූප, වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තුන්දෙනා ඇතිවෙන කොට ම 'මේ පැහැ සටහන, මේ පෙනෙන බව පෙර නො තිබීමයි හටගත්තේ'.
- එතකොට මේ පැහැ සටහන කියන එක, මේ පෙනෙනවා කියන දෙය
 - ඇහැට විතරක් අයිතිත් නැහැ,
 - මේ පෙනෙනවා කියන සිද්ධාන්තය රූපයට විතරක් අයිතිත් නැහැ,
 - මේ පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය වක්ඛු විඤ්ඤාණයට විතරක් අයිතිත් නැහැ,
 - ඒ 'භෞත තුන්දෙනා නිසාමයි' මේ සංඥාව උපදින්නේ, මේ පෙනෙන බව ඇතිවෙන්නේ. ඒ භෞත තුන්දෙනා 'නැතිවෙන කොට ම' ඉතුරු නැතුව ම නැතිවෙනවා.

ඔන්න ඔය ටික 'ලෝකයාට වැහිලා', ඔය ටික පෙනෙන්නේ නැහැ.

ලෝකයාට පෙනෙන්නේ,

- හටගත්ත ටික හේතු නිසා හටගත්තා කියන එකක් නෙවෙයි. 'තිබුණු දෙයක් හටගත්තා, තිබුණු දෙයක් පෙනුණා' කියන එකයි ලෝකයාට පෙනෙන්නේ.
- ඉතුරු නැතුව ම නැතිවෙනවා කියන එක, 'මේ හේතු ටික නැතිවෙන කොට ඉතුරු නැතුව ම නැතිවෙනවා' කියන එක ලෝකයාට පෙනෙන්නේ නැහැ. ලෝකයාට පෙනෙන්නේ 'දැකපු දෙය' තියෙනවා, 'දැකපු අය' ඉන්නවා කියලා ඒවා ඉතුරු වෙනවා.

මේ 'තිබුණු දෙයක්' හම්බවෙන කොට, 'හම්බවෙව්ව දෙය' තියෙන කොට,
'නිත්‍යය සංඥාව' තියෙන්නේ ඉබේ ම යි.

තියෙන දෙයක් ම හම්බවෙන කොට, හම්බවෙව්ව දෙය තියෙන කොට,

- පැත්තකට ගිහිල්ලක් දැන් 'තියෙන දෙය' ගැන හිතන්න පුළුවන්.
- මේ හේතුවල දැනම නො දන්න කොට, පටිච්ඡක්‍රමයාද බර්මනාවය නොදන්න කොට නිත්‍යය සංඥාව තියෙන්නේ 'ඉබේ ම යි'.
- යමක් නිත්‍යය වුණහම, තියෙන කොට, 'තියෙන දෙයට ඇලෙන්නේ, බැඳෙන්නේ, තියෙන දෙය එක්ක ගැටෙන්නේ ඉබේ ම යි'.
- ලෝක ද්වේශ දෙකට පත්වෙන්නේ ඉබේ ම යි.

අන්තිමට මේ ටිකේ ප්‍රතිඵලය තමයි ඇලිලා, බැඳිලා, ගැටිලා පවතින දේවල් ටික නිසා දුක එනවා.

ඒ නිසා, මේ දුකට සම්පූර්ණයෙන් ම වගකියන්න ඕනේ මොකක් ද? විච්ඡාදවිධී - වර්ග දැකීම. වැරදි දැකීම සම්පූර්ණයෙන් ම වගකියන්න ඕනේ, 'ඇත්ත නො දැකීම'.

ඉතින් තව පැත්තකින් ගත්තහම 'නිවන කියලා කිව්වේ මේ සම්මාදිට්ඨියට තව නමක්'. සම්මාදිට්ඨිය නිවන හින්දා නෙවෙයි, සම්මාදිට්ඨිය ඇති කල්හි,

ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකින කොට කලකිරිලා, නො ඇලිලා, කලකිරෙන බව, නො ඇලෙන බව 'ඉබේ ව' වෙනවා.

ඒ නිසා සියලු ම ආශ්‍රවයන්ගෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් මනස විදෙනවා.

ඒ ආශ්‍රව දුරු වුණහම, සියලු කෙලෙස් දුරු වුණහම, නැවත දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ ඉපදීම වෙන්වෙන්නේ නැහැ. දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීම නතර වෙනවා.

ඒ දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ නූපදීම, නො හටගැනීම යි නිවන කියලා කියන්නේ.

ජාති නිරෝධො. ඉපදීම නැතිවීමක් තියෙනවා නම්, නො හටගැනීමක් තියෙනවා නම්, ඒකට කියනවා අසංඛ්‍යා කියලා. අසංඛ්‍යා කියලා කියන්නේ නූපදීම. හට නො ගන්නවා.

හට නො ගන්න නම්, ඒවා හටගත්ත භෞත නැතිවෙලා තියෙන්න ඩිනේ.

ඇත් පඤ්චලපාදානස්කන්ධ දුක ඉපදෙන්නේ තණ්හාව නිසා නම්, තණ්හාව නැති කළොත් මොකද වෙන්වෙන්නේ? පඤ්චලපාදානස්කන්ධ දුක නූපදින ස්වභාවයට පත්වෙනවා, නො හටගන්න ස්වභාවයට පත්වෙනවා.

දුක නො හටගන්න ස්වභාවයට පත් කරන තණ්හාව නැති කරන්න නම් වැරදි දැකීම නැති කරන්න ඕනේ. වැරදි දැකීම නැති කරන්න නිවැරදි දැකීම ගන්න ඕනේ. තව පැත්තකින් ගත්තොත්,

- මේ 'ස්පර්ශ ආයතන හය' භෞත නිසැයි, ප්‍රත්‍යය නිසැයි.
- ඒ ඒ මොහොතට පෙනෙන්න තියෙන භෞත වික 'විවේලේ ව' භෞත වේදිව නිසා යි පෙනෙන්නේ. තිබ්බිව දෙයක් පෙනෙනවා හෙවෙයි.
- ඒ භෞත වික වෙන්වෙන කොට ම පෙනෙන දෙය ඉතුරු නැතුව ම නැතිවෙනවා.

ඇත්ත ඕක. නමුත් 'ඒ සිද්ධිය' නො පෙනී 'තියෙන දෙයක්' පෙනෙනවා නම්, 'පෙනෙන දෙය ඉතුරු වෙනවා නම්' ඔන්න ඒක මිච්ඡාදිට්ඨිය කියලා තේරුම් ගන්න.

දැන් අපි 'භාවනා කරන්නේ මිච්ඡාදිට්ඨිය අයින් කරලා සම්මාදිට්ඨිය මතු කරගන්න'.

ඊටපස්සේ, ශබ්දයක් ඇහෙනවා නම් අහන්න ඉස්සෙල්ලා ශබ්දය තිබුණේ නැහැ. කන, ශබ්දය, සෝත විඤ්ඤාණය කියන හේතු තුන එකතුවෙච්ච නිසා ම යි ශබ්දය කියන එක ඇහුණේ. ඒ හේතු තුන නැතිවෙන කොට ම ඉතුරු නැතුව ම නැතිවෙනවා ශබ්දය.

ශබ්දය 'තිබුණා නෙවෙයි, තියෙනවා නෙවෙයි' - අතීත අන්තයයි, අනාගත අන්තයයි දෙකම අතහැරෙනවා.

තිබුණා නෙවෙයි කියන්නේ අතීත අන්තය අතහැරෙනවා. තියෙනවා නෙවෙයි කියන්නේ අනාගත අන්තය අතහැරෙනවා.

අතීතං එකො අනෙතා අනාගතං දුතියො අනෙතා පච්චස්සන්තං මජ්ඣෙ - වර්තමානයයි මැද.

වර්තමානයක ද දර්ශනයක් වෙන්න ඕනේ. යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මං - මේ හේතු ටික නිසා යි ශබ්දය කියන එක ඇති වුණේ. හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියන ටික දකින්න ඕනේ.

ඊටපස්සේ නාසය, ගන්ධය, සාණ විඤ්ඤාණය කියන කාරණා ටික නිසාමයි ගඳ සුවඳ දැනෙන්නේ. එතකොට,

යම් ගන්ධයක් දැනෙන්නේ ඒ දැනෙන්න තියෙන 'වර්තමාන හේතු ටිකක් නිසා යි'.

මේ දැනෙන ගන්ධයට අතීත දේවල් සම්බන්ධ නැහැ. අර ඡායාවට අතීත දේවල් සම්බන්ධ නැහැ වගේ. ඒ හේතු ටික නැතිවෙන කොට ම නැතිවෙනවා මේ ගන්ධය.

ආයේ ගඳ නැවත බලන්න අපිට දැනුණ ගඳ කොහේවත් ඉතුරු

වුණේ නැහැ. කොහේවත් ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ. එතකොට ආයෙත් ගිහිල්ලා ඒ ගඳ සුවඳ ආසුහණය කරන්න බැහැ. ආයෙත් ගියොත් ආයෙත් 'හේතු හැදෙන හින්දා' ගඳ සුවඳක් එනවා මිසක, කලින් ගඳ සුවඳ ආපහු ලබන්න බැහැ.

මේ වගේ - දිවටත්, කයටත්, සිතට දැනෙන දේ කියන ටික ම අපිට තේරෙන්න ඕනේ පෙර නො තිබීම 'වර්තමානයක තියෙන හේතු ටිකක් සකස්වීම' නිසාමයි පෙනෙන, ඇහෙන, ගඳ සුවඳ දැනෙන, රස විඳින, ස්පර්ශ දැනගන්න, අරමුණු දැනගන්නාකම කියන එක ඇතිවෙන්නේ. ඒ ඒ ආයතනය නැතිවෙන කොට ඒ දැනගැනීම් ටික නැතිවෙනවා කියන කාරණාව දැනගන්න ඕනේ.

මේක තමයි ඇත්ත. නමුත් ලෝකයට හම්බ වුණේ, 'ලෝකය' කියලා කිව්වේ මේ ආයතන හය පරිහරණය කරන්න ඉස්සෙල්ලා ම රූපත්, ශබ්දත්, ගන්ධත්, රසත්, පොට්ඨබ්බත්, ධම්මාරම්මණත් තිබුණා, ආයතන ටික පරිහරණය කළහමත් තියෙනවා.

ලෝකය කියන්නේ වැද ඉන්නේ තැනුව 'දෙපැත්තේ ඉන්නේ'.

හිටත් වාර්ගය කියලා කියන්නේ, ඡාය දැන් භාවිතා කරනවා කියලා කියන්නේ 'දෙපැත්තේ ඉන්නේ තැනුව වැද ඉන්නේ'.

ඒකයි, ලෝකයට වඩා සම්පූර්ණයෙන් හිටත් වග වෙනස්.

මේකට කියනවා 'ලෝකෝත්තර්යි' කියලා. ලෝකයෙන් ඵනෙර වෙන්න, ලෝකයාගේ 'වාතස්සික වට්ටමින්' ඵනෙර වෙනවා.

ඉතින් ඔය 'ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකපු දවසට', මරණින් පස්සේ නෙවෙයි, මේ ජීවිතයේ ම සියලු ම දුක් නිරුද්ධ වෙනවා.

මොකද මරණින් පස්සේ ගැන කථා කරන්න 'ජීවත්ව ඉන්නෙක් ලැබෙන්නේ නැතිවෙලා'. අපි ජීවත්ව හිටියොත් නේ මැරෙන්නේ නේද?

ඉතින්, 'වර්ණය' කියන කාරණාවෙන් මේ ජීවත්වූන් විඳෙනවා කුමක් නිසා ද?
'ජීවත්ව ඉන්නකමින්' විඳෙන නිසා.

'ජීවත්වෙන්න කෙනෙක්' නැතිවෙන කොට මැරෙනවා කියන
කාරණාවට ඉඩ නැහැ.

පින්වතුන්ට ඕනේ නම් බලන්න පුළුවන් සංයුක්ත නිකායේ හතරවැනි
කාණ්ඩයේ අනුරාධ කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. තථාගතයන්වහන්සේ
හොඳට දේශනා කරනවා අනුරාධ භාමුදුරුවන්ට මැරෙන්න කලින්,
'ජීවත්වෙලා ඉන්නවාද' කියලා බලන්නකො අනුරාධ කියලා.

ඒ නිසා මෙන්න මේ වගේ දර්ශනයක් පින්වතුනි තියෙන්නේ. ඉතින්
මේක බුද්ධෝත්පාද කාලයක සත්පුරුෂ ඇසුරෙන්මයි අපිට
දැනගන්න, අහගන්න ලැබෙන්න තියෙන්නේ. ඉතින් මෙන්න මේ
වගේ ධර්මයේ තියෙනවා. අහලා මෙන්න මේ ටික දකින තැනට අපි
උත්සාහවත් වෙන්න ඕනේ.

අද සම්මාදිට්ඨිය අරභයා එක පැතිකඩකින් මම පෙන්නුවා, 'මේක
තව පැත්තකින් සම්මාදිට්ඨිය' කියලා. අපි මේ වගේ ඉදිරියේදීත්
සම්මාදිට්ඨිය පිළිබඳව එකඑක පැතිකඩ වලින් කථා කරමු.

- - - - -

අපි මේ 'සම්මාදිට්ඨිය නැත්නම් ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකීම' කියන
එක අපේ ජීවිතය කරගන්න නම්, අපිට මේ ඇත්ත පෙනෙන්න නම්
පින්වතුනි මේ ආශ්‍රව ධර්ම දුරුවෙන්න ඕනේ.

දැන් මේ ඇත්ත අහගත්තාට, ඇත්ත පින්වතුන්ට තේරුණාට 'අහන
වෙලාවට', මේ ඇත්ත අහගන්න බැරිවෙච්ච කාලයේ, ඇත්ත නො
දන්නා කාලයේ ඇසුරු කරගත්ත 'වැරදි හුරුවක්' තියෙනවා. ඇත්ත
අහගත්ත ගමන් ම වැරදි හුරුව නැතිවෙන්නේ නැහැ. වැරදි හුරුව
ගෙවාගන්න තියෙනවා.

මම මේ පිළිබඳව උපමාවක් කියන්නේ මගේ ජීවිතයේ ම සැබෑ ම සිද්ධියක් ගැන. මම පොඩි කාලයේ අවුරුදු 10ක් විතර වෙනකම් කෑවේ වම් අතින්. ඉතින් අපේ ශ්‍රෝති සීයා කෙනෙක් ඉන්නවා හැම ඉස්කෝලෙ නිවාඩුවකට ම මාව ගෙදර එක්කන් යනවා. දවසක් රාත්‍රියේ කෑම කන්න ඉඳගෙන ඉන්න කොට සීයයි, සීයාගේ ප්‍රතායි දුවයි, ඒ අයත් මගේ වයසේ, අපි ඔක්කෝම ඉන්නවා. දැන් කෑම කන කොට මම වම් අතින් කනවා. මට කලින් කවුරුවත් මේ ගැන කියලා තිබුණේ නැහැ. හැමෝම හිනා වුණා. අර සීයා කිව්වා වැසිකිලියට පාවිච්චි කරන අතින් නේ කෑම කන්නේ කියලා විහිළු කරලා, “පුතේ වම් අතින් කන්න එපා, සාමාන්‍යයෙන් කන්න ඕනේ දකුණු අතින්” කියලා සීයා කිව්වා. මටත් ලැජ්ජා හිතුණා. දැන් මට තේරුණා වම් අතින් කන්න හොඳ නැහැ, දකුණු අතින් කන්න ඕනේ, වම් අතින් කන එක වැරදියි කියලා. දැන් මේක වැරදියි, මේකෙන් කන එකයි හරි කියලා සීයා කියලා දුන්න ගමන් ම මට හුරුව ආවේ නැහැ. මට ඊටපස්සේ පුදුම මහන්සියක් දරන්න වුණා මේක ජීවිතයෙන් පුරුදු කරන්න.

මේක වැරදියි, හරි දෙය මේකයි කියලා කවුරුවත් කියලා දුන්න නැති කාලේ මම වැරද්ද කළා. පහු කාලයේ දී වැරද්ද කරකර වම් අතින් කන කොට මට කිව්වා වම් අතින් කන්න එපා, ඒක වැරදියි, දකුණු අතින් කන්න කියලා. දැන් කියලා දුන්න ගමන්, අහගත්ත ගමන් ම, කියලා අවසන් වෙන කොට ම මට වම් අතේ හුරුව ගිහිල්ලා, දකුණු අත හුරු වුණේ නැහැ. දැන් අහගන්නා.

ඊටපස්සේ මට වැඩක් ඉතුරු වුණා. මට පුරුදුවෙන්න වුණා වම් අතින් කන එකේ හුරුව අයින්වෙන විදියට, දකුණු අත හුරුවෙන විදියට හුරුකරන්න, පුරුදුකරන්න වුණා මට. ඉතින් ටිකක් අමතක වෙච්ච හැටියේ ම වම් අත තමයි ඉදිරිපත් වෙන්නේ. එතකොට සමහර අවස්ථාවන් තියෙනවා බාගෙට කාලා ආයෙත් අත සෝදාගන්නවා. සෝදාගෙන දකුණු අතින් කනවා. එතකොට කන්න ගියාට දකුණු අතින් කන්න බැහැ, බත් හැලෙනවා. වම් අතින් හොඳට කන්න පුළුවන්. නමුත් හොඳට කන්න පුළුවන්කම තියෙද්දී ම වම් අත පහසුයි. නමුත් ඒක වැරදි නිසා, දකුණු අත අපහසුයි, හුරු

නැහැ, නමුත් ඒක වැරදි නිසා මට වුණා බලෙන් ඒක පුරුදු කරන්න. ඒ අවුරුදු 10ක හුරුව ගෙවාගන්න තව අවුරුදු 15ක් විතර ගිහිල්ලා තිබුණා. බත් වැටිවැටී කනවා, අමතක වුණ ගමන් ම වම් අතමයි ඉදිරිපත් වෙන්නේ, ආයෙත් මතක් කරලා ගන්න වෙනවා. මේ විදියට කාලයක් කරන කොට මට දැන් අත් දෙකෙන් ම කන්න පුළුවන්. ටිකක්වත් බත් හැලෙන්නේ නැති මට්ටමට ආවා. ඊටපස්සේ කාලයක් යන කොට වම් අතට වඩා දකුණු අත ඉක්මන්. අද දවසේ දී මට වම් අතින් කන්නම බැහැ, හුරු ම නැතිවෙලා, දකුණු අත හොඳට හුරුයි.

අපිටත් දැන් කරන්න වෙලා තියෙන්නේ පින්වතුනි ඒ වගේ. අර වම් අත වැරදියි, දකුණු අත හරි කියලා කියාදෙන්න කෙනෙක් නැති කාලයේ කැවේ වම් අතින් වගේ, මේ ලෝකයේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත මේකයි කියලා කියා දෙන්න කෙනෙක් නැතිකම නිසා අපි සත්වපුද්ගලභාවයෙන් ලෝකය දිහා බැලුවා. එතකොට “මේ බලන එක වැරදියි, පවතින ඇත්ත මේකයි” කියලා කියාදෙන්න කෙනෙක් හිටියේ නැහැ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ ලෝකයේ පහළවෙලා අවුට කියලා දුන්නා වේ බලන ක්‍රමය වැරදියි, පවතින්නේ වෙන වගේ ඇත්තක් කියලා

‘ස්පර්ශ ආයතන හය’ අර්ථාශ්‍රය.

දැන් කියලා දුන්න ගමන් ම පින්වතුන්ට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ වැරද්දෙන් බලපු හුරුව නැතිවෙලා නිවැරද්ද බලන හුරුව එන්නේ නැහැ. දැන් තමයි මේ පින්වතුන්ට කරන්න වැඩක් තියෙන්නේ.

ඉතින් මම අහගත්තාට පස්සේ වම් අත භාවිතා නො කර, බත් හැලී හැලී දකුණු අතින් කන්න හුරු වුණා වගේ,

අපි මේ භාවනා කරන්න යනවා කියලා කියන්නෙත් අර වැරදි හුරුව හිතේ ඉදිරිපත් වෙද්දී ම ඒක ඇසුරු කරන්නේ නැතුව නිවැරදි විදියට හිතන්න හුරුවෙන එක.

‘නිවැරදි විදියට දැකින හුරුවෙන එක’ තමයි වේ ‘සම්මාදිට්ඨිය’ කියලා කියන්නේ.

එතකොට අපි නිවන් දකිනවා කියලා, නැත්නම් මේ භාවනා කරන එකෙන් වෙන මොකක්වත් මේ පින්වතුන් බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා. හිස් බවක්, අරමුණු නැති තැනක්, ශුන්‍යතාවයක්, පහසුකමක්, ඒවා මොකක්වත් බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා. ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත දකින්න ඕනේ.

මේ පින්වතුන්ට ඇහෙන්න උදෙසා දකින කොට 'නිබ්බු දෙයක් පෙනෙනවා' නෙවෙයි, 'මේ පෙර නො තිබීමයි හටගත්තේ' කියන කාරණාව පෙනෙන්න ඕනේ.

එතකොට 'අහකට යන කොට ම දැකපු දෙය ඉතුරු නැතුවම තැනි වුණා' කියන එක පෙනෙන්න ඕනේ.

දැකපු දෙය ඉතුරු නැතුවම තැනි වුණා කියන එක පෙනෙන්නේ වෙන මොකක්වත් නිසා නෙවෙයි,

ඊටපස්සේ ඊට සමගාමීව උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය හඳුනාගන්න එයා දක්ෂ යි.

දැන් ගෙදර කියලා මේ පින්වතුන්ට සිහිවෙන කොට ම,

'දැකපු දෙය ඉතුරු නැතුවම තැනිවෙනවා' කියලා කියන්නේ
දැන් 'මේ සිහිකරන දෙය මතයයි' කියලා මේ පින්වතුන් දන්න නිසා.

'දැන් සිහිකරන දෙය මතයයි' කියලා නො දන්න කෙනාටයි
'දැකපු දෙය ඉතුරුවෙලා' තියෙන්නේ.

- තව පැත්තකින් ගත්තොත් බාහිර දේ නෙවෙයි අපේ ඝර්භ ආයතන හය ගැනයි ඇත්ත දකින්න තියෙන්නේ. ඔන්න ඔය ඇත්ත දකින තැන ඉලක්ක කරගෙනයි සම්මාදිට්ඨිය තියෙන්නේ.
- ඒ ඇත්ත අපිට දකින්න පහසුයි මේ 'හිතේහිතේ කථා කෙරෙන ගතිය' තැනි වුණාත්.
- තව පැත්තකින් ගත්තොත් මේ ඇත්ත නො පෙනෙන්නේ මොකක් නිසා ද? නිවරණ ධර්ම වලින් වැහිලා. පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් වැහිලා. මේ නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් මනස

විදුෂාභෞත - 'දැකිත්ත පෙර තිබුණා නෙවෙයි, අවස්ථාවටයි මේ පෙනෙන්නේ,
පෙනුණු දෙය ඉතුරු තැනුව තැනිවෙනවා' කියන එක පෙනෙනවා.

ඒ 'තිරුද්ධ වුණු දෙය අර්තයා සිහිවෙන කොට ම
සිහිවෙන්නේ මතයටයි' කියන එකත් ඒ සමාධියට පෙනෙනවා.
'ඉඹේමයි' පෙනෙන්නේ.

ඒකයි බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ සමාධිං නිකාමෙ
භාවෙන සමානිතෙ විතෙන යථාභූතං පජානාති - මහණෙනි, සමාධිය
වඩලා සමාධිය ඇති කළහි ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකිනවා
කියලා පෙන්වන්නේ 'මේ ඇත්ත දැනගත්ත කෙනාට ඇත්ත
දකින්න පුළුවන් හිත සමාධිවෙච්ච ගමන්, සමාධි කරගත්ත
ගමන්'.

ඒ සදහායි අපි මේ භාවනා කරන්නේ.

විදර්ශනා ඥාන උපදින්නට...

2. අභිත්‍යය 'සංඥාවෙන්' හෙතෙම 'ධාතුවෙන්' ජිව්වා...

අපි ආනාපානසති කමටහන වඩන ආකාරය කියලා දුන්නා. දැන් සමථ කමටහන වලින් බුදුගුණ, අසුභය, මරණය, මෙමිත්‍රි භාවනාව වගේ කමටහන් වුණත් වඩන්න පුළුවන්.

ඒ වඩන කොට වුණත් අර විදියට ම 'සති නිමිත්තේ' හිත තියාගන්න ඕනේ. සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන අපිට පෙරපසු මනස වෙන කොහොටවත් යන්න නොදී එකම එක දෙයක් විතරක් අරමුණු කරලා මනසිකාරය කරන්න පුළුවන්.

අපි කියමු මෙමිත්‍රි භාවනාව කරන කෙනා සති නිමිත්තේ හිත තියාගන්න ඕනේ. හිත තියාගෙන සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා කියලා මෙනෙහි කරන කොට මේ සිත ටිකක්වත් පෙරපසු මනස අහකට යන්න නොදී, ඒ කියන දේ අරභයාත් දැනුමයි, සති නිමිත්ත අරභයාත් දැනුමයි. සති නිමිත්ත තුළ තියාගෙන ම මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්.

මෙමිත්‍රි භාවනාවේ ක්‍රම 14ක් තියෙනවා. ඒකෙන් තමන්ට කැමති ක්‍රමයකට මෙමිත්‍රි භාවනාව කරන්න පුළුවන්.

ඒ කියන්නේ මණ්ඩලාකාරව කරන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් දස දිසාවන්ට මෙත්සිත පතුරවන්න පුළුවන්. සිවු දිසාවන්ට මෙත්සිත පතුරවන්න පුළුවන්. සදිසාවන්ට දසදිසාවන්ට මෙත්සිත පතුරවන්න පුළුවන්. එකඑක විදියට කරන්න පුළුවන්.

1. ඒ කියන්නේ තමන් ඉන්න තැන ඉඳලා අනුක්‍රමයෙන් තමන්ටත්, තමන් ඉන්න වටපිටාවේ අයටත්, ඉන්න ස්ථානයේ අයටත්, ඉන්න ගමටත්, ඉන්න ප්‍රදේශයටත්, ඉන්න රටට, මේ ලෝකයට, මේ සක්වලට, ඊටපස්සේ මේ දසදහසක් සක්වලට, අනන්ත අපරිමාන විශ්වය දක්වා මෙත්සිත අනුක්‍රමයෙන් වඩන්න පුළුවන්.

2. ඊටපස්සේ යටින් අවිච්ඡේදයෙන් උඩින් හවාග්‍රය දක්වා, හාත්පස අනන්ත අපරිමාන සක්වලවල් වල සිටින සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා පටන් අරගෙන මේ දසදහසක් සක්වල වසන සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා,

3. ඊටපස්සේ මේ සක්වලේ වසන සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, මේ ලොවේ වසන සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, මේ රටේ වසන, මේ පළාතේ වසන, මේ ප්‍රදේශයේ වසන, මේ ගමේ වසන, මේ නිවසෙහි වසන, ඊටපස්සේ මම නිදුක් වෙමිවා, නිරෝගි වෙමිවා, සුවපත් වෙමිවා කියලා ආපහු විශ්වයේ ඉඳන් තමන් ගාවට එන්නත් පුළුවන්.

4. එහෙම නැත්නම් සිවු දිසාවට - මෙතැන සිට උතුරු දිසා වැසි සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දකුණු දිසා වැසි, නැගෙනහිර දිසා වැසි, බටහිර දිසා වැසි සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා වඩන්න පුළුවන්.

5. ඊටපස්සේ සදිසාවන්ට වඩනවා නම් ඒ වගේ ම උතුරු දිසා වැසි, දකුණු දිසා වැසි, නැගෙනහිර දිසා වැසි, බටහිර දිසා වැසි, උඩ දිසා වැසි, යට දිසා වැසි සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්.

6. එතකොට දස දිසාවන්ට මෙත්සිත වඩනවා නම් උතුරු දිසා වැසි සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, උතුරු අනුදිසා වැසි, නැගෙනහිර දිසා වැසි, නැගෙනහිර අනුදිසා වැසි, බටහිර දිසා වැසි, බටහිර අනුදිසා වැසි, දකුණු දිසා වැසි, දකුණු අනුදිසා වැසි, උඩ දිසා වැසි, යට දිසා වැසි සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා වඩන්න පුළුවන්.

7. කුමන හෝ විදියකදී සියලුම සත්වයෝ හසුවෙන එක ක්‍රමයක් ගන්න පුළුවන්. තව පා නැති සියලු සත්වයෝ, දෙපා ඇති සියලු සත්වයෝ, සිවුපා ඇති සියලු සත්වයෝ, බොහෝ පා ඇති සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්.

8. සියලුම රූපී සත්වයෝ, සියලුම අරූපී සත්වයෝ මේ විදියට වඩන්න පුළුවන්.

9. ඊටපස්සේ සංඥා ඇති සත්වයෝ, සංඥා නැති සත්වයෝ, නෙවසංඥනාසංඥී සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්. කාම ලෝකයේ වැසි සියලු සත්වයෝ, රූප ලෝකයේ වැසි සියලු සත්වයෝ, අරූප ලෝකයේ වැසි සියලු සත්වයෝ කියලා එහෙම ලෝක වශයෙන් අරගෙන මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්.

දැන් එකම දෙයක් කරන කොට මේ පින්වතුන්ට ඒකේ අපහසුකමක් දැනෙනවා නම් ඔය වගේ විවිධත්වයකින් මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්.

10. පොළොවේ වසන සියලු සත්වයෝ, ජලයේ වසන සියලු සත්වයෝ, අහසේ වසන සියලු සත්වයෝ කියලා මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්. මේ වගේ ඕනෑම ක්‍රමයකට මෙත්සිත වඩන්න පුළුවන්.

- - - - -

විශේෂයෙන්ම ගත්තහම භාවනා කරන කොට සබ්බත්තික භාවනා, පාරිභාරිය භාවනා කියලා භාවනාව ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා. මේ ඔක්කෝම සමථ කමටහන්මයි කියන්නේ.

*** සබ්බත්තික භාවනා** කියලා කියනවා සියලු අර්ථය සිද්ධ කරලා දෙන, 'එකතැනක ඉඳගෙන ඉන්න' කමටහනක්. ඒ කියන්නේ තමන්ට ආවේනික වෙච්ච, හුරුපුරුදු කමටහනක් හුරු කරගන්නවා, තියාගන්නවා. ඒක එයාගේ පෞද්ගලික කමටහන.

* ඊට අමතරව තියෙනවා *පාරිභාර්ය භාවනා* කියලා එයා 'වැඩකටයුතු කරන්න යද්දී', නැත්නම් ඒ ඒ තැන් වලට අනුව කෙලෙස් ඇති නොවෙන විදියට හිත රැකගෙන, 'සිතේ ආරක්ෂාව' ඇති කරගෙන කටයුතු කරනවා. ඒකට තමයි අපි සතර කමටහන් කියලා කියන්නේ, බුද්දාන, අසුභය, මරණය, මෙමත්‍රිය කියන කමටහන් ටිකට කියනවා ආරක්ෂක කමටහන් හතර කියලා.

ආරක්ෂක කියලා කියන්නේ අමනුෂ්‍යයන් ආදී වශයෙන් එන්නේ නැතිකමට නෙවෙයි, නමුත් ඇත්තටම සිල්වතාගේ ආරක්ෂාව, සීලයේ ආරක්ෂාවට. සීලය කැඩෙන්න තියෙන හේතුව ඇතිවෙන්නේ නැහැ මේ කමටහන් හතරෙන් එකක හෝ ඉන්නවා නම්. වැඩකටයුතු කරද්දී, ගමනක් යද්දී, ලෝකයේ මොනවා හරි දෙයක් කරද්දී හිත යටින් හැම වෙලාවේම ඒ ටික මෙනෙහි කරමින් ඉන්නවා.

* ඊටපස්සේ එකතැනක ඉදගත්තහම ආනාපානසති භාවනාව හෝ මූලින් කියපු හතරෙන් එකක් වෙන්නත් පුළුවන්, කෙනෙකුට පුරුදු කරන්න පෞද්ගලික කමටහනක්. ඒක එයාගේ *බොජ්ඣංග භාවනාව*. ඉදගෙන ඉන්න කොට ඒ කමටහන වඩනවා. අනිත් වෙලාවේදී අර කමටහන් හතර තැනට සුදුසු විදියට මාරු කරගත යුතු යි.

අපි කියමු නගරයකට යනවා. තමන්ට රාගය ඇතිවෙන්න තියෙන අරමුණු එනවා නම් ක්ෂණිකව ඒ වෙලාවේදී අසුභ ආදී කමටහනක් මෙනෙහි කරනවා.

ඊටපස්සේ යමක අපිට ඉවසිලිකමක් නැහැ, ගැටීමක් නම් ඇතිවෙන්නේ ඒ ගැටීම ඇතිවෙන්න කලින් අපි මෙත්සිත වඩනවා. නැත්නම් ඒ භාවනාව මෙනෙහි කරමින් ඉන්නවා.

මේ විදියට නිතරම හැම ඉරියව්වකම අතනොහැරෙන විදියට සතර කමටහන් කියන ටික පුරුදු කරන්න ඕනේ. එතකොට එක තැනක ඉදගෙන ඉන්න කොට එක කමටහනක්, නැගිටලා ඉවරවෙලා වැඩකටයුතු කරද්දී වෙනම පුරුදුපුහුණු කරගන්නවා ඒ ඒ අවස්ථාවට පරිහරණය කිරීම සඳහා කමටහනක්. මේ විදියට සමථ කමටහනත්

දෙපැත්තකට බෙදෙනවා - සබ්බත්තික භාවනා සහ පාරිභාරිය භාවනා කියලා. ඒකටත් හුරුපුරුදු වෙන්න ඕනේ.

මෙතැන දී මම මතක් කරන්නේ නෙක්කම්ම 'ධාතුවේ' හින පිහිටුවාගන්න ඕනේ. බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා කාමධාතුව, ව්‍යාපාදධාතුව, හිංසාධාතුව කියලා.

කාමධාතුව නිසා කාමසංඥාව, ව්‍යාපාදධාතුව නිසා ව්‍යාපාදසංඥාව, හිංසාධාතුව නිසා හිංසාසංඥාව.

එතකොට අව්‍යාපාදධාතුව, අවිහිංසාධාතුව, නෙක්කම්මධාතුව කියන කාරණා තුනක් තියෙනවා.

මෙතැන දී අපි මේ ධාතුව ස්වභාවය කියන එක ගැන සැලකිලිමත් වෙන්න ඕනේ.

- ධාතුව කියන්නේ 'ස්වභාව' අර්ථයෙන්.
- කෙනාකෙනාගේ චර්යා නිසෙන් 'ධාතුව ස්වභාවය' අනුව තමයි 'සංඥාවන්' උපදින්නේ.
- කාමධාතුව කියලා කියන්නේ - අපි හැමදෙනාගේ ම මනසේ කාමධාතුව තියෙනවා. ගෙවල් තියෙනවා, මිනිස්සු, සත්වයෝ, පුද්ගලයෝ ඉන්නවා, වාහන, ද්‍රව්‍ය කාරණා නිසෙන්වා කියන හැඟීම, ස්වභාවය තමයි ජීවිතයේ, සිනේ බැසගෙන, සිනේ පිහිටලා පවතින්නේ. උපායපාදානා චේතසො අධිධානාහිනිවෙසානුසයා කියලයි මේකට කියන්නේ.
- ඒම 'චේතනා' වශයෙන් සිනේ බැසගෙන, පිහිටි ස්වභාවයක් තියෙන්නේ. උපදින 'හැම සිතක් ගාතම' ලෙගෙම 'සත්වයෝ ඉන්නවා, පුද්ගලයෝ ඉන්නවා' කියන 'හැඟීම ව යි' තියෙන්නේ.

- ඒ හින්දා ඇහැට රූපය ගැටිලා, ගැටුණු ගමන් ම අපට 'රූප සංඥාව' හම්බවෙන්නේ නැහැ, ආත්ම සංඥාව කමයි එන්නේ. ණි 'පුද්ගලයෙක් පෙනෙන්න හේතුව' ලොකක් ද? 'යටින් හිසෙන ධාතු'.
- ධාතු ආත්මය හිසායි සංඥා ආත්මය එන්නේ. සංඥා ආත්මය හිසායි සංකප්ප ආත්මය එන්නේ.
- එතකොට මේ පින්වතුන් සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් ගැන කල්පනා කරන්නේ සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් කියන සංඥා තියෙන නිසායි.
- සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් ගැන සංඥාව එන්නේ ඇයි? 'භූමිභව්‍යාචාරී' හිතේ හිසෙන 'ස්වභාවය' තමයි සත්වයෝ පුද්ගලයෝ 'ඉන්නවා' කියන භූමිභව්‍යාචාරී.
- ඒ 'භූමිභව්‍යාචාරී' නිසායි හැම වෙලාවේම සත්වපුද්ගල සංඥාව එන්නේ.
- සත්වපුද්ගල 'සංඥාව' නිසායි සත්වපුද්ගල 'සංකප්පය' එන්නේ.
- සත්වපුද්ගලයන් ගැන හිතන හින්දා සත්වපුද්ගලයන්ට තණ්හාව එන්නේ.
- සංඥා ආත්මය මත සංකප්පයාගේ ආත්මය. සංකප්පයාගේ ආත්මය මතයි ජන්මයාගේ ආත්මය.

අහවල් කෙනාට කැමතියි කියලා ඒ ඒ සත්වපුද්ගලයන්ගේ කැමැත්තේ නානාකාරයක් ඇතිවෙලා තියෙන්නේ ඒ ඒ සත්වපුද්ගලයා අරභයා හිතනකම නිසයි. දරුවා දකින කොට වෙන කැමැත්තක්. ස්වාමියා, බිරිඳ දකින කොට වෙන කැමැත්තක්. අම්මා තාත්තා දකින කොට වෙන කැමැත්තක්. මේ මොකක් නිසා ද? සංකප්පයාගේ නානාකාරය මතයි ජන්මයාගේ නානාකාරය ඇතිවෙලා තියෙන්නේ.

හැම වෙලාවේම පින්වතුන් අපිට
 ණි කෙළෙස් වලට බෙහෙවින් බලපානවා 'සංකප්පය'.
 හොඳට මතක තබාගන්න ඕනේ,
 'පුප්පු' කියන වික භූමිභව්‍යාචාරී හිතෙන්නේ 'සංකප්පයෙන් පැස්සේ'.
 එතකොට අපට 'ස්කන්ධයන්ගේ' ධාතු ආත්මයකුත් හිසෙනවා,
 'දුට්ඨික' ධාතු ආත්මයකුත් හිසෙනවා.

මෙතැනදී 'කාමධාතුව නිසා' කියලා කියන කොට හැමවෙලාවේම,

‘මේ ව්‍යුත්තර්ගත’ ද ‘කාම’ වෙලා තියෙන්නේ අපේ ‘මනසේ තියෙන කාම ව්‍යුත්තර්ගත’ නිසා යි.

අපේ ‘මනසේ තියෙන අදහසින්’ තමයි ‘ව්‍යුත්තර්ගත’ ද කාමයි’ කියලා හඳුන්වන්නේ.

- එතකොට ගෙවල්දොරවල්, දුවාදරුවෝ, යානවාහන කියන හැඟීම, ස්වභාවය හිතේ තියෙන නිසා ඒ සංඥා තමයි හැම වෙලාවේම එන්නේ.
- ඒ සංඥාව මත තමයි හැම වෙලාවේම සංකප්පය.
- කල්පනා කරන විදියට තමයි ඊටපස්සේ තණ්හාව කියන එක තියෙන්නේ.
- හැම වෙලාවේම සංකප්පය වෙනස් කරලා ඡන්දය වෙනස් කරන්න පුළුවන්. කැමැත්ත කියන එක වෙනස් කරන්න පුළුවන්.
- ඊටපස්සේ සංකප්පය වෙනස් වෙනවා සංඥාව වෙනස් වෙන කොට.
- ‘සංඥාව’ වෙනස් වෙනවා ‘ඛණ්ඩ’ වෙනස් වෙන කොට. ඔය විදියට හැම වෙලාවේම තියෙන්නේ.

අපි හිතමු, තණ්හාව කියන එක ‘එකම’ ලෝකය, එකම කැමැත්ත වුණාට ‘කැමැත්තේ නානත්වයක්’ තියෙනවා. දරුවෙකුට තියෙන කැමැත්තට වඩා කැමැත්ත වෙනස් තමන්ගේ දෙමව්පියන්ට. ඊටවඩා කැමැත්ත වෙනස් ස්වාමීපුරුෂයා බිරිඳට. ඊට වඩා කැමැත්තේ වෙනසක් තියෙනවා සහෝදර සහෝදරියන්ට. එකම තණ්හාව වුණාට කැමැත්තේ නානත්වයක් තියෙනවා නේද? ඇයි මේ කැමැත්තේ නානත්වයක් තියෙන්නේ? සංකප්පයාගේ නානත්වය මත.

මේ මගේ අම්මා, අප්පච්චි, මට මෙහෙම උදව් කළා කියලා හිතපු නිසා යි ඒ හිතේ ම හැටියට ඒ කැමැත්ත ඇතිවෙලා තියෙන්නේ.

අන්තිමට ‘බාහිර ව්‍යුත්තර්ගත’ තෙවැනි කැමැත්ත තියෙන්නේ. නමුත් අපට හිතෙන්නේ අම්මාට කැමැතියි, අප්පච්චිට කැමැතියි, දරුවන්ට කැමැතියි කියලා. නැහැ - අප්පච්චි කියන හැඟීම, අම්මා කියන හැඟීම සිහි කරලා තමන්ගේ මනසේ එක් ආකාරයකට තණ්හාව යෙදිලා තියෙන හැටි, දරුවා කියන ‘හැඟීම’ නිසා තමන්ගේ මනසේ ‘එක ආකාරයකට තණ්හාව’ යෙදිලා තියෙන හැටියකුයි තියෙන්නේ.

අපට පෙනෙන්නේ තැනැත තමන්ගේ 'මනසේ ඇති වුණ කැමැත්ත' කියන එක.

අපට හිතෙන්නේ අප 'වස්තුවට' කැමති වුණා කියලා යි.

අපි මේ ගැන බලමු කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු වලින් හැදුණු, කනබොන ආහාරයෙන් යුක්ත එකම භෞමික අපේ ඉදිරිපිට එන්නේ. අපි කවුරු ගන්නත් එතැන ධාතු භාග්‍යය මත සංඥා භාග්‍යයක් තියෙනවා, 'සමානයි ස්කන්ධයන්ගේ'.

අපි ගාවත් තියෙනවා ධාතු භාග්‍යයක් 'දිව්‍යීන්ගේ'.

අපි රළු වශයෙන් ගනිමු - එකම රූපය අපට ඇහැට පෙනෙන කොට ඒ රූපය ගත්තමම අපිට හිතෙන්න පුළුවන් මේ මගේ අම්මා කියලා. ඒ මට අම්මා කියලා හිතෙන රූපයම තව කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන් මගේ නංගි කියලා. මගේ අක්කා කියලා. තව කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන් මගේ දුව කියලා. තව කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන් මගේ ආච්චි කියලා. දැන් බලන්න

පෙනෙන ඥාණය එකමයි, නමුත් කෙනාකෙනා 'දැනගන්න විද්‍යාව තණ්හාව' වෙනස් වෙලා.

දැන් එකම වස්තුවට මම ආදරය කරන්නේ - ඇත්තටම ඒ වස්තුවට ආදරය කරනවා නෙවෙයි, ඒ වස්තුව දකින කොට මගේ මනසේ යෙදෙනවා 'මව් සෙනෙහස කියන කමකින් ලෝභය'.

ඒ 'වස්තුවට' කවදාවත් ඇදහිය කැමැත්ත බැහැ.

'ඇදහිය කැමැත්ත' කියන එක අපේ 'මනස තුළයි' යෙදෙන්නේ.

එතකොට ඒ රූපය දකින කොට කැමැත්ත ම මේ කැමැත්ත කියන ගතිය මගේ 'මනසේ' යෙදෙනවා. මම මගේ 'මනසේ කැමැත්ත යෙදුණා' කියලා දන්නේ තැනි වුණාම මම 'හිතාගෙන ඉන්නවා කැමැත්ත අප භෞමික කියලා'. නමුත්,

භෞමික දකින කොටම මගේ මනසේ මේ 'ගතිය' යෙදෙනවා 'සිහි කිරීමත්' එක්කම.

ඊටපස්සේ අනිත් කෙනාට ඒ රූපය දකින කොටම 'දුව දැක්කා' කියන ගති ටික යෙදෙනවා. දුව කියන අදහස සිහිවෙනවාත් එක්කම 'දුවට තියෙන ආදරය කියන කමිත්' සිහිවෙනවා.

'හිතේ තියෙන හැඟීමට' අයි වෙහෙ (බාහිර) තමයි අල්ලාගන්නේ.

ඉතින් මේ රූපය බැලගෙන මේ දුව අල්ලාගන්නා කියලා 'හිතාගෙන' ඉන්නවා. වෙහෙ 'සත්ත වහා ධාතු ටික අල්ලගෙන' මේ 'හිතේ තියෙන අදහස ගැටගහගෙන', දැන් මේ දුවට අල්ලාගෙනයි ඉන්නේ කියලා තමයි අයි 'හිතාගෙන' ඉන්නේ. හැමදාම කරන්නෙත් ඕක.

තව කෙනෙක් මොකද කරන්නේ, ඒ වස්තුව දකින කොටම තමන්ගේ මනසේ මේ මගේ සහෝදරිය කියන හැඟීම යෙදෙනවා. ඒ හැඟීමත් එක්ක සෙනෙහස කියන එක යෙදෙනවා. එතකොට තමන්ගේ මනසේ මේ ගති ටික යෙදුණා කියලා දන්නේ නැති වුණහම බාහිර කියලා දකින්නේ. ඉතින්

'බාහිරය' එක්ක ගනුදෙනු කරනවා 'ව්‍යාපාර' දිගා බලාගෙන'.

දැන් බලන්න සංකප්පය මතයි ඡන්දය කියන එක හැම වෙලාවේම තියෙන්නේ. ඊටපස්සේ ඡන්දයේ නානඤ්ඤා මතයි පර්යේෂණය. මම ඔය උපමාවකින් පෙන්වලා දුන්නේ. නමුත්,

හැම තැනකදීම 'ඒ ඒ දේවල්' අරභයා 'කැමති වෙච්ච' විදියටයි 'තණ්හාව'.

'ව්‍යාපාර' තියෙන තණ්හාවට' අනුවයි බාහිරයේ භාවයන්ත යන්නේ.

ඉතින් මේ නිසයි අම්මා බලන්න යනවා, දරුවා බලන්න යනවා ආදිය ලෝකයේ තියෙන්නේ. 'ලෝකයට' මේකේ වැරද්දක් නැහැ. නමුත් යථාර්ථය මම මේ කියන්නේ.

ඉතින් ඡන්දයාගේ නානඤ්ඤා මත තමයි පර්යේෂණ නානඤ්ඤා. පර්යේෂණ නානඤ්ඤා මත තමයි ලාභයාගේ නානඤ්ඤා, ලැබීම.

ඉතින් අවිච්ඡාදන භවිකාවෙන් පුළුවන්, යාච්චා භවිකාවෙන් පුළුවන් කියලා භවිකාවෙන් පුළුවන්කම තියෙන්නේ ඒ නිසයි.

එතකොට, මුලින්ම සංඥාවක් හටගත්තහම, ඒ 'සංඥාව අරහයා' අපි යම් ආකාරයකට 'කල්පනා කළහම', ඒ ආකාරයට අපේ මනසේ 'කැමැත්තක්' ඇතිවෙනවා. ඒ කැමැත්ත නිසා ඒ කැමති දෙය 'නැවත ඕනෑකම' නිසා 'පරිදහනය - අවශ්‍යතාවය' දූනෙනවා. අවශ්‍යතාවය නිසා 'නැවත භෝයනවා'. 'භෝයනකම' නිසා ලැබෙනවා' කියන සිද්ධි ටිකක් තියෙන්නේ.

එතකොට මෙතැනදි අපි හැමෝටම 'මේ සත්වයෝ පුද්ගලයෝ ඉන්නවා කියන කාම ස්වභාවය' තමයි තියෙන්නේ. ඒ හින්දා ඒ

- 'සත්වපුද්ගලකම වන නියෙන කාම ස්වභාවය' ඇතුළේ තවයි අවට බය තද්දකම් බෙදිලා තියෙන්නේ ආපහු.
- ඒකයි, 'කාමධාතුයේ' අපි ඉන්නවා කියලා කියන්නේ.
- මේ ඇහැ, රූප, වක්‍රවිඤ්ඤාණය කියන ටික එක්කම අපේ මනසේ මේ වස්තූන්, දේවල්, කාරණා, සත්වයෝ පුද්ගලයෝ කියන 'හැඟීම' තියෙන්නේ.

අවට ඇහැ හම්බවෙන්නේ තැහැ, රූප හම්බවෙන්නේ තැහැ. වක්‍රවිඤ්ඤාණ හම්බවෙන්නේ තැහැ යථාර්ථයෙන්.

අවට 'හම්බවෙන්නේ' වස්තු, දේවල්, කාරණා 'තියෙනවා' කියන 'හැඟීම' නිසා යි 'මේ සංඥාව අවට කාම සංඥාවක්' වෙලා තියෙන්නේ.

- ඊටපස්සේ 'කාම වස්තුවක් කෙරෙහි'යි අපි හැම වෙලාවේම කල්පනා කරන්නේ.
- එතකොට කාම වස්තුවක් කෙරෙහි ඒ හින්දා කැමැත්ත තියෙන්නේ.
- 'කාම වස්තූන්ගේ අවශ්‍යතාවය' මනසේ තියෙන්නේ.
- කාම වස්තූන් තමයි 'භෝයනන්නේ'.
- ඒ නිසා ලැබෙන්නේ කාම වස්තු.
- අපි අත්තිවට 'කාම ලෝකය තුළ' ඉන්න අය වෙලා තියෙන්නේ.

ඊටපස්සේ 'ව්‍යාපාද ධාතුව නිසා ව්‍යාපාද සංඥාව'.

ඒකට උපමාවක් කිව්වොත්, කවුරුහරි මනුස්සයෙක් දඩයමේ යනවා නම් තුවක්කුවක් අරගෙන,

- දැන් මෙයාගේ යටින් තියෙන්නේ 'සත්තු මරනවා' කියන හැඟීම, ධාතු ස්වභාවය.
- දැන් හොයන්නේම අර හැඟීමෙන් තමයි. ඒකයි හදිස්සියෙන් පදුරක් දැක්ක ගමනුත් ඉක්මනට රැවටෙන්නේ 'සතෙක් වගේ' කියන තැනකින්.
- මොකද එයාට සමහර විටක ගහක අත්තක් හෙල්ලෙන එකක් වෙන්න පුළුවන්, 'කෂණිකව සතෙක් කියන ඇදහෑ' තමයි එන්නේ.

ඒ සංඥාවට යටින් එයාට තියෙන්නේ මොකක්ද? එයාගේ 'මනසේ තියෙන ධාතු ස්වභාවය' මොකක්ද දැන්? 'සතෙක් මරන්න ඕනේ' කියන හැඟීම'. එතකොට දැන් මේ 'හැඟීම' පෙරටුව තමයි මෙයා යන්නේ. යන කොට ම,

'සත්වයෙකුත් ඉන්නවා, මරන්නත් ඕනේ' කියන 'ධාතු දෙකම' දැන් මෙයාගේ මනසේ යෙද්ලා. එතකොට පෙනෙන කොට ම, සත්ව සංඥාව ඇතිවෙන කොට ම, මෙයාට 'ඉබේම' එන්නේ නැසීමේ කල්පනාව.

එතකොට ව්‍යාපාද ධාතුව නිසායි ව්‍යාපාද සංඥාව එන්නේ. නැසීමේ සංඥාව. ඊටපස්සේ තමයි නැසීමට හිතන්නේ.

ඒ හින්දා 'නැසෙන තමයි භෞගන්නේ'.

එතකොට 'භෞගන කෙනාව ලැබෙන්නේ ඇපහු ඒ වගේමයි'.

ඊළඟට හිංසා සංඥාව කියන කොට අපි කෙනෙකුට ගහන්න හෝ බණින්න හෝ - හොඳට එකට කපා කරකර ඉන්නවා. නමුත් හිත ඇතුළෙන් තියෙන්නේ එයා ගැන අකමැත්ත. එයාගේ ගුණය, යහපත නොරුස්සනකම. ඒ හින්දා තමයි අර හින්ටි එකක් ගහනවා කියන්නේ. මොකද ඇතුළත තියෙන්නේ ඒ ස්වභාවය. ඒක තමයි අර එළියට එන්නේ.

බලන්න අපිට මේ කෘම වස්තූන්, ව්‍යාපෘත වස්තූන්, ගිණනා කරනවා කියන ධර්මතාවයන් ඇතිවෙන්නේ 'යටින් හැම වෙලාවේ ම ඒ ඝට්ඨතාවය' තිබුණොත්. හොඳට බලන්න, මදුරුවෙක් වැහුවොත් එකපාරටම ගහනවා නේ? හිතන්නවත් කලින් වේගවත් නේද? ඒ කියන්නේ ඊට යටින් ව්‍යාපාද ධාතුව යෙදිලා.

'නෙකම්ම ධාතුවේ' ඉන්නවා නම් මේ පින්වතුන් ගිහනවාද එක පාරටම ගහයි කියලා? වෙන්නේ නැහැ.

අත ගන්න කොටම සිහිය තියෙනවා. එකකොට මදුරුවාට ගහනවා කියලා කියන්නේම මනස රඬයි.

එයාට ගිහන්නවත් ඉඩක් දිලා නැතුව අර්ධාතුව, කෙළේයය පිහිනගේ යෙදිලා.

ඉතින් මෙතැනදී භාවනා කරනවා කියන කොට තව පැත්තකින් අපි හැම වෙලාවේම හුරු වෙන්න ඕනේ

නෙකම්ම ධාතු, අව්‍යාපාද ධාතු, අවිගිණනා ධාතු
කියන මේ ධාතු තුන මනසේ ආරෝපණය කරගෙන කටයුතු කරන්න.

අපි මොනවා හරි දෙයක් කරන්න කලින්, ගමනක් යන්න කලින්, අපි ඉදිරිපත් වෙලා ඉන්න ඕනේ හැම වෙලාවේම කුසලය මුල්වෙලා, කුසල ස්වභාවය සිහි කරකර ඉන්න ගතියක් අපට තියෙන්න ඕනේ. ඒ ගතිය හුරුපුරුදු කරන්න ඕනේ. ඒ කියන්නේ,

මේ 'යුත්තියෝ' ච' ඉන්නවා, 'පුද්ගලයෝ' ච' ඉන්නවා, 'දේවල්' ච' තියෙනවා කියනවා වෙනුවට, අපට ගිහ ඇතුළෙන් නෙකම්ම ධාතුව කියන එක පිහිටන්න ඕනේ.

ඒ 'නෙකම්ම ධාතුව' කියන එක හොඳට වැඩුණ දවසට තමයි - පුද්ගල සංඥාවන්, කාම සංඥාවන් දුරු වෙලා 'නෙකම්ම සංඥාව' එන්නේ අපට එදාට යි.

ඒ කිව්වේ අපට පුළුවන්කම තියෙන්න ඕනේ මේ ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිලමුදල් කියලා අපට හම්බවෙන තැනක,

- යථාර්ථය තමයි 'නිකම්ම නිකම්' වර්ණ සටහන් නිත්‍යක් විතරයි ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ. තිට්ඨන්ති වික්‍රාණි තට්ටු ලොකෙ - ලෝකයේ චිත්‍ර ටිකක් එන්නේ.
- ඒවා ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට ඇපේ 'මහසේ' කාම ව්‍යභූ, කාම සංඥා යෙදුණා වේ නියෙන්නේ.
- 'ඒ බව දන්න නිසා' එයා මහසින් දන්නවා 'භෞතිකය තුළ' දේවල් කාරණා නියෙන්නා නෙවෙයි.

ඒවා 'දැකින කොට' ඇපේ 'මහසෙය්' ද්‍රව්‍ය කාරණා' යෙදෙන්නේ,
 'සත්වප්‍රදාය සංඥා' යෙදෙන්නේ කියන 'හැඟීම' තියාගෙන,
 මෙහෙ, බාහිර 'යුත්තරාධිපති' පරමාර්ථය වෙතින්
 හැඟීමෙන් යුක්තව නිතරම සිහි කරන්නේ, කල්පනා කරන්නේ.

එහෙම නැතිනම් එයා උපායක් කරනවා මේ අරමුණු ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට රැවටෙන්න තියෙන ඉඩ නැතිවෙන විදියට මම ඉන්න ඕනේ කියලා හිත ඇතුළෙන් කුසල මනසිකාරයක් හැම වෙලාවේම සිහි කරකර, සිහි කරකර, අකුසලයක් එන්නට කලින් කුසල ධර්මයක් සිහි කරගෙන ඉන්නවා.

මම ඉදිරියේදී කියලා දෙන්න බලන්නම්. තියෙන්නේ, මෙන්න මේ දස සංඥාවෙන් එකක් ඇතුළත කෙනෙකුට ඉන්න පුළුවන් නම් හැම වෙලාවේම, මෙන්න මෙයා නෙකම්ම ධාතු වේ ඉන්නේ.

දස සංඥාව, යනකොට එනකොට නිතරම මෙනෙහි කරන්න බලන්න. ඔය විදියට තමයි සමථ කමටහන් ටික වඩන්නේ.

- - - - -

මම ඒකට මේ පින්වතුන්ට පහසු වෙන්න විදර්ශනා කමටහනක් කියලා දෙන්නම්. විදර්ශනා කරන ක්‍රම කීපයක් තියෙනවා. නමුත්,

සියළු සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයි කියලා බලන හැටි, තව පැත්තකින් මම කියලා දෙන්නම් අනිත්‍යය වඩන හැටි.

අනිච්ච සංඤ්ඤා කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඒ සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා අනිච්චසංඤ්ඤා භික්ඛවෙ භාවිතා බහුලිකතා සබ්බං කාමරාගං පරියාදියති සබ්බං රූපරාගං පරියාදියති සබ්බං අරූපරාගං පරියාදියති සබ්බං භවරාගං පරියාදියති සබ්බං අවිජ්ජං පරියාදියති සබ්බං අසම්මානං පරියාදියති සමුහනති.

“මහණෙනි, ‘අනිත්‍ය සංඤාව’ වඩනවා නම් යම්කිසි කෙනෙක්, සියලුම කාමරාගය ගෙවා දමනවා. සියලුම රූපරාගය ගෙවා දමනවා. සියලුම අරූපරාගය ගෙවා දමනවා. සියලුම භවරාගය ගෙවා දමනවා. සියලුම අවිජ්ජාව ගෙවා දමනවා. සියලුම අසම්මානය - මම වෙමිසි කියන මේ මාතය ගෙවා දමනවා, උග්ගුලලාම දමනවා. ඒක තැනි කඳලා දමනවා, උග්ගුලලාම දමනවා”.

කොහොම වඩන ලද අනිත්‍ය සංඤාවද කියලා - ඉති රූපං, ඉති රූපාංසු සමුදයො, ඉති රූපාංසු අත්ථිකාලො: ඉති වේදනා, ඉති වේදනාංසු සමුදයො, ඉති වේදනාංසු අත්ථිකාලො ‘ආදි වශයෙන් අනිත්‍ය සංඤාව වඩන හැටි’ පෙන්වනවා.

මම ඒ කාරණාවම තව පරියායකින් මේ පින්වතුන්ට පෙන්වන්නම් - අනිත්‍ය බලන හැටි, අනිත්‍ය වඩන හැටි.

‘සියලුම ධර්මයෝ අනිත්‍යයි’ කියන නුවණක් හැම වෙලාවේම අපිට තියෙන්න ඕනේ.
‘ඕක තමයි ඵයාගේ තෙකඹමිම ධාතුව’.

එතකොට ‘කාම වස්තූන්ගෙන් නෙවෙයි’ බලන්නේ, අනිත්‍ය ‘සංඥාව’ වඩන්නේ.

මේ අනිත්‍ය සංඥාව වඩන කොට අනිත්‍ය ගැන හොඳ දැනුමක් අපට තියෙන්න ඕනේ.

ඒකට අමතරව මම පොඩි කාරණාවකුත් පැහැදිලි කරන්නම්. මේ අනිත්‍යය අරහයා ලෝකයේ පොඩි ප්‍රශ්නයකුත් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ විවිධ විවිධ දෘෂ්ටි, විපරිත අදහස් ලෝකයේ තියෙනවා. සමහර ස්වාමීන්වහන්සේලා දේශනා කරපුවා කියලා තමයි කියන්නේ. ‘අනිත්‍ය කියලා කියන්නේ නිත්‍ය නැහැ කියන අදහස’ නෙවෙයි, කැමති වෙන්න හොඳ නැහැ, අනිච්ච - ඉච්ඡ කියලා

කැමති වෙන්න හොඳ නැහැ කියලා සමහර අය අදහස් දරනවා. එතකොට 'න ඉච්ජ' - කැමති වෙන්න හොඳ නැහැ, ඒ නිසා දුක එනවා කියලා. නමුත් ඇත්තටම එහෙම විපරිත කරලා ගන්න බැහැ. මේක එහෙම අදහසක් නෙවෙයි.

මේ ශාසනයේ පරියාප්තියක් තියෙනවා, පෙළ දහමක් තියෙනවා. ඒ පෙළ දහමට අනුව අපි හැම වෙලාවේම කටයුතු කරන්න ඕනේ. 'ජන වචනය' කියලා එකක් තියෙනවා. තථාගතයන්වහන්සේගේ වචනය විකෘති කිරීමත්, වෙනස් කිරීමත් මහා විශාල අකුසලයක්. අපට සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේ නමක් දේශනා කළ පද්‍යාංජනයක් තියෙනවා නම් අපට ඕනේ විදියට, අපට ඕනේ අදහසක් ප්‍රකාශ කරන්න, ඒක වෙනස් කරන්න බැහැ. එහෙම වෙනස් කරන්න අයිතියක් නැහැ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්මය අපි හොඳට බැලුවොත්, සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේ නමක් ලෝකයේ පහළවෙන්නේ අකුරු අටකින් යුක්ත වචන තුනක් දේශනා කරන්න කියනවා. 'අනිච්ච, දුක්ඛ, අනාත්ම' කියන එක. 'අනිත, දුක, අනත' කියන මේ අකුරු අට, වචන තුන දේශනා කරන්න.

සමහර සූත්‍ර තියෙනවා, පටිසම්භිදාමග්ගයේ ඥානකථා ආදියෙහි 'කෙනෙක් වක්ඛුං අනිච්චතො වච්චෙති සො නිච්චසඤ්ඤං පජ්හති' - හොඳට අනිත් පැත්ත පෙන්වනවා. එයා 'ඇහැ අනිත්‍යයි' කියලා බලනවා නම් 'ඇහේ නිත්‍ය සංඥාව' අතහැරෙනවා. එතකොට බලන්න මේකේ 'ඉච්ච කමක්ද' මේ පෙන්නුවේ? 'නිත්‍යකම අතහැරවන්න' ගන්න එකක් නේද මේ පෙන්නුවේ? එතකොට කැමැත්ත කියන එකට ඉඩක් තියෙනවාද? නැහැ.

ඊටපස්සේ වක්ඛුං දුක්ඛතො වච්චෙති සුඛසඤ්ඤං පජ්හති - ඇහැ දුකයි කියලා බලන කොට සැපයි කියන 'අදහස' අතහැරෙනවා. වක්ඛුං අනත්තතො වච්චෙති අත්ථසඤ්ඤං පජ්හති - 'ඇහැ අනාත්මයි' කියලා බලන කොට ආත්ම 'සංඥාව' අතහැරෙනවා.

දැන් හොඳට බලන්න ‘අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි’ කියලා බලන්නේ ‘ප්‍රතිපක්‍ෂ ධර්මතා’ ටික අයිත් කරන්න. මොකක්ද - ‘නිත්‍යයි, සැපයි, ආත්මයි’ කියලා. දැන් මේකෙනුත් අපට ඔප්පු වෙනවා මෙතැන ඉව්ව කථාවක් ගන්න බැහැ අනිත්‍යයි කියලා.

ඊටපස්සේ මේ ශාසනයේ තව තියෙනවා පදව්‍යංජන. අපි කියමු පදයක එකම ශබ්දය වුණාට පදව්‍යංජන වෙනස් වුණොත් අර්ථය වෙනස් වෙනවා. හොඳට බලන්න අනිව්ව කියන ශබ්දය දේශනා කරද්දී බුදුරජාණන්වහන්සේ ‘අ’යන්නයි, ‘නි’යන්නයි, අල්’ව’යන්නයි, ‘ව’යන්නයි යොදන්නේ ‘අනිව්ව’ කියන්න. එතකොට යම්පිච්ඡං න ලහනි නම්පි දුක්ඛං කියන තැනකදී ‘කැමතිවෙන දේ නො ලැබීම දුකයි’ කියන තැනකදී ඉව්ඡ කියන වචනය බුදුරජාණන්වහන්සේ භාවිතා කරලා තියෙනවා. මේ වචනය ගන්න ඕනේ නැහැ. නමුත් එතැන ඉව්ව කියන වචනය හඳුන්වන්න තියෙන අක්‍ෂර මොනවාද? ‘ඉ’යන්නයි, අල්’ව’යන්නයි, මහප්‍රාන ‘ජ’යන්නයි. එතකොට ‘ව්ඡ’ සහ ‘ව්ව’ අතර ලොකු වෙනසක් තියෙනවා.

‘අනිව්ඡ’ කියන්නේ නැහැ, ‘අනිව්ව’. අනිව්ව කිව්වොත් ඒ අනිත්‍ය ගැනයි කිව්වේ. ‘න ඉව්ඡ’ කියලා කිව්වොත් කැමති නැහැ, කැමති වෙන්න හොඳ නැහැ. එතකොට ඒ ඉව්ඡ කියන එක භාවිතා කරන්නේ වෙනම විදියකට. ඒකෙනුත් දකින්න මේක එකක් නෙවෙයි දෙකක් කියලා.

ඊළඟ දෙය තමයි කැමති වෙන දෙය නො ලැබීමේ දුක ගෙනත් දෙන්න පුළුවන්කම විතර නේ ඉව්ඡ කියන එකට පුළුවන් නේද? අනිත්‍යය කියන එක ඊට වඩා දරුණුයි. අනිත්‍යය කියන එක මරණයටත් වඩා දරුණුයි කියලා මට හිතුණා. ඇයි ඒ? දැන් කෙනෙක් මැරුණොත් මේ පින්වතුන්ට පුළුවන් නේද හදිස්සියේ හරි හිත හදාගන්න? දැන් කැමති කෙනෙක් නැති වුණොත් දුක එනවා. කැමති වෙව්ව කෙනා හදිස්සියේ නො පෙනෙන, නො දන්න නිසා මේ පින්වතුන්ට නිකම් හරි හිත හදාගන්න පුළුවන් නේ “කමක් නැහැ එයා මැරුණාට සුගතියකවත් උපදින්න ඇති නේ” කියලා.

අපි හිතමු පොඩි දරුවෙකුට අපි ඉස්සර ආදරෙන් හිටියා. තවම අපේ මතකයේ ඒ ඟොටෝ එක තියෙනවා. දැන් ඒ දරුවා ලොකුයි, අවුරුදු විස්සක් විතර ඇති. දැන් අපි කොහොමද අර කැමති කෙනා ගන්නේ? අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවයෙන් 'අපි කැමති දෙය' උදුරලා අරගෙන තියෙන්නේ. අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවය සැඩයි, පරුෂයි. 'එයා මැරිලා' කියලාවත් අපිට හිත හදාගන්න බැහැ. දැන් මේ පින්වතුන්ට වුණත් දරුවෝ පුංචි කාලයේ සෙල්ලම් කරපු හැටි, කථාබහ කරපු හැටි, හුරතලේට හිටපු හැටි සිහි කරන්න පුළුවන් ඇති, තවමත් ඒවාට කැමති ඇති. බලන්න ඒ සුන්දර මතකයන් අපෙන් දුරස් කරලා තියෙන්නේ අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවයෙන් නෙවෙයි ද කියලා.

එතකොට ඒ තරම් මිහිරි දෙයක් අපෙන් උදුරාගන්න තරම් 'අනිත්‍යයි' කියන ධර්මතාවය සැඩපරුෂ වෙලා තියෙනවා. දැන් ඒකට මොකද කරන්නේ? දැන් කොහොමද ඒ රූපය ගන්නේ? හිතවත් හදාගන්න පුළුවන්ද "කමක් නැහැ මැරිලා සුගතියකවත් ගිහිල්ලා ඇති" කියලා? බැහැ. එක පැත්තකින් පෙනෙනවා තරුණ දරුවෙක් හැටියට. මේ පැත්තෙන් අර පොඩි දරුවාට තවම ආදරෙයි, එයා කියපු කරපු දේවල් වලට. එයාට ආදරේ වුණාට, ආසා වුණාට ඒක ගන්න විදියකුත් නැහැ. ලැබෙන්නේ ම නැහැ.

ඉතින් මෙතැනදී ඊළඟ දෙය තමයි 'අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය කැමති දේ නො ලැබීමේ දුක විතරක් නෙවෙයි, අකමැති දේ ලැබීමේ දුකත් ලබා දෙනවා'. අපි කැමති වුණත් නැතත් අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුවෙලා තියෙන හැම දෙයක්ම දුකයි.

යද නිව්වං නං දුක්ඛං - යමක් අනිත්‍යය නම් ඒක දුකම යි. මේක 'වෙන අදහසකින්' බලන්න ඕනේ.

අනිත්‍යය වෙන දේ දුකයි කියලා එක දෙයකින්, වස්තුවකින් බලන්න එපා. එහෙම බලන්න බැහැ. බුදුහාමුදුරුවෝ දේශනා කරන අනිත්‍යය එහෙම බැලුවොත් වැරදියි.

වික්ඛන්ධිකා 'අනිත්‍යය වෙන නිසා' දුක නෙවෙයි, 'අනිත්‍යය වෙන ධර්මතාවය' දුකයි.

මේක ගොඩක් ගැඹුරු සිද්ධියක්. වස්තුවකින් බලන්න බැරි මොකද? 'දුක් වේදනාවක්' අනිත්‍යය වෙන එක දුකද? නැහැ. එතකොට එහෙනම් මේක බොරු වෙනවා නේ. බුදුරජාණන්වහන්සේ 'යමක් අනිත්‍යය නම් ඒ දුකයි' කියන එක පැනෙව්වේ 'අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන්'. ඒක ද්‍රව්‍යයකින් දකින්න එපා. එක සිද්ධියකින්, එක දෙයකින් දකින්න එපා.

අද අපි අනිත්‍යය බලන්නේ 'රූපය අනිත්‍යයි, වේදනාව අනිත්‍යයි' කියලා. නමුත් එහෙම නෙවෙයි, 'අනිත්‍යය සංඥාව' වඩන්න ඕනේ. මේක ටිකක් ගැඹුරුයි.

උපමාවක් කිව්වොත් පාර තලන ගල් රෝලකින් පාර තලාගෙන යනවා නම් ඒක යටට අහුවෙන හැම ගල්කැටයක්ම පොඩිපට්ටම් කරගෙන ගල් රෝල යනවා නේද?

ඒ වගේ මේ ශාසනයේ යෝගාවචරයා 'අනිච්ච සංඥාවෙන්' ලෝකය දිහා බලනවා. මේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය හරි සැඩයි. හරි පරුෂයි. මේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයේ ස්වභාවය හසු වෙන හසු වෙන එක කුඩුපට්ටම් කරගෙන, පොඩි කරගෙන යනවා.

මේ රූපයට ආසා කරන්න බැහැ, මෙයා අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසු වෙලා හින්දා. හෙට දවසේදී මේ හැඩය උදුරාගන්නවා. එතකොට අද දවසේදී මේ සටහනට මම කැමති වුණොත්, මට කැමති වෙන්න බැහැ, මොකද මෙයා කලකිරෙන්නේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසු වෙච්ච කෙනෙක් නිසා. අද මේ විදියට තිබුණාට හෙට දවසේදී මේ හැඩය අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් උදුරාගන්නවා. ඒ නිසා අනිත්‍යයට හසු වෙච්ච හැම දෙයක්ම යද නිව්‍යං නං දුක්ඛං - යමක් අනිත්‍යය නම් එය දුකයි.

මේ වෙන කොට 'අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන්' මේ පින්වතුන්ගේ ජීවිතයේ කොච්චර දෙයක් උදුරලා අරගෙන තියෙනවාද කියලා බලන්න. අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය විසින් මේ පින්වතුන්ට මොන තරම් දේවල් අහිමි කරලා තියෙනවාද? ලමා කාලය, තරුණ කාලය, හැකියාවන්, ද්‍රවාදරුවන්ගේ දේවල්, මේවා ඔක්කෝම අනිත්‍යයි කියන

ධර්මතාවය විසින් උදුරලා අරගෙන තියෙනවා. එතකොට මේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය මොන තරම් සැබෑද? මොන තරම් පරූෂද?

අපි රූපය දිහා බලන්නේ මොකටද? මේ 'රූපය කියන එක අනිත්‍යයි නේ' කියලා බලන්න බලන්න මට රූපය ගැන බලන කොට 'අනිත්‍යය සංඥාවයි' වැඩෙන්න ඕනේ. අපි අද බලන්නේ 'රූපය අනිත්‍යයි' කියලා 'අනිත්‍යය වූ රූපයක්' නේ.

'අනිත්‍යය වූ භ්‍යසක්' තෙවෙයි, 'භ්‍යස අනිත්‍යයි' කියලා බලන කොට
'අනිත්‍යය වූ ධර්මතාවයයි' වැඩෙන්නේ. අනිත්ව 'සංඥාවයි' වැඩෙන්න ඕනේ.

අනිත්ව 'සංඥාව' වැඩෙන කොට තවයි

'අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයේ ස්වභාවය' තවත්ව තැපුවෙන්නේ.

හැම දෙයක්ම පොඩි කරගෙන, කුඩු කරගෙන යනවා. එයා එව්වරට සැබෑයි, එව්වරට පරූෂයි. එතකොට එයාගේ ස්වභාවය මොකක්ද? කිසිම දෙයක් ඉතුරු නො කරන කම. උදුරලා ගන්නවා තියෙන හැඩය. අපට මේ තියෙන හැඩයකට දැන් කැමති වෙන්න බැහැ මොකද? අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් මේ හැඩය උදුරලා ගන්නවා. අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් වෙනස් නො වෙන, වෙනස් නො කරන, හසු නො කරන කුමන හෝ ධර්මතාවයක් තියෙනවා නම් සිහි කරලා අල්ලගන්න බලන්න.

නෙකමිම ධාතු වේ හිත පිහිටුවාගෙන ඉන්නවා කියන්නේ අපි කියමු ලස්සණ ගොඩනැගිල්ලක් දකින කොට 'වැඩක් නැහැ, මේකද අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් උදුරාගන්නවා නේ'. අරකේ හිත බැඳෙන්න දෙන්නේ නැහැ, එයා ඤාණිකව කරන්නේ අනිත්‍යය සංඥාව සිහි කරගන්නවා, ඇලෙන්නේ නැති වෙන්න.

දැන් රූප කඩකඩා බලන්නේ නැහැ. එහෙමත් බැලුවාට කමක් නැහැ ඕනේ නම්. නමුත් එහෙම අවශ්‍යය නැහැ. අනිත්‍යය 'සංඥාව' බලන්න. එතකොට එයාට පුළුවන් 'මේ හැම ධර්මයක් ම අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුවෙලා තියෙන්නේ' කියලා දකින්න.

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “මහණෙනි, මේ ලෝකයේ අනිත්‍යය නො වෙන කුමන හෝ දෙයක් තියෙනවා නම් හය නැතුව මගේ කියලා ගන්න. නුඹලාට දුක එන්නේ නැහැ. අනිත්‍යය නොවෙන කුමන හෝ දෙයක් තියෙනවා නම් ඒක මම කියලා, මගේ කියලා ගත්තාට කමක් නැහැ මහණෙනි”.

ඒ කියන්නේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් බේරුණු, ඊට හසු නො වුණු කිසිදු කෙනෙක් නැහැ. එතකොට සැප වේදනාවත්, දුක් වේදනාවත්, උපේක්‍ෂා වේදනාවත්, මේ ඔක්කෝම අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුවෙලා නම් තියෙන්නේ, මෙයා සැප වේදනාවයි, දුක් වේදනාවයි, උපේක්‍ෂා වේදනාවයි, කියන වේදනාවෙන් විතරක් නෙවෙයි අනිත්‍යය බලන්නේ. ඒ හින්දයි අනිත්‍යය වෙන දේ දුකයි කියලා කියන කොට ලොකු අර්ථයකින් කියන්නේ.

ද්‍රව්‍යයකින් දකින්න බැහැ. ද්‍රව්‍යයකින් දැක්කොත් අපට පෙනෙන්නේ වැරදියි වගේ. මොකද ‘දුක් වේදනාවේ අනිත්‍යය දැකීම දුක නැහැ’ වගේ නේ පෙනෙන්නේ. නමුත් ‘අනිත්‍යය වෙන දෙයක් දුකයි’ කියන කාරණාවෙන් පෙන්වන්නේ මේ ‘අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවයට’ හැරවෙලා පවතිනවා නම් යම්තාක් දෙයක්, ඒ දේවල් දුකයි.

එතකොට අන්තිමට අපි කළකිරෙන්නේ මොකකටද? ‘මේ රූපයට කළකිරෙන්නේ මෙයා අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුවෙලා ඉන්න කෙනෙක් නිසා’. මොකද අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් මේ හැඩය උදුරාගන්නවා ඊළඟට, ඒ නිසා යි. අන්තිමට අනිත්‍යය සංඥාව වඩන කොට අනිත්‍යයට හසු නොවෙච්ච එක ඉදිකටු නූල්පොටක දෙයක්වත් මේ ලෝකයේ නැහැ. හැම දෙයක්ම අයිති යි.

එතකොට ‘නෙකම්ම ධාතුවේ හිත පිහිටුවාගෙන යනවා’ කියලා කියන කොට එයා ගෙවල් තියෙනවා, දරුවෝ ඉන්නවා, යානවාහන තියෙනවා, මිනිස්සු ඉන්නවා කියන අදහසින් නෙවෙයි යන්නේ. හැම වෙලාවේම අනිත්‍යය ‘සංඥාව’ හිතේ ආරෝපණය කරගෙන ඉන්නේ.

හොඳ කාර් එකක් ඇස් දෙකට පෙනෙනවා, මෙයාට කිසිම වෙහෙසක් නැතුව අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් මේ හැඩය උදුරාගන්නවා නේ, මේ ලස්සණ උදුරාගන්නවා නේ කියලා දකිනවා. හරි ලස්සණ දරුවෙක් හම්බවෙනවා. කොච්චර මටසිඵ්ටු ලස්සණට හිටියත් අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් මේ හැඩය උදුරාගන්නවා නේ කියලා හැම වෙලාවේම මෙයාට ඒක හිතන්න පුළුවන්. එයා හිතන්න හුරු කරලා තියෙන්නේ.

එයාට පුළුවන් - ‘ලෝකයා හරි ලස්සණයි කියලා ඇලෙන අරමුණෙන්, හරි කැන්දි කියලා ගැටෙන අරමුණෙන්, ඇලෙන්නත් නැහැ, ගැටෙන්නත් නැහැ’.
 මොකද මේ? අනිත්‍යය ධර්මතාවය දන්න නිසා.

දුක් වේදනාවේ ද අනිත්‍යය දන්න නිසා තමයි එයාට පටිසය ඇති නො වෙන්නේ. සැප වේදනාවේ අනිත්‍යය දන්න නිසා තමයි ඇලෙන්නේ නැත්තේ. මේ ‘අනිත්‍යය සංඥාව’ දන්න කෙනාට ‘සැප වේදනාවත්, දුක් වේදනාවත් කියන දෙකෙන්ම කෙලෙස් නැති වෙනවා’.

ඒකයි, ‘දුක් වේදනාවේ අනිත්‍යය වීමත් අපට දුකයි’ කියන තැනකින් ගන්න බැහැ නේ. නමුත් දුක් වේදනාවේ ද අනිත්‍යය දකින හින්දයි ගැටෙන්නේ නැතුව එයා ඉන්නේ.

එයා දන්නවා ඔළුවේ කැක්කුමක් හරි බඩේ කැක්කුමක් හරි, නැත්නම් කුමන හෝ ‘දුකක් අමනාපයක්, කවුරු හරි බැන්නත්, එයා දන්නවා මේ බැන්නා කියන එකද, මේ පරිසරයද, මේ දුක ආපු එකද අනිත්‍යයි, මේකද වෙනස් වෙනවා, හැම වෙලාවේම තියෙන්නේ නැහැ’. ඒ හින්දා එයාට ගැටෙන්නේ නැතුව ඉන්න පුළුවන්.

‘සැප වේදනාවේ සැප සහගත අරමුණුත් මේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් උදුරාගන්නවා’ කියලා දකලා ඇලෙන්නේ නැතුව ඉන්න පුළුවන්.

දුක් සහගත අකමැති ස්වභාවයෙන් යුක්ත ධර්මතාවයට අපි මොකුත් කරන්න ඕනේ නැහැ, අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් ඒකට දෙන්න ඕනේ උත්තර ටික දෙනවා.

මේ පින්වතුන්ට කවුරු හරි අසාධාරණයක් කළොත් 'තමන්ට කර්ම සිද්ධ වෙන විදියට' ඒකට ප්‍රතිඋත්තර දෙන්න යන්න ඕනේ නැහැ. ඒ අසාධාරණයට සාධාරණයක් කරනවා අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන්. ධර්මතාවයෙන් තියෙනවා ඒ තැන් වලට දඬුවම්.

ඒ නිසා අනිත්‍යයි කියන 'ධර්මතාවය' වඩන කොට දුකේ නැතිකම කියන තැනකින් ඒක දුකක් කියන, ඒක සැපක් කියන තැනකින් බලන්න බැහැ. එයාට උත්තරයක් ලැබෙන්නේ.

සැපය තියෙන තැන අනිත්‍යය වෙන නිසා ඇලෙන්නේ නැහැ, දුක තියෙන තැන අනිත්‍යය දකින නිසා ගැටෙන්නේ නැහැ, උපේක්ෂාව තියෙන තැනක අනිත්‍යය දකින නිසා රැවටෙන්නේ නැහැ.

එතකොට *අත්තිව්ව අනිත්‍යය කියන එකම ධර්මතාවයෙන් 'භාව, දුච්ඡ, චෝග' කියන ධර්මතා ටික ඉපදෙන්න දිලා නැහැ.*

එතකොට මේ 'වෘත්ත නෙරෙහි නො ඇලෙන්නේ' මෙයා අනිත්‍යය 'සංඥාවෙන්' බලල යි. මේ රූපය අර්භයා එයා කලකිරුණේ අනිත්‍යය නිසා යි.

ඒකයි, සබ්බෙ සංඛාරා අනිව්වානි යදා පඤ්ඤාය පසසනි - සියලුම සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයි කියලා යම් කලෙක 'විදසුන් නුවණින්' දක්කොත් එදාටයි දුකේ කලකිරෙන්නේ. මේ පින්වතුන් නැත්නම් දුක උපදින සමහර දේවල් සැපයි කියලා හිතනවා. ගන්නවා. සතුටුවෙනවා. කැමතිවෙනවා. නමුත් පින්වතුන්ට පුළුවන් නම් මේ ධර්මයෝ අනිත්‍යයි කියලා දකින්න, එතකොට මොකද වෙන්නේ?

අපට දුක කියන එක දෙයාකාරයකින් එනවා. සැප නැතිවීමෙනුත් දුක එනවා, දුක ලැබීමෙනුත් දුක එනවා. එතකොට මේ සැප නැතිවීමෙන් එන දුකයි, දුක ලැබීමෙන් එන දුකයි කියන දුකේ අපි ඉන්නේ ඒ දුකේ ඇලිලා හින්දා. දුකේ බැඳිලා හින්දා. සැප සහගත දේ ඇසුරු කරන හින්දයි සැප නැතිවෙන කොට දුකට පත්වෙන්න

වෙන්වේ. දුක් වූ දෙයෙහි ඇලීලා හින්දයි දුක ලැබීමේ දුකෙන් දුක් විඳින්න වෙන්වේ. අපි ඒක ජීවිතය කරගන්නේ නැතුව, සැප කියන කාරණාවත්, දුක කියන කාරණාවත් හම්බවෙන කොට අපට අනිත්‍යයෙන් බලන්න පුළුවන් නම්, අනිච්ඡ නෙවෙයි, නිත්‍යය නැහැ කියලා, එතැන පොදු වශයෙන් බැලුවාම දැනට ඇති.

මේ අනිත්‍යය සංඥාවන් එකඑක මානසික මට්ටම් මත
'ඉතා සියුම් චිත්තක්‍ෂණය' දකින තැන දක්වාම ගැඹුරට යනවා.

තමුත් අද අපට චිත්තක්‍ෂණයක්, සිතුවිල්ලක්, රූප කලාපයක් පෙනෙන්නේ තැනනම්, අද අපට පෙනෙන්නේ 'පිහිටි, තියෙන' දේවල් ම තම, තියෙන මට්ටමින් අනිත්‍යය සංඥාව පවත් ගන්න. තියෙන මට්ටමින් හම්බවෙන දේවල් අනිත්‍යයි කියලා දකින්න. හැම වෙලාවේම නැති තැනකින් නෙවෙයි, අපට ඇති තැන ඉඳලයි අපි එන්න ඕනේ.

පුළුවන් නම් එක දවසක් කරලා බලන්න මේ පින්වතුන් මේ අනිත්‍යය සංඥාව හිතේ ආරෝපණය කරගෙන නගරයට ගිහිල්ලා එන්න, වෙනදා ගියාට වඩා මොන තරම් වෙනස් වෙයිද කියලා බලන්න. මේ පින්වතුන් භාවනා කරමින් නෙවෙයිද යන්නේ කියලා බලන්න. නිවන් දකින්න නෙවෙයිද කටයුතු කළේ කියලා බලන්න.

ඉතින් මේක ගැඹුරු නැහැ, අපි තෝරගන්න ක්‍රමය වැරදියි. ඕනෑම තැනක මේ අනිත්‍යය සංඥාව වඩන්න පුළුවන්. ඕනෑම දෙයක් දැක්කොත් කෙටි උත්තරයයි තියෙන්නේ.

මම උපමාවේ කිව්ව ගල් රෝල යටට අහුවෙව්ව හැම දෙයක්ම කුඩු කරගෙන යනවා වගේ, හරියට ගල් රෝලක් වගෙයි කියලා හිතන්න මේ අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවය. එයාට හසුවෙන කිසිම දෙයක ප්‍රකෘතිය තියන්නේ නැහැ. එයා කුඩු කරලා දමනවා.

අද මෙහෙම තියෙන මේ හැඩයට මට සතුටුවෙන්න බැහැ මේක කොච්චර ලස්සණ වුණත්. මොකද මෙයාව හෙට දවසේදී අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය උදුරාගන්නවා. මෙයා අනිත්‍යයි කියන

ධර්මතාවයට හසුවෙලා එයාගේ පැත්ත අරගෙන ඉන්න කෙනෙක්. මම එයාව ඇසුරු කරන්න ගියොත් අරයාගේ පහර වදිනවා මට.

මේ ඉඩම තව කාටහරි අයිතියි නම් මේකේ කොටසක් මම අල්ලාගෙන මගේ කියන්න ගියොත් අරයාගෙන් මට පහර වදිනවාමයි නේද? 'මේ වස්තුව' අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට යටත් වෙලා එයාගේ වසඟයෙයි තියෙන්නේ. එයයි අයිතිකාරයා කරගෙන තියෙන්නේ. ඕක මගේ කියලා මේ පැත්තෙන් කොටසක් අල්ලන්න ගියොත් අපට අරයාගෙන් පහර වදිනවා - අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන්.

මේ කමටහන හරි පහසුයි. හුඟක් ගැඹුරු අර්ථයකින් නෙවෙයි මම අද කිව්වේ. බොහොම සරළයි හැබැයි එක දෙයකට තමයි උත්සාහය තියෙන්න ඕනේ. මොකක්ද? හැම වෙලාවේම මතක් කරලා මේක හිතේහිතේ යොදා ගැනීමයි අවශ්‍යය වෙන්නේ. මේ පින්වතුන්ට සමථ කමටහනුත් වඩන්න බැරි නම්, එහෙම නැත්නම් විදර්ශනාව කියලා අමුතුවෙන් අමාරුවෙන් දෙයක් කරන්න ඕනේ නැහැ. මේ පින්වතුන් අනිත්‍යය සංඥාව වඩන්න. ඔය විදියට අනිත්‍යය බලන්න.

ඊට්පස්සේ - ක්‍ෂණිකව ජර්මුණක ජරිත්‍යය දකින තැන දක්වා, ඒ 'හැම රූපයක් ම භෞත නිශායි හටගෙන තියෙන්නේ, භෞත තැනවෙන කොට තැනවෙන නිශා ජරිත්‍යයයි' කියන තැන දක්වාම නුවණ වැඩෙනවා.

දැනට 'කාමය' කියන එක අතහැරෙන විදියට අනිත්‍යය සංඥාව වඩන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ. මෙය ද 'විදර්ශනා ඥානයක්'.

එතකොට දැන් අපට පුළුවන් වෙන්න ඕනේ ගෙදරදොරේ හරි, වැඩකටයුතු කරන කොට, කුසිසියේ තියෙන දේවල් කාරණා දකින කොට, අල්මාරිය ඇරලා වෙනදාට රත්තරන් බඩු පෙනෙන කොට, 'වෙනදා කැමැත්ත' ඇති නො වෙන විදියට ඉන්න. ඒ හැම දෙයක් අරහයාම අපට ආසාව ඇති නො වෙන්න ඕනේ.

ඒ 'වස්තුව' නෙවෙයි අපි දැන් බලන්නේ.

ඒ 'ව්‍යාපාර කියන දෙය හසුරුවලා තියෙන්නේ අනිත්‍යයට' කියලා 'අනිත්‍යය ගැනයි කලකිරෙන්නේ '. 'අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුරුවලා හිතදයි ' මේ දුකේ කලකිරෙන්නේ ඇති.

දැන් මේ අනිත්‍යය බැලුවේ 'භෑවයක්' අනිත්‍යය හෙවෙයි.

මේ අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට 'භෑව' හසුරුවලා තියෙනවා. භාවේ හසුරුවලා තියෙනවා. චිත්ත, චේතනාසික, භෑව කියන ධර්මතා විකල්ප අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුරුවලා තියෙනවා.

අපි රූපය කඩලා, බිඳලා, කුඩුකරලා හරි බැලුවේ රූපය අනිත්‍යයි කියන එක බලාගන්න. අන්තිමට මේකෙන් ටිකක් හරි වැඩුණේ මොකක්ද? මේ රූපයත් අනිත්‍යයි කියන එක. ඊටපස්සේ ද්‍රව්‍යයක්, කාරණාවක් කඩලා බැලුවොත් මේ රූපයත් අනිත්‍යයි කියන එකයි බලන්නේ.

නමුත් කඩලා, කුඩු කරලා අනිත්‍යය බලන්න බැහැ. ඇව 'නුවණින්' තමයි මෙහෙය කළත්ත වෙන්නේ. මේක දිරනවා, වෙනස්වෙනවා, විපරිණාම වෙනවා නේද කියලයි අපිට බලන්න වෙන්නේ.

අද මේ තියෙන පාට හෙට දවසේදී නැතිවෙනවා. මේ තියෙන හැකියාව, ශක්තිය හෙට දවසේදී නැතිවෙනවා. මේ පාට වෙනස් කළේ, හැකියාව වෙනස් කළේ, වර්ණය, ස්වභාව, බලය කියන මේ ටික ඔක්කෝම වෙනස් කළේ කවුද? අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය.

ඉතින් මේ පින්වතුන්ගේ ජීවිතයට මහලුබව ගෙනත් දුන්නේ, ලෙඩවීම ගෙනත් දුන්නේ, මරණය ගෙනත් දුන්නේ, අප්‍රියයන් හා එක්වීමේ දුක ගෙනත් දුන්නේ, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුක ගෙනත් දීලා තියෙන්නේ අන්තිමට කවුද? 'අනිත්‍යයි' කියන ධර්මතාවය.

එතකොට අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය විතර මේ පින්වතුන්ගේ ජීවිතයට අයහපතක්, අවැඩක් කරපු තව කෙනෙක් ඉඳියි ද? කිසිම කෙනෙක් නැහැ. එතකොට 'ලොකුම, බලවත්ම විරුද්ධ කාරයෙක්, හතුරෙක් තමන්ගේ සැනසිල්ලට' තියෙනවා නම්,

ඉන්නවා නම්, ඒ තියෙන, ඉන්න කෙනා කවුද? 'අනිත්‍යය' කියන කාරණාවට එනවා.

එතකොට, යම්කිසි අනිත්‍යය නම් ඒක දුකයි හැටියටමයි පෙනෙන්නේ. ඒ අනිත්‍යයට අයිති ක්ෂේත්‍රයම වියාට පෙනෙන්නේ දුකක් හැටියට. වීද්‍යාවල මෙහෙ (බාහිර) කලකිරෙන්නේ. අළු හිඬකිරි දුනෙක - වීද්‍යාවල දුනේ කලකිරෙන්නේ.

ඒ නිසායි පින්වතුනි අනිත්‍යයට කියන්නේ 'විමුක්ති මුක්ත' කියලා. 'මිදීමේ දොරටුවක් අනිත්‍යය' කියන එක.

යම්කිසි කෙනෙක් මේ ලෝකයෙන් කවදාම හරි දවසක මිදුණා නම් මිදුණේ 'රූපය හින්දා නෙවෙයි', අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවය නිසා. නැත්නම් දුකයි කියන ධර්මතාවය දැකලා. නැත්නම් අනාත්මයි කියන ධර්මතාවය දැකලා.

ඒ හින්දා අනිත්‍යය, දුක, අනාත්ම කියන ධර්මතා තුනට කියනවා විමුක්ති මුක්ත, ලෝකයෙන් මිදීමේ දොරටු කියලා.

ලෝකය, සියලුම සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයි කියලා දැකපු හිතදැයි වියා මේ 'ලෝකයෙන් ඉවත්වෙන්න කැමති වුණේ'. ලෝකයෙන් අයිති වෙන්න කැමති වුණේ. ලෝකයෙන් වෙනස් වෙන්න කැමති වුණේ. ලෝකය අනුගමන කැමති වුණේ.

තැන්ගම් කුඩාලුලා වගේ ලෝකය අනුගමන කවදාවත් කැමති වෙන්නේ තැනැත්තේ මිනිසා. සැපයී කියලා, හොඳයි කියලා අල්ලාගෙනමයි ඉන්නේ.

මේ අනිත්‍යය සංඥාව වඩන්න එකඑක පරියායන්. අනාත්මයෙන් බැලුවොත් අනාත්මය සැඟව වෙනවා, පරුෂ වෙනවා. මේ වගේ දුකෙන් බැලුවොත් දුක සැඟව වෙනවා, පරුෂ වෙනවා.

ඔය වගේ අනිත්‍යයෙන් බැලුවහම එයාට තේරෙනවා අනිත්‍යය විතර සැඟව වූ, පරුෂ වූ, විෂ වූ, සෝර වූ, කටුක වූ වෙන එක ධර්මතාවයක්වත් නැති විදියට. ඒ නිසාම 'ලෝකයේ අනිත්‍යය කියන ක්ෂේත්‍රයට අයිති සියලුම ධර්මයන්' කෙරෙහි කලකිරෙනවා.

එතකොට මෙයාට කලකිරිලා ලෝකයෙන් මිදෙන්න එක දොරටුවක් වුණා අනිත්‍යය. ඒ හින්දා අනිත්‍යයට කියනවා විමුක්ති මුඛ කියලා.

එතකොට අනිත්‍යය 'සංඥාවයි' වඩන්නේ. එතකොට අනිත්‍යය දූකලා තමයි කලකිරිලා, නො ඇලිලා, මිදුණේ. මේවාට කලකිරුණේ, නො ඇලුණේ මොකක් නිසා ද? අනිත්‍යයි කියලා දූකපු නිසා.

එතකොට ඒ අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවය - එයාට විමුක්තියට හේතු වෙව්ව, සසරෙන් මිදෙන්න, කෙලෙසුන්ගෙන් මිදෙන්න ළඟම හේතුව මොකක් වෙලාද තියෙන්නේ? අනිත්‍යය. නිවන පැත්තට ඉන්න ළඟම හිතවතා මෙයා.

'ලෝකයේ' ඉන්න කෙනාට නරකම කෙනාත් මෙයා. බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට නිවන් මගට, සසරෙන් එතෙර වෙන්න හිතෙනම, ළඟම නැදැයෙක් තමයි අනිත්‍යය. 'ලෝකයේ' ඉන්න කෙනෙකුට සැඩම, පරුෂම, බලවත්ම, නරකම හතුරෙක් තමයි අනිත්‍යය. වෙනසක් තේරෙයි.

'ලෝකයේ' කෙනාට නරක කෙනා බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට මිතුරෙක්.

බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට මිතුරු කෙනා ලෝකයේ කෙනාට හතුරෙක්.

ඇයි ඒකට හේතුව? ලෝකයාට යමක් සැපයි නම් බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට ඒක දුකක්. බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට යමක් සැපයි නම් ඒක ලෝකයාට දුකක්.

මේ ස්කන්ධයන්ගේ පැවැත්ම, සල්ලි, මිලමුදල්, ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන මේවා ලැබීම බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලා කියනවා දුකක් කියලා. ලෝකයාට සැපක්. එතකොට ලෝකයාට සැප දෙය ආර්යයන් වහන්සේලාට බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට දුකක් වෙන නිසා, බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාට දුකක් වෙන දේ ලෝකයාට සැපක් නිසා මේ 'අනිත්‍යයි' කියන ධර්මයත් වර්ත දෙකක් වෙලා.

එතකොට තිවන් දකින්න කැමති කෙනාට අතින්‍යය විතර වෙන චිත්‍රයෙක් තැනැ.
සැසරේ ඉන්න කැමති කෙනාට අතින්‍යය විතර වෙන සතුරෙක් තව තැනැ.

මුළු ජීවිතය පුරාවටම හරි හම්බ කරපු ඔක්කෝම උදුරාගන්නවා
අතින්‍යය. කිසි දෙයක් තියන්නේ නැහැ. එතකොට,

‘ලෝකයේ’ ඉන්න තාක් මෙයාගෙන් ජීව්‍යමය විඳින්නේ. මේ අතින්‍යය කියන
ධර්මතාවය එක්කම ලෝකයා හැප්පෙන්නේ.

අත්තිමට අපි නො දන්නවා චුණාට අතින්‍යය කියන ධර්මතාවයට ප්‍රතිපක්‍ෂව
ඉඳලා දිනන්න, සැපවත් වෙන්න තමයි මේ ලෝකයා හදන්නේ.

තමුත් බුදුරජාණන්වහන්සේලා දැක්කා මෙයාට ප්‍රතිපක්‍ෂව ඉඳලා නෙවෙයි, මෙයා
එවිට්ට බලවත්, ‘මෙයාට සමීපව’ ඉඳලාම සැපවත් වෙන්න පුළුවන්.

මේක උපායක්. මෙයා බලවත් වැඩියි, මෙයාට විරුද්ධව ඉඳලා
කවදාවත් දිනන්න බැහැ. මෙයාට යාළුවෙලා ඉඳලාම දුකෙන්
මිඳෙන්න පුළුවන්, සැපවත් වෙන්න පුළුවන් කියලා
බුදුරජාණන්වහන්සේ මොකද කළේ?

මේ වගේ කෙනෙකුට යාළු වුණා. අතින්‍යය කියන ධර්මතාවය හැම වෙලාවේම
එයා ළඟට ගන්නා.

අතින්‍යය කියන ධර්මතාවයෙන්ම ගින්න ගන්නා. එයාගේ පැත්තට ම ගියා.
ඒකෙන් වුණේ මොකක්ද?

අතින්‍යය කියන ධර්මතාවය ම උදව් කරගෙන අතින්‍යය නොවන දෙයක් ගන්න
පුළුවන් වුණා, එයාට ම භව්ව්ටාගෙන. එයාට ම භව්ව්ටාගෙන, එයාට කියලා ම
කරවාගන්නා. අතින්‍යය නොවන දෙයක් ම සාක්‍ෂාත් කරගන්නා, හදාගන්නා.

ලෝකයේ කෙනෙකුට අතින්‍යය කියන ධර්මතාවය එක්ක හැප්පිලා,
එයා වෙනස් කරන්න හඳලා හැමදාම අතින්‍යය කියන ධර්මතාවය
තුළම ඉඳගෙන පීඩා විඳින්න, ගුටිකන්න වුණා, මෙයාට වාටු
කරගෙන වැඩගන්න දක්‍ෂ නැති නිසා. මේක තමයි ධර්මතාවය.

දැන් බලන්න අපි අනිත්‍යයයි කියන ධර්මතාවයට ප්‍රතිපක්ෂව නෙවෙයිද මේ හැමදෙයක්ම කරන්නේ? අපි ගෙවල්දොරවල් හඳුනවා, ඒවා ජරාවාස වෙන කොට ආයෙත් තීන්ත ගාලා හඳුනවා, ඊටපස්සේ අලුත් ඇඳුම් අඳිනවා. ගෙවෙන ගෙවෙන එක වෙනුවට නැවත නැවත පිලියම් කර කර, මේ ශරීරයේ වුණත් කන ඇහෙන්නේ නැත්නම් කනට උපකරණයක් දාගන්නවා, ඇස් පෙනෙන්නේ නැත්නම් කණ්ණාඩියක් දාගන්නවා, කොණ්ඩේ පැහෙනවා නම් ඩයි ගානවා, හම රැළි වැටෙනවා නම් ඒක ඇඳලා මොනවා හරි කරනවා. ඔය ඔක්කෝම කරන්නේ අනිත්‍යය වෙනස් කරන්න.

අනිත්‍යය කියන එක වෙනස් කරන්න තමයි මුළු ලෝකයම දඟලන්නේ. ඊටපස්සේ බඩගින්න එනවා එතකොට පුළුවන් තරම් උත්සාහවත් වෙනවා බඩගිනි නොවෙන තැනට ගන්න. උදේ, දවල්, රැ කන්න දෙන්නේ බඩගින්න නැති කරන්න. ඊටපස්සේ චතුර පොවලා අනිත්‍යය කියන එකට පහර ගහන්න තමයි හඳුන්වන පිපාසය නැති කරන්න. බලන්න මුළු සසරෙදීම කළේ ඕක, නමුත් ඒකෙන් ගොඩ යන්න බැරි වුණා.

මම මෙතැනදි මතක් කළේ ඉව්ෂ කියන වචනයෙන් මේක හැඳින්වුවොත් අර්ථය ගොඩාක් පටුයි. නමුත් අනිත්‍යය කියන වචනයෙන් හැඳින්වුවොත් ඉව්ෂ කියන වචනයට වඩා අනිත්‍යය කියන වචනය දරුණු වැඩියි.

අනිත්‍යය කියන ධර්මතාවයෙන් තමයි මුළු ලෝකයේම තියෙන සියලුම දුක්, සියලුම වෙහෙස, දුක, පීඩාව හැමදෙයක්ම ගෙනත් දීලා තියෙන්නේ. එතකොට එයා විතර දරුණු වූ, කාර වූ, කටුක වූ තව කිසිම කෙනෙක් නැහැ කියන කාරණාව මේ පින්වතුන්ට තේරෙයි අනිත්‍යය සංඥාව වැඩුවොත්.

ඒ නිසා අනිත්‍යය සංඥාව වඩන්න. අනිත්‍යය සංඥාව භාවිතා කරන්න, බොහෝ කොට භාවිතා කරන්න. අනිත්‍යය සංඥාව වැඩුවොත් 'ඉබ්බමයි' කාමරාගය ගෙවෙන්නේ.

ඊටපස්සේ මේ පින්වතුන්ට රූපභව මට්ටම පහළවෙනවා. අපි කියමු ධ්‍යාන සෑපයක් ලැබුණා කියලා. එතැනත් පෙනෙනවා මේ සෑපයද අනිත්‍යයි. එතකොට රූපරාගයත් ගෙවෙනවා.

ඊටපස්සේ අරූපාවචර මට්ටමේ ධ්‍යානයක් හම්බවෙයි. එයාට තේරෙනවා මේ ධ්‍යානයද හේතුප්‍රත්‍යයයි, මේකද හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙන එකක්. ඒකෙන් අනිත්‍යය පෙනෙනවා. එතකොට ඒකෙන් නො ඇලෙනවා.

කාමභවයයි, රූපභවයයි, අරූපභවයයි කියන තුන් භවයම අනිත්‍යය වූ ධර්මතාවයක් කියලා පෙනෙනවා.

මේ පින්වතුන්ට 'භව රාගය, භව තණ්හාව' අතහැරෙනවා.

එතකොට *මේක ඤාප හැටියට අරඟන ඇලුණේ, දුක හැටියට අරඟන ගැටුණේ මේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ නො දැන රැවටුණේ මොකද? ඒකයි අවිද්‍යාව කිව්වේ.*

අන්තිමට සෑප සහගත දෙයෙහි ඇලෙන්නේ නැහැ විද්‍යාව ඉපදිලා - මේක අනිත්‍යයි කියලා. දුක් සහගත දෙයෙහි ගැටෙන්නේ නැහැ විද්‍යාව ඉපදිලා, අවිද්‍යාව තැනිවෙලා - මොකක්ද? අනිත්‍යයි. උපේක්ෂා සහගත දෙයෙහි රැවටෙන්නේ නැහැ, මෝඩවෙලා ඉන්නේ නැහැ - මොකද - ඒක අනිත්‍යයි.

අන්තිමට ඤාප අවිද්‍යා ජර්ඣාදියත්
'සියළුම අවිද්‍යාවන් තැනිකරලා' මේ අනිත්‍යයෙන්.

ඊටපස්සේ මේ පින්වතුන්ට 'මේ වම වෙම්' කියන හැඟීම ඉතුරු වෙන්නේ තැහැ. ඇයි ඒ? යමක් 'මම' නම්, ඒක 'මගේ' නම්, 'මගේ ආත්මය' නම් තමන්ට වෙනස් නොවී, වෙනස් නො කර කියාගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ.

අද මේ තියෙන හැඩයට 'මම' කියන්නේ කොහොමද අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් තව ටිකකින් උදුරාගන්නවා නම්. මේක අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට අයිති එකක් කියලයි පෙනෙන්නේ.

මේ හැඩය අයිති මට නෙවෙයි අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට.
එයා ගන්නවා තව ටිකකින් මේ හැඩය.

මේ ෆෝටෝ එක ගහලා බලලා තව අවුරුදු පහකින් විතර බලන්න,
වෙන හැඩයක් තියෙයි, මේ හැඩය උදුරාගෙන. එතකොට තියෙන
හැඩයත් එහෙනම් අනිත්‍යයි. එතකොට මේ පින්වතුන් කියයි
“ෆෝටෝ එකේ ඒ වුණාට තියෙනවා නේ” කියලා. විඩියෝ කරනවා
කියන කාරණාව බලන්න - අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය අනිත්‍යය
නො කර තියාගන්න දරන උත්සාහයක්. ඒ තිබ්බිව සිද්ධිය කොහොම
හරි තබාගන්න, අඩුකරමින් සිහි කරගන්න හරි, බලන්න හරි කියලා
තබාගන්න එකක්. එහෙම උත්සාහයෙන් තබාගන්න ෆෝටෝ දිහා
බලන්න. අවුරුදු 25ක් 30ක් කාලේ මේ පින්වතුන්ගේ ෆෝටෝ එකක්
අරගෙන බලන්න. අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් ඒ රූපය උදුරලා
අරගෙන, දැන් වෙන රූපයක්.

දැන් මේ පින්වතුන් කියනවා ‘මේ මම’ කියලා. තමන් කියලා.
එතකොට ඕක ‘තමන් නම්’, තමන්ට ඕක ඔහොමම තියාගන්න
පුළුවන් වෙන්න ඕනේ. නමුත් මේ හැඩය තව කීප දවසකින්
අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් උදුරාගන්නවා නම් එහෙනම් දැන්
මේ හැඩය කාගේ ද? අනිත්‍යයට අයිති යි.

ඒකයි බුදුරජාණන්වහන්සේ, සවිච්ඡාදන “ආත්මය” කිව්වහම දේශනා
කලේ ‘හොඳයි, ආත්මය නම් නුඹට පුළුවන්ද නුඹේ රූපය නුඹට
කැමති විදියට තියාගන්න? නුඹට පුළුවන්ද, “මගේ රූපය වෙනස්
නොවේවා”, කෙස් දිරන්නේ නැතුව, හම රැළි වැටෙන්නේ නැතුව
තියාගන්න? බැහැ කියනවා. “ඉතින් එහෙනම් ඒකෙන් කියන්නේ
නුඹට අයිති නැහැ කියන එක නේද? අනාත්මයි”. එතකොට ‘යමක්
අනිත්‍යය නම්, අනිත්‍යය නිසා අනාත්මයි’. යද නිව්වං නං දුක්ඛං යං
දුක්ඛං තද නන්වා - මේ එකට තියෙන්නේ.

එහෙනම් මේ හැඩයක් අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් උදුරාගන්නවා.

ඔන්න පින්වතුන්ට හොඳ ‘විදර්ශනා ඥානයක්’ - මොකක්ද?

තව පැත්තකින් ගත්තොත්, නෙකම්ම ධාතුවේ හිත පිහිටුවාගන්න කියලා කිව්වේ වැඩකටයුතු කරද්දී, ගෙවල් 'තියෙනවා', දරුවෝ 'ඉන්නවා', යානවාහන 'තිගෙනවා' කියන හැඟීමෙන් ඉන්න එහා. ඒ හින්දයි පින්වතුන්ට මේ සංඥා ව එන්නේ. කාම චිත්තය ව චිත්තයේ හොඳ බැඳෙන්නේ.

ඒ නිසා මේ 'අනිත්‍යය සංඥාව' තිත්ව පුරුදු කරන්න.

මේකට කියනවා 'නෙකම්ම සංඥාව' කියලා.

ඊටපස්සේ අව්‍යාපාද සංඥාව. අව්‍යාපාද කියලා කියන්නේ නැසීමේ කල්පනාවක් නැති, (ව්‍යාපාදය කියන්නේ නැසීම) කිසිම සතෙක් නො මරන විදියට - නෙකම්ම සංඥාවට අව්‍යාපාද සංඥාව වෙනවා.

තව පැත්තකින් කිව්වොත් මරන්න 'සත්තු හම්බවෙන්නේ නැහැ'. අනිත් පැත්තෙන් ගත්තොත් තමන්ට මරනවාට තමන් කැමති නැහැ වගේ අනිත් සියලුම සත්වයෝ මැරෙන්න කැමති වෙන්නේ නැහැ නේද, මැරෙනවාට කැමති නැහැ නේද කියන ටික සිහිපත් කරලා - සියලු සත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී, සුවපත් වෙත්වා කියන හැඟීමම ඇතුළතින් හිතනවා. මෙත් සිත වඩනවා. එතකොට මෙයා හැමවෙලේම අව්‍යාපාද සංඥාවෙන්මයි ඉන්නේ. එහෙම කෙනෙකුට මදුරුවන්ට ඉබේ ගහනවා කියන එක වෙන්නේ නැහැ, හොඳට මේක හුරුපුරුදු කළොත්.

'ව්‍යාපාද ධාතුව' කියලා කියන්නේ 'ධාතුව හැම වෙලාවේ ව ධර්මයේ ජරායයට ඔබ්බෙන්' තිගෙන්නේ. අපිට හිතෙන, තේරෙන, දැනෙන දෙයට ඔබ්බෙන් තිගෙන්නේ. මොකක්ද? ධාතූ ඝට්ඨාය.

ඒ 'ධාතුව තිබුණොත්' ක්‍ෂණිකව 'ඒ වට්ටමේ සංඥාවක්' ඇතිවුණ ක්‍රියාත්මක වෙලක් ඉවරයි.

එතකොට ව්‍යාපාද ධාතුව කියන්නේ නැසීමේ ස්වභාවය තමන් ගාව තියෙන හින්දා ක්‍ෂණිකව මදුරුවෙක් ආපු ගමන්ම එකපාරටම ගහනවා. නමුත් හොඳට කාලයක් හුරුපුරුදු කළහම සතෙක් හම්බ වුණත් ගහන්නේ නැහැ, අනිත් එළවන්න පුළුවන්. ඒ අරමුණේ

හොඳට සිහිය යෙදෙනවා. අනිත් අරමුණු වල අසිහිය යෙදුණත් ඒ නැසීමේ තැනදි එයාට සිහිය යෙදෙනවා. එවිට 'අව්‍යාපාද ධාතුව' කියන එක යෙදෙනවා.

ඊටපස්සේ අවිහිංසා ධාතුව කියලා කියන්නේ ගිංසක සංඥාව කිසි වෙලාවක කවුරුවත් කෙරෙහි ඇති කරගන්නේ නැහැ.

කිසිම කෙනෙක් කැමති නැහැ තව කෙනෙකුගෙන් හිංසා ලබන්න. මම කැමති නැහැ තව කෙනෙකුගෙන් හිංසා ලබන්න. වචනයකින් වත් හිංසාවක් කරනවාට කැමති නැහැ. ඒ වගේ හැමෝම එහෙමයි. එතකොට ඒ ස්වභාවය හැම වෙලාවේම සිහි කරගන්න ඕනේ. අවිහිංසා ස්වභාවය, කෙනෙකුට පීඩාවක්, කරදරයක්, දුකක් කැමති වෙන්න එපා. දුකක් ඇති නො වෙන විදියේ විතර්කයකින් තමයි හැම වෙලාවේම ඉන්න වෙන්නේ.

ඔය විදියට 'නෙකඹව්ව සංකප්ප, අව්‍යාපාද සංකප්ප, අවිහිංසා සංකප්ප' කියන මේ 'ධාතු ධර්මය' ගිණේ තිබුණොත් තමයි ඒයාට නෙකඹව්ව සංඥා, අව්‍යාපාද සංඥා, අවිහිංසා සංඥා එන්නේ.

ඒ කියන්නේ මේවා දකින කොටම අනිත්‍යයි කියන 'සංඥාව' ඉදිරිපත් වෙන්නේ 'අනිත්‍යයි කියන ස්වභාවය' තිබුණොත්. සියලුම ධර්මයෝ අනිත්‍යයි නේද කියන ස්වභාවය හැමවෙලේ ම තිබුණොත් 'ඡා, හරි ලස්සණයි නේ' කියන එක නෙවෙයි එන්නේ. 'මේක ද අනිත්‍යයි නේ' කියන හැඟීම එන්නේ.

දැන් අද අපට තියෙන්නේ කාම සංකප්පය - 'හරි ලස්සණයි නේ' කියන එක නේද එන්නේ? ඒ මොකද? අපි ළඟ තියෙන්නේ මෙහෙම 'දේවල් තියෙනවා' කියන එක, කාම ධාතුව. ඒ හින්දා කාම සංඥාව තමයි එන්නේ 'හරි ලස්සණයි නේ' කියන සංඥාවක් එන්නේ. නමුත් අපට එන්න ඕනේ මොකක්ද? නෙකඹව්ව සංඥාව - මේ ධර්මයත් අනිත්‍යයි නේ, මේ ලස්සණත් අනිත්‍යයි නේ කියන සංඥාව.

එතකොට ඒ සංඥාව වන නිත්‍ය ඊට්ඨස්සේ සංකප්පයත් නෙකඹව්වය.

එයා අන්තිමට සිහි කරන්නෙන් අනිත්‍යයෙන්. මේ හැම දෙයක් ම අනිත්‍යයි නේද කියලා බලනවා.

මේ විදියට ධාතු නානකය නිසා සංඥාව වෙනස් වෙනවා, සංඥාව නිසා සංකප්පය වෙනස් වෙනවා. සංකප්පය නිසා ඡන්දය. දැන් එයා මේ ධර්මයට කැමතියි. ඒ නිසා ධර්මයේ අවශ්‍යතාවය, ධර්මයයි භොයන්නේ කියන ගණයට එනවා.

එතකොට සම්පූර්ණයෙන් ධර්මයට කැමති වෙලා, ධර්මය භොයනවා කියන එක වෙනස් වෙලා තියෙන්නෙන් මේ ධාතු නානකය නිසා.

අන්තිමට අපි භාවනා කරනවා කියන එකෙන් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ මුල් ටික ඕක. අද අපි ගාව තියෙන කාම ස්වභාවය වෙනුවට, අකුසල ස්වභාවය වෙනුවට, කුසල වූ නෙකම්ම, අව්‍යාපාද, අවිනිංසා ස්වභාවය මනසට ඇතුල් කරගන්නයි ඕනේ.

මොකද ඒකට හේතුව? පින්වතුනි, ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන මේ පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය, මැරෙන්න මොහොතකට කලින් අක්‍රිය වෙනවා. එතකොට මේ තියෙන නැදැකම්, ඒ එක්කම මේ 'මොළය එක්ක තියෙන ගනුදෙනු, මතක, ඔක්කෝම ටික ඒ එක්කම ඉවරයි'.

ඊටපස්සේ අපට පිහිට පිණිස, පිළිසරණ පිණිස තියෙන්නේ ගෙට ගත්ත, ඇතුළට ගත්ත කෙනෙක් ඉන්නවා නම් එව්වරයි.

අද මේවා 'මගේ' කියලා, අභ්‍යන්තර කියලා හිතාගෙන හිටියාට මේවා ඔක්කෝම එළියට දානවා. මේවා උදව් කරගෙන ඇතුළට අරගන්නා වූ භොද හෝ නරක ටිකක් තියෙයි නම් එව්වරයි ඉතුරු වෙන්නේ. ගෙට දාගත්ත ටික වගේ.

එදාට 'තමන්ගේ ගතිය' තීරණය වෙන්නේ ඒ තමන්ගේ මනසින්ම උපදින 'චිත්තරාශියෙන්ගෙන් දෙන ධම්ම සංඥාවක්' හරහා විතරයි.

ඉතින් මේ පින්වතුන් ඉන්ද්‍රිය ශක්තිය, හැකියාව තියෙන වෙලාවේ දී, කුසල ධර්ම සිහි කරලා සිහි කරලා පුළුවන් තරම් මේ පැත්තට බරකරලා, වැඩිකරලා තිබුණොත්, මේ පැත්ත අත හැරුණොත්

බලාපොරොත්තු වෙන්න පුළුවන් යහපත් දෙයක් එයි කියලා. මොකද 'එතැන තියෙන' නිසා.

එතැන එහෙම දෙයක් නැත්නම් හුරුපුරුදු කරලා, අපට එන්න යමක් තියෙයි ද? නැහැ. ඒ නිසායි හැම වෙලාවේම බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ අත්තදීපා භික්කුවේ විහරන අත්තසරණා අනාඤ්ඤසරණා ධම්මදීපා භික්කුවේ විහරන ධම්මසරණා අනාඤ්ඤසරණා - "මහණෙනි, තමන් තමන්ට පිහිටක් කොට, ආලෝකයක් කොට වාසය කරන්න, වෙන කෙනෙකුගේ පිහිටක් නැහැ, තමන් ම තමන්ට පිහිටයි, සරණයි. මහණෙනි, ධර්මය ආලෝකයක් කොට, පිහිටක් කොට වාසය කරන්න, ධර්මය ම පිහිටයි, සරණයි. වෙන පිහිටක් සරණක් නැහැ. 'තමන්වයි දහමයි' දෙක විතරයි තමන්ට පිහිට, සරණ පිණිස පවතින්නේ ''.

ඉතින් අපි මේ භාවනා කරනවා කියන කාරණා ටිකෙන් කරන්නෙන් ලෝකය තුළ තියෙන වල්පල්, කේලම් ඔළුවට ගන්නේ නැතුව පුළුවන් තරම්, ඒවා හම්බවෙද්දීත් ධර්මයක් ඔළුවට දාගන්න ඉගෙන ගන්නයි. එහෙම නැතුව අපි පැයක් දෙකක් ඉඳගෙන ඉන්නවා කියන තැනකින් නෙවෙයි, අද පැයක් දෙකක් ඉඳගෙන ඉදිමෙන් 'ජීවිතයේ හැමදාම කරන්න යමක් ' ඉගෙන ගැනීමයි අවශ්‍යය.

අද අපි අනිච්ච සංඥාව වඩන හැටි ඉගෙන ගත්තා. අද ඉඳන් පුළුවන් හැම වෙලාවකම අනිත්‍යය සංඥාවෙන් ඉන්න බලන්න. කුස්සියේ කෝප්පයක් හම්බවුණත් එයාට පෙනෙන්නේ අද පෙනෙන මේ හැඩය හෙට දවසේ දී අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයෙන් උදුරාගන්නවා. අතට අහුවෙන හැම එකක් දිහාම බලන්න 'මේවා අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට අහුවෙලා තියෙන්නේ' කියලා.

ද්‍රව්‍යකාරණා 100ක් දිහා ඔහොම බැලුවොත් අනිත්‍යය සංඥා 100යි. මෙව්වර කාලයක් මුළු ගේ ඇතුළේ තිබුණු දේවල් වලින් කාම සංඥාවන් ආවේ, දැන් මේ පින්වතුන්ට මුළු ගේ ඇතුළේම තියෙන දේවල් නෙකම්ම සංඥාව ඇති කරගන්න උදව් කරගන්න පුළුවන්. නිවන් දකින්න උදව් කරගන්න පුළුවන්. ද්‍රව්‍යය එහෙමම තිබුණාට කමක් නැහැ, ද්‍රව්‍යය එළියට දමන්න ඕනේ නැහැ. නමුත් මේ

පින්වතුන්ට නෙකම්ම සංඥාව වඩාගන්න පුළුවන්. ඇත්තටම ‘ද්‍රව්‍යය වල’ ප්‍රශ්නයක් නැහැ.

සුද්ධෝදන රජතුමා රජකම් කරද්දී, ගිහි ගෙදර සිටිද්දීමයි රහත් වුණේ. නමුත් ඒවා එකක්වත් බාධාවක් හෝ කාමය වුණේ නැහැ. ඒවා නෙකම්මයට උදව් කරගන්න තරම් දක්‍ෂ වුණා. ඒ නිසා දරුවෝ එහෙම එළවන්න එපා. නමුත් ඒ අය දිහා පවා ‘යටින් බලන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕනේ අනිත්‍යයි කියලා’.

මේ දරුවෝ හිතුවක්කාරයි කියලා දුක්වෙන්න පුළුවන්, මගේ දරුවෝ හොඳට ඉගෙන ගෙන තියෙනවා කියලා සතුටු වෙන්න, ආඩම්බර වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒවායේ ආඩම්බර වෙන්නවත්, ඒවායේ දුක් වෙන්නවත් බැහැ, මොකක් නිසාද? අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවයට හසුවෙලා. ඊටපස්සේ ඒ බාහිර විතරක් නෙවෙයි, ‘තමන්’ කියන පැත්තේ තියෙන දේවල් ද, මේ ඉන්ද්‍රිය දිහා ද’, මේ හැම දෙයක්ම තමන්ට ඉලක්ක වෙන්න ඕනේ.

ඒයාට ‘අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය තැබ වෙන දෙයක් පෙනෙන්නේ තැනැත්තා කියන තැනක් දක්වා යනවා. ඒකයි විමුක්ති මුඛ කියන්නේ. අන්තිමට අනිත්‍යයි කියන ධර්මතාවය ම විදීමට හැකි වෙනවා.

එතකොට ඔය විදියෙන් ‘අනිත්‍යයෙන් බලන එකත් විදර්ශනා ඥානයක්’. විදර්ශනා කියලා කිව්වේ දර්ශනය විශිෂ්ඨයි, සාමාන්‍ය ලෝකයේ දකින දෙයට වඩා විශිෂ්ඨව දකිනවා.

සාමාන්‍ය ලෝකයා බොහෝම ප්‍රණීනයයි, සැපදායකයි, සුවදායකයි කියලා බලන අරමුණේ, ඇලීමට බලන, ලෝභයට, කැමැත්ත ඇතිවෙන විදියට බලන අරමුණේ මෙයා දකින්නේ මේක අනිත්‍යයි, විපරිණාමයි නේද කියලායි දකින්නේ.

එතකොට ලෝකයා ගැටෙන, අමනාප වෙන, අකමැත්ත ඇති කරගන්න, පටිඝය ඇති කරගන්න, දොම්නස ඇති කරගන්න අරමුණේ මෙයා දකින්නේ මේ ධර්මතාවයද අනිත්‍යයි නේද කියලා, ඒකෙද උපේක්‍ෂාවක්. පටිඝය ඇති කර නො ගන්නවා.

ලෝකයා පටිසය ඇති කරගන්න තැනද අනිත්‍යයෙන් බලලා පටිසය ඇති කර නො ගන්නවා. ලෝකයා රාගය ඇති කරගන්න තැන, ලෝභය ඇති කරගන්න තැන අනිත්‍යයි කියලා බලලා, ලෝභය ඇතිකර නො ගන්නවා.

‘දූතට’ සමහර විට මේ පින්වතුන් දැක් මදි නිසා බොහෝම ප්‍රියමනාප අරමුණේ අනිත්‍යය බලාගන්න තවම බැහැ. ඒ නිසා ඉඩ ලැබෙන ලැබෙන අතින් හැම අරමුණකම මේ අනිත්‍යය සංඥාව අඛණ්ඩව භාවිතා කරන්න. භාවිතා කරන කොට තමන්ට ප්‍රිය වූ, මනාප වූ ලඟම තියෙන අරමුණුත් අනිත්‍යයි කියලා බලන තරමටම මනස ගෙනෙනවා.

එක පාරටම මේක වෙන්තේ නැහැ. ඒ හින්දා අර විදියට මේ ලඟට එන කල්ම අනිත්‍යය සංඥාව බලන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනේ. දූන් මේ පින්වතුන්ට සමථ කමටහන් ටිකත් පුළුවන්, විදුර්ගතාවෙන් අනිත්‍යය බලන්නත් පුළුවන්.

විදර්ශනා ඥාන උපදින්නට...

3. සංඛත වූ ලෝකයේ ඇත්ත දැක ඇසංඛතය ස්වර්ෂ කවරින්...

හුඟ දෙනෙකුට තියෙන ප්‍රශ්නය තමයි සති නිමිත්තේ ඉන්න අපහසුකම. සති නිමිත්තේ හිත තියෙන්නේ නැහැ, ආනාපාන සතිය බලන්න හැදුවහම ආනාපාන සතියට ඉබේම හිත යනවා කියන එක. ඇත්තටම එහෙම කළහම කමටහන වැඩෙන්නේ නැහැ. ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයට හිත යන කොට අවශ්‍යය කාරණාව අපට වෙන්නේ නැහැ. මෙතැනදී උපාය තමයි හිත නොයෙක් අරමුණු වලට දුවන්නේ නැතුව හිත එක තැනක තබාගන්න හුරුකරන එක.

ඊළඟ දෙය තමයි මේ සති නිමිත්තේ හිත තියාගත්තහම ඒකේ ආනිශංසය තමයි අපි කියමු පැය කාලක් හරි භාගයක් හරි මේ පින්වතුන් සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන භාවනා කළහම එතැනින් නැගිට්ටාට පස්සේ ඉබේම සති නිමිත්ත තුළ හිත හිටින්න හුරු වෙනවා. වැඩකටයුතු කරද්දී භාවනා මනසිකාරය ඉවර වෙන්න පුළුවන්, නමුත් හිත එකතැනක ඉන්න හුරුවෙව්වකම කියන එක නැතිවෙන්නේ නැහැ. ඒක ටිකටික වැඩෙනවා. හිත වඩන්න පුළුවන් එකක්, සිහිය වඩන්න පුළුවන් එකක් කියලා කියන්නේ ඒ හින්දා.

අපි හිතමු බුදුගුණ හරි මෙෙත්‍රී භාවනාව හරි පැයක් හෝ පැය භාගයක් කළොත් ඒ මනසිකාරයෙන් පස්සේ ඒක ඉවර වෙනවා නේ. එතකොට ඒක වඩන්නේ කොහොමද? ඒක වඩන්න බැහැ. නමුත් අපි 'සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන මෙත් සිත' නම් භාවිතා කළේ මේක උපායක්. ඒ පැය භාගයෙන් පස්සේ 'සති නිමිත්ත තුළ හිත බැඳී පවතින ගතිය' හුරුවෙනවා. ඊළඟට තව පැය භාගයක් කළොත් මුලදීට වඩා ටිකක් හුරුවෙනවා. මේ හුරුව එන්න එන්න වඩන්න පුළුවන් එකක්.

එතකොට ඒ මෙෙත්‍රීකම ම මේ සති නිමිත්තට එකතු වුණහම මේකට මෙෙත්‍රී සමාධිය කියනවා. ඒ මෙෙත්‍රී සමාධිය වේතොවිමුක්තියක්

බවට පත්වෙනවා. කාමයන්ගෙන් සම්පූර්ණයෙන් ම මිදෙනවා මේ මෙමිත්‍රී සංඥාව මුල් කරගෙනම.

ඒක වුණේ මොකක් නිසාද? මේ මෙමිත්‍රී භාවනාව හිත එකඟ වෙන විදියට කරපු නිසා. ඊටපස්සේ එයාට මේ සති නිමිත්තේ හිත තිබුණත් 'ඒ මෙමිත්‍රී කමටහන් එකඟකමක්' යන ගණයටයි යන්නේ. ආනාපානසතියේ එකඟකමක් යන ගණයටයි යන්නේ. බුදුගුණ භාවනාවේ එකඟකමක් යන ගණයටයි යන්නේ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒකයි පෙන්නුවේ මෙනතාය හික්කවෙ වෙනොවිමුත්තියා ආසෙවිතාය භාවිතාය බහුලිකතාය එකාදසානිසංසා පාටිකඛිකා කියලා පෙන්නුවේ. මහණෙනි, මෙමිත්‍රී චේතොවිමුක්තිය භාවිතා කරන කොට, නැවතනැවත භාවිතා කරන කොට, මනා කොට එළඹ සිටින කොට එකොළොස් ආනිශංසයක් කැමති වෙන්න කියලා. මරණයෙන් පස්සේ තියෙන්නේ එකයි. දහයක් ම තියෙන්නේ මෙලොව ම. මෙමිත්‍රී චේතොවිමුක්තියට තමයි ඒක පෙන්වන්නේ.

ඒ කියන්නේ මේ මෙමිත්‍රී භාවනාව මුල් කරගෙන කාමයන්ගෙන් මිදුණු මානසික මට්ටමක් ඇති කරගත්ත කෙනාට දිට්ඨධම්මව ලැබෙන විපාකයක්. එතකොට මෙමිත්‍රී සහගත මනසිකාරයක් නිකම් කරපු පමණකින් නෙවෙයි. හැබැයි නිකම් කරපු පමණකිනුත් ආනිශංස ලැබෙනවා.

බුදුරජාණන්වහන්සේ අග්ගික්ඛන්ධොපම සූත්‍රයේ දේශනා කළා හික්කුන්වහන්සේලාට. "මහණෙනි, ශ්‍රද්ධාවෙන් අතින් අය දෙන හෝජන වළඳලා දුස්සීලව ඉන්නවාට වඩා ලා අඹ දල්ලේ පාටට ගිනියම් වෙච්ච යකඩ ගුලි අරගෙන ගිලිනවා නම් හොඳයි. ඒකෙන් ඕනේ නම් කෙනෙක් මැරෙයි, එක්කෝ මරණය හා සමාන දුකකට පත්වෙයි, නමුත් අපායට යන්නේ නැහැ" කියලා දේශනා කළා. ඊටපස්සේ "ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන චිවර පරිහරණය කරලා දුස්සීලව ඉන්නවාට වඩා හොඳට ගිනියම් වෙච්ච යකඩ පටි ටිකක් ඇඟේ වෙලාගන්නවා නම් හොඳයි. මොකද ඒකෙන් මරණය හෝ මරණ හා සමාන දුකකට පත්වෙයි, අවිචියට යන්නේ නැහැ. අවිචියට ගියොත් කල්ප ගණනක් ඉන්න වෙනවා. මහණෙනි, අතින් අය ශ්‍රද්ධාවෙන්

දුන්න සේනාසන ඇදපුටු පරිහරණය කරලා දුස්සීලව ඉන්නවාට වඩා හොඳට ගිනියම් වෙන්න රත් කරපු යකඩ ඇඳන් වල නිදාගැනීම සැපයි” කියලා මේ විදියට සිවුපසය අරහයාම දේශනා කළා. දේශනා කළහම ඔය සූත්‍රය අවසානයේදී පිළිවෙත් ගරු භික්ෂූන්වහන්සේලා “අනේ අපේ ප්‍රතිපදාව හොඳයි” කියලා තමන්ව ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරලා හැට නමක් රහත් වුණා. හැට නමකට ලේ වමනය ගියා.

ඊටපස්සේ ටික කලකින් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විහාර පන්සල් තියෙන පැත්තක වාරිකාවක ගියා. ඔක්කෝම පන්සල් විහාර වහලා. “මහණෙනි, කෝ මේවායේ හිටපු භික්ෂූන්වහන්සේලා” කියලා අහනවා. “ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන්වහන්ස, අග්ගික්ඛන්ධොපම සූත්‍රය දේශනා කළාට පස්සේ බොහෝ භික්ෂූන්වහන්සේලා සිවුරු හැරලා ගියා අපට මේක අපහසුයි කියලා” කිව්වහම “ආනන්ද මෙහෙම ගියහම අනාගතයට මේ ශාසනය ඉතුරුවෙන්නේ නැතිවෙයි, පශ්චිම ජනතාවට මේ ධර්මය නැතිවෙයි, සංඝරත්නයේ පැවැත්ම වෙන්නේ නැතිවෙයි” කියලා භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඊටපස්සේ දේශනා කළා “මහණෙනි, යම්කිසි කෙනෙක් අවිජරාසංඝාතමඤ්ඤි අසුරු සැණක් ගහන පමණකදී හරි මෙන් සිත වඩන්නේ නම්, රටවැසියා දෙන සිවුපසය පරිභෝජනට එයා ණය නැහැ” කියලා.

මෙෙත්‍රී චිත්තනය එව්වරට වටිනවා. එයා නොසිස් වූ ධ්‍යානයක් වඩලා, ඒ කියන්නේ එතැන තවම කුසලය තියෙනවා. තවම භය කියන එක තියෙනවා නේ. ඒකෙදි මෙෙත්‍රී භාවනාව එව්වරට ආනිශංසයි. එපමණකින් ම දුස්සීල යන ගණයට යන්නේ නැහැ. කෙනෙක් මෙෙත්‍රී භාවනාව එක අසුරු සැණක් හරි කරනවා නම්, ඒ කියන්නේ තවම ‘ලැජ්ජා-භය තියෙනවා, අපායට භය තියෙනවා’. ඒ හින්දයි මෙෙත්‍රී භාවනාව එක මොහොතක් හරි කළේ. එපමණකින් ම එයා රටවැසියෝ දෙන මේ සිවුපසය පරිභෝජනයට සුදුසුයි, පරිභෝජනයට ණයක් නැහැ කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළහම ආපහු භික්ෂූන්වහන්සේලා හුඟ දෙනෙක් “එහෙනම් අපට කොහොම හරි මේක කරගන්න පුළුවන්” කියලා පැවිදි වුණා. පැවිදි වෙලා බොහෝ අය රහත් වුණා.

මම මෙතැනින් මතක් කළේ මෙෙහි භාවනාව එව්වරට ම ආනිශංසයි. අනිත් හැම කමටහනකුත් එහෙමයි.

මෙතැනදී සති නිමිත්ත වඩාත්ම වැදගත් තැනක් ගන්නවා උජ්ජංකායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපධ්වපෙත්වා - මේ හැම කමටහනකටම පරිමුඛං සතිං උපධ්වපෙත්වා කියන තැන අවශ්‍යයි. ඉතින් ඒ ගැන හැමදෙනාම දක්‍ෂවෙන්න ඕනේ කියලා මතක් කරනවා.

අපට උවමනාව, මොනවා හරි දෙයක් අපි කරන්නේ - දරුමල්ලෙක් හරි මේ පින්වතුන් හදාගන්නේ බැරි කාලයේ දී තමන්ට වතුර උගුරක් හරි දෙයි කියලා. ඒ වගේ මේ පින්වතුන් පුළුවන් කාලේ බණක් භාවනාවක් කරන්නේ බැරි කාලයකට ඒකෙන් උපස්ථානයක් ලබන්න. මේ පින්වතුන් සිහිය අතහැරලා ඉන්න අබලදුබල වෙලාවට ධර්මයෙන් ඔබලාව රකිනවා. අද ඔබ ධර්මය රැක්කොත් ධර්මයෙන් ඔබලාව රකිනවා.

ඒ කියන්නේ මේ සිහිය හොඳට ජීවිතය වුණහම මේ පින්වතුන්ව අතහැරලා යන්නේ නැහැ. මේ සති නිමිත්ත හිතලාවක් අතහරින්න බැරි දවසක් එනවා සති පච්චුපට්ඨිනා හොනි කියලා. ඒ කියන්නේ 'හිතේ විසිරුණුකම' හිතලාවක් ගන්න බැහැ. ඒ නිසාමයි හිත එකඟ වෙනවා කියලා කියන්නේ.

වායාම, සති, සමාධි. උත්සාහය තියෙන්නේ සිහිය පිහිටුවන්න. 'සිහියම' තමයි සතිපට්ඨානය, සති ඉන්ද්‍රිය වෙලා, සති බල වෙලා, සති බොජ්ඣංග වෙලා, සම්මා සතිය වෙනවා කියලා සිහිය වැඩෙනවා. සති කොටස් ටික ඔක්කෝම එකින් එකට සිහිය වැඩෙනවා. එහෙම වෙන්නේ මේ සති නිමිත්ත තුළ හිත තියාගන්න හුරු වුණහම ඒ හුරුව ටික ටික වැඩිවෙනවා.

අපි මේ 'උපායක්' කරන්නේ. අපි උඩින් එකක් කරද්දී, හිතට යටින් විතර්ක සහගතව වෙන සියුම් විතර්ක උපදවන්න, වෙන දෙයකට යන්න ඉඩ තියෙනවා නේ. ඒක වාරණය කරන්න තමයි සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යොමු කළේ.

එතකොට සති නිමිත්ත තුළ හිත පවතිනවා, සති නිමිත්ත අතහැරලා වෙන එකකට යන්න ඉඩ නැති කරන එක තමයි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෙන් කරන්නේ.

සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන මෙෙත්‍රී භාවනාව කරනවා අර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය වෙනුවට. එතකොටත් කාරණා දෙකක්ම දැන් වැයවෙලා. සති නිමිත්ත තුළ ඉඳගෙන මෙෙත්‍රී භාවනාව කරන කොට කාම නිශ්‍රිත විතර්ක සිහි කරලා මේ පින්වතුන්ව භාවනාවෙන් අයින් කරන්න බැහැ. ඊටපස්සේ සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන බුදුගුණ හිතනවා. එතැනින් කාරණා දෙකක් කරලා තියෙන්නේ.

එතකොට සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන හිටියාට ඉන්න බැහැ කාම විතර්ක සිහි වුණොත් මේ පින්වතුන් එකපාරටම නැගිටිනවා. අපිව අතහැරෙනවා. නමුත් සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන බුදුගුණ වඩන කොට මොකද වෙන්නේ? සති නිමිත්ත තුළ හිත හුරු වෙනවා.

මේ වගේ හැම කමටහනකම 'යුගලයක් පනවලා තියෙනවා'. කාරණා දෙකක් තියෙනවා හැම කමටහනකම.

හැම තැනකදීම 'සති නිමිත්ත' මුල්වෙලා තියෙනවා.

'සති නිමිත්තයි, ඊට සමගාමීව තව මනසිකාරයකුත්' පෙන්නලා තියෙනවා.

ඒකට හේතුව තමයි මේ සිතට වේගයෙන් 'දෙකක්' කරන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

ඕකට කියනවා 'බුද්දක විතර්ක කියලා, සුබ්බම විතර්ක කියලා, විත්තානු පරිවර්තන විතර්ක' කියලා. මෙන්න මේ 'බුද්දක, සුබ්බම, විත්තානු පරිවර්තන විතර්ක' තමයි සන්සිදුවන්න ඕනේ.

ඒ මට්ටම සන්සිදුණහම තමයි මේ නිවරණ ධර්ම අඩුවෙන්න 'පටන්ගන්නේ'. තවම මේ 'රළු මට්ටමේ විතර්ක' අඩු වුණා කියලා 'නිවරණ ධර්ම හෙල්ලෙන්ගේවත් නැහැ'. ඒ ගතියට තමයි ඔය සති නිමිත්ත පනවන්නේ.

ඒ වගේම බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා අධිවිනේෂනමනුයුතෙන හිඤ්ඤා කාලෙනකාලං තිණි නිමිත්තානි මනසිකාතඤ්ඤානි කියලා.

හිත දියුණු කරන කෙනා කලින් කලට තුන් නිමිත්තක් මෙනෙහි කරන්න ඕනේ කියනවා. සමථනිමිත්තං ච පග්ගහනිමිත්තං ච උපෙක්ඛානිමිත්තං ච - සමථ නිමිත්තයි, විර්යය ඇතිවෙන්න කරුණකුයි, උපේක්ෂාව ඇතිවෙන්න කරුණයි කියන කරුණු තුනම.

එතකොට 'සමථය' විතරක් වැඩුවහම තියෙන දෝෂය තමයි චිත්තං මිලායති - ආනාපාන සතිය හෝ මෙත්‍රිය හෝ කුමන හෝ සමථ කමටහනක් විතරක්ම වැඩුවහම 'සිත සැඟවෙනවා'. සිත සැඟවෙනවා කියන්නේ සමහර විට පින්වතුන් කියන්නේ 'කිසිම දෙයක් නැති තැනකට පත්වුණා' කියලා.

සමහර අය හිතාගෙන ඉන්නවා මේක බොහෝම හොඳ දියුණු තැනක් කියලා. නැහැ - 'බොහෝම නරක තැනකට' වැටිලා තියෙන්නේ. එයාට හොඳට තේරෙනවා නින්ද ගියෙත් නැහැ, නමුත් කිසිම දෙයක් දන්නේ නැහැ. පැයක් විතර ඉන්න පුළුවන්. මේකට කියන්නේ සිත සැඟවෙනවා කියලා. නින්ද ගියෙත් නැහැ, හොඳ අවදියෙන් හිටියේ, නමුත් කිසි දෙයක් මතකත් නැහැ. මේ සමථ කමටහන එක දිගට වැඩුවහම වෙන දෝෂයක්.

ඊටපස්සේ 'වීර්යයට' විතරක් මෙනෙහි කළොත්, බණ භාවනා කරන කෙනා කලින් කලට කොච්චර භාවනා කළත් 'වීර්යයට' මෙනෙහි කරන්නේ නැත්නම් මේ උත්සාහය අහඟුරෙන්නවා. ඒ කියන්නේ බණ භාවනාවට තියෙන ඕනේකම ටිකෙන් ටික අඩුවෙනවා. ඒක විටින් විට හිතලාම ගන්න ඕනේ, ආරෝපණය කරගන්න ඕනේ. ආරම්භ ධාතු වගේම පරක්කම ධාතු - පවත්වාගෙන යෑමටත්, නෙකම්ම ධාතු - අවසන් කිරීමටත් ඕනේකම හැම දෙයකම තියෙන්න ඕනේ.

ඒ වගේ භාවනා කරන්නත් ඒක ලිහිල් කරන්න හොඳ නැහැ. අපි ලියුමක් ලිව්වොත් ලියුමේ මුල් අකුරු ටික හරි ලස්සණයි. හොඳ අවදි බවක්, හොඳ උවමනාවක් තියෙනවා. දිග ලියුමක් ලියලා බලන්න

මැදට යනකොට ක්‍රමක්‍රමයෙන් වෙනස් වෙලා අන්තිමට අකුරු කියවාගන්නත් බැහැ. ඇයි ඒ? අකුරු හොඳට ලියන්න බැරිකම නෙවෙයි, පුළුවන්. නමුත් ඉබේම විරියය ලිහිල් වෙන ගතියක් තියෙනවා නේද? අවුරුදු උත්සව වලට එහෙම හොඳ අකුරු තේරීමේ තරඟයකට ලියනවා. එතකොට බලන්න මුලයි, මැදයි, අගයි තුනම එකම විදියට ලස්සණට අවසන් කරලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ බැහැ නෙවෙයි, උවමනාව නැහැ. උවමනාව කියන එක ආරෝපණය කරගෙන කළොත් කරන්න පුළුවන්.

ඒ වගේ අපි භාවනා කරන්න ගියහමත් ආනාපාන සතියට හරි බලන්න මුලින් පටන්ගත්ත අවස්ථාවේදී හොඳ උදායෝගිමත්. ටිකක් වෙලා යන කොට දන්නේම නැහැ, ටිකෙන් ටික ලිහිල් වෙලා ගිහිල්ලා අන්තිමට අවසන් වෙන කොට ඉන්නේ වෙන කොහේවත්. ඉතින් හොඳම උවමනාවක හිටියොත් තමයි එයාට ආරම්භය වගේම උවමනාව යෙදෙන්නේ පවත්වන්නත්. ඒ කමටහන විනාඩි 10ක් හරි 15ක් හරි දෑන දෑනම තමන් අවදිවෙලා නැගිටින කොටත් හොඳම සිහියෙන්. ආරම්භ වෙච්ච අවස්ථාවේ වගේම සිහියෙන් ඉන්නේ. ඒ විදියට කරන්න ඕනේ.

ඉතින් ඒ වගේ උත්සාහයක් එන්න නම් එයා නිතරම මෙනෙහි කරන්න ඕනේ. ඒ කියන්නේ ඇත්තටම මේ භාවනා කරන වෙලාවේදී විතරක් නෙවෙයි, ගෙදරදොරේදීත් උදේට හවසට නිතරම මෙනෙහි කළ යුතුයි කියනවා.

ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, චුති, අපායා, අතීත, අප්‍යතක වට්ටු දුකකි. ඉදානි ආහාර ගවේධා දුකකි. සංවේග ව්‍යුච්ඡි ඉමානි අධා

ඒ කියන්නේ සසර නොයෙක් නොයෙක් ජාතිවල ඉපදෙන්න සිදුවෙන එක ගැන, ඉපදුණහම ජරාවට, තමන්ගේ අතපයවත් තමන්ට වලංගු නැති තත්වයට පත්වෙන බව, යම්තාක් ලෙඩරෝග ප්‍රභේද ලෝකයේ ඇත් ද, ඒ ඕනෑම ලෙඩරෝගයක් තමන්ට හැදෙන්න පුළුවන්කම තවම නැතිවෙලා නැති බව, තියෙන බව, අද මේ මොහොත වෙන කොට මනුෂ්‍යයෝ, තිරිසන්ගත සත්වයෝ ආදී

මේ සත්ව ප්‍රභේද මොන මොන ආකාරයකට ලෝකයේ මැරෙනවා ඇත් ද, ඒ ඕනෑම ආකාරයකට මැරෙන්න පුළුවන් බව,

වුති - අපායේ විඳලා තියෙන දුක්, සතර අපායට වැටිලා අනන්ත දුක් විඳලා ඇති බව, ඊටපස්සේ අතීතයේ චින්ද දුක්, මේ ජීවිතයේත් මේ වන විට පොඩි කාලයේ ඉඳලා මොන තරම් දුක් විඳලා ඇත් ද? මේ ජීවිතයේ ඉඳලා සසර දක්වාම අතීතයේ චින්ද දුක්, අනාගතයේ විදින්න වෙන දුක්, ඒ විතරක් නෙවෙයි *ඉදානි ආහාර ගවෙධා දුක්ඛං* - දැන් මේ ආහාරපාන ටික හොයාගන්න මොන තරම් දුක් විදිනවාද කියලා ආස්වාදයකින් බලන්නේ නැතුව - සීතලේ කෝටි ඇඳගෙන උදේ පාන්දර වැඩට යනවා කියන එක ආස්වාදයක් ද? ලෝකය තුළ වුණත් මේවා ඔක්කෝම ආදීනව. මේ ආහාර හොයාගන්න විදින දුක්..., නුවණක් තියෙන පුරුෂයෙක් විසින් සංවේගය ඇති කරගත යුතු කාරණා අටක්. මේ අට, යම්කිසි නුවණ තියෙන පුරුෂයෙක් උදේ හවස ටික ටික හරි මෙනෙහි කරනවා නම් එයා කෙලෙස් සතුරෝ නසලා, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් වර්ණනා කළ ශ්‍රේෂ්ඨ සැපයකට නොබෝ දිනකින් පත්වෙනවා කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා.

ඉතින් දහමකට වුණත් උත්සාහය, උවමනාව ඇතිවෙන්නේ - ලෝකය දිහා නිකම්ම ආස්වාදයෙන් බලන්න එපා. උදේ හවස නිතර මේ කාරණා ටිකටික හරි මෙනෙහි කළ යුතුයි. හිත දියුණු කරන කෙනෙක්, හිත වඩන්න කැමති කෙනෙක්, නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න බලාපොරොත්තු වෙන කෙනෙක් ආදීනවය, මේ 'සංවේග වස්තූන්ගෙන්' ටිකටික හරි මෙනෙහි කළ යුතු ම යි.

එතකොට සමථ නිමිත්තක් ඇසුරු කරනවා, ඒ වගේම කලින් කලට වීර්යයට බලනවා. නමුත් එක දිගටම වීර්යයෙන්ම විතරක් බැලුවොත් මොකද වෙන්නේ? එතකොට හිත විසිරෙනවා. අනේ මෙව්වර උත්සාහවත් වෙනවා, මෙව්වර භාවනා කරනවා තවම මේ කෙලෙස් ගෙවෙන්නේ නැහැනේ කියලා හිත විසිරෙනවා, එතකොට එපා වෙනවා. එයාගේ උත්සාහය තියෙනවා, නමුත් කෙලෙස් ගෙවෙන්නේ නැති බව පෙනෙන කොට හිත විසිරෙනවා, විසිරීම

නිසා එපා වෙනවා. ඒ නිසා විරියයට විතරක්ම මෙනෙහි කරන්නේ නැහැ.

ඊළඟට උපේක්ෂා නිමිත්ත ඇසුරු කරන්න ඕනේ. ඇලෙන්ත පුළුවන් තැන ඇලෙන්නේ නැතුව, මේ ධර්මයෝ ද හේතුප්‍රත්‍යයයි, හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා බලනවා. දුක් වේදනාව ද හේතුප්‍රත්‍යයයි, හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා බලනවා. නැත්නම් අනිත්‍යය සංඥාවෙන් බලනවා. එතකොට 'රැවටෙන් නියෙන හේතුවේ උපේක්ෂාව ද අනිත්‍යයි' කියලා බලනවා. මේ විදියට සැපෙන් ඇලෙන්නේ නැතුව, දුකේ ගැටෙන්නේ නැතුව, ඇලීම් ගැටීම් දෙකට පත් නොවී, උපේක්ෂාව හුරු කළ යුතුයි.

එතකොට උපේක්ෂා නිමිත්තම විතරක් ඇසුරු කළොත් සිදුවෙන දෝෂය මොකක්ද? ආශ්‍රව ඝෂය කරගන්න තරම් විත්ත සමාධියක් ලැබෙන්නේ නැහැ.

- එතකොට සමථ නිමිත්තම විතරක් ඇසුරු කළහම හිත සැඟවෙනවා.
- විදර්ශනාව විතරක් මෙනෙහි කළොත් ආශ්‍රව ඝෂය කරගැනීමට තරම් විත්ත සමථයක් ලැබෙන්නේ නැහැ,
- විරියයට විතරක් මෙනෙහි කළොත් හිත විසිරෙනවා.

ඒ නිසා හිත දියුණු කරන කෙනා විසින් කලින් කලට මේ තුන් නිමිත්ත මෙනෙහි කළ යුතුයි කියලා පෙන්වනවා.

ඒ නිසා හැම දෙනාම කලින් කලට,

මේ සමථ නිමිත්තයි,

පශ්ගත නිමිත්ත කියලා කියන්නේ විරියය ඇතිවෙන්න - ඒ විරියය ඇතිවෙන්න කරුණු කාරණා සිහි කිරීමයි,

හම්බවෙන අරමුණු වල ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ නැති විදියට 'උපේක්ෂාව ඇතිවෙන විදියට විදර්ශනා ඥානය' කියන මේ කාරණා තුන මාරුවෙන් මාරුවට සිහි කළ යුතු යි.

එහෙම කරන කොට ක්‍රමක්‍රමයෙන් නිවරණ ධර්ම දුරුවෙලා මේ හිත වැඩෙනවා.

විශේෂයෙන් ම මෙතැනදී සමථ කමටහන කියන එක උපකාර - විදර්ශනා කරගන්න වටපිටාව හදාගන්න එකට. අපි ඔය කථාකරන 'දර්ශන, නැත්නම් විදර්ශනාව' කියන එක මම අද අනිත්‍යයෙන් කථා කළා. හෙට අනාත්මයෙන් කියලා දෙන්නම්. විදර්ශනා ඥාන එකින් එක දනගන්න.

මේ විදර්ශනාවට අමතරව නාමරූපයෙන් දකින, මෙනෙහි කරන එක දිවයි විසුද්ධිය. මේවාක් ඥාන දර්ශන. එක එක ඥාන දර්ශනයන් තියෙනවා. ඒ ඥාන දර්ශනයන් සඳහා මෙනෙහි කරනවා. මේ මෙනෙහි කරන, දකින එකට උදව්වක්, උපකාරයක් තමයි සමථය.

- - - - -

එතකොට සමථ කමටහන හැමවෙලේම අපි උදව් කරගන්නේ, වඩන්නේ ලෝකයේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න උපකාර පිණිස. විශේෂයෙන්ම ගත්තහම ප්‍රධාන අවස්ථා තුනක් පෙන්වන්න පුළුවන්. ප්‍රධාන අවස්ථා තුන තමයි ලෝකය, ලෝකයේ ඇත්ත, ලෝකයේ කෙළවර.

ලෝකය කියලා කිව්වේ අපට සත්ව-පුද්ගල-ආත්මාවයෙන් හම්බවෙන, 'තමන් ඉන්නවා, තමන්ගේ දෙමව්පියෝ, සහෝදරයෝ, ඥාතී, හිතෙතයින්, දූදරුවෝ ඉන්නවා, ගෙවල්දොරවල් තියෙනවා' - අතීතය, අනාගතය, වර්තමානය කියන 'තුන් කාලයම එකට එකතුවෙලා' වේ 'ද්‍රව්‍යය කාචණා එක්ක' හම්බවෙන වේකට තමයි ලෝකය කියලා කියන්නේ.

මේ 'ලෝකය' කියන එක නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නේ,

- ස්කන්ධ ටිකකුයි කෙලෙස් ටිකකුයි එකතුවෙලා.
- ලෝකය කියන එක හැදිලා තියෙන්නේ දුකකි සත්‍යය සහ සමුදය සත්‍යය කියන දෙකෙන්. ස්කන්ධ සහ කෙලෙස් ටික.
- භිත්‍යය, ඇත්ම, සැප, යුග කියන විපල්ලාස ටිකකින්.
- රාග, දවේෂ, මෝහ කියන කෙලෙසයකින්.

- එතකොට අවිඡ්ඡා, ආව තණ්හා කියන මූල ක්ලේශ විකෘති

කියන මේ කෙලෙස් ටිකක් එකතුවෙලා තමයි ලෝකය කියන එක හැදිලා තියෙන්නේ.

මේ ලෝකයේ ඇත්ත තමයි අභිතප්පය, දුක්ඛ, අනාත්ම, අසුභ ඔව්.

තව තියෙනවා ලෝකයේ කෙළවර කියලා එකතුවේ.

ලෝකයේ කෙළවර කියලා කියන්නේ මේ 'ස්පර්ශ ආයතන හයේ යථාභූත ස්වභාවය'.

එතකොට මේ 'ලෝකයේ ඉඳලා ලෝකයෙන් එතෙරට' යන තැන දක්වා - ලෝකයේ 'කෙළවරට' ගිහිල්ලා, ලෝකයෙන් 'එතෙර වෙත තැන් දක්වා යන ගමන් මාර්ගයක් තියෙන්නේ.

- 'ලෝකය' කියන එක අනුමානව 'ලෝකයේ ඇත්තට' ගිහි තබලා.
- 'ලෝකයේ ඇත්ත' අනුමානව 'ලෝකයේ කෙළවර, තැන්පත් තිබෙනට' ගිහි තබලා.
- තිබෙන කියලා කිව්වේ සම්මාදිව්ඨියට.
- සම්මාදිව්ඨිය ඇති වුණහම සාක්ෂාත් වෙන්නේ තිථොධිය. තිථොධිය සාක්ෂාත් වෙන විදියට ලෝකය අනුමානව.

'ලෝකයේ ඔබ්බට' අනුමානව 'ලෝකයේ ඇත්තට' ගිහි තබලා.

'තිබෙනට' ගිහි තබලා 'ලෝකය' අනුමානව.

පරමාර්ථ ධර්ම හතරක් තියෙනවා. චිත්ත, චේතනසික, රූප, නිබ්බාන.

'චිත්ත, චේතනසික, රූප' කියන විකට කියනවා 'සංඛත පරමාර්ථ' කියලා.

ඒ කියන්නේ, ලෝකය කියන තැනක,
සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා ඇවට ගම්බවෙන තැනක
'චිත්ත, චේතනසික, රූප' කියන විකක් තියෙන්නේ
කියන තැනට ගිහි තබලා සත්ව-පුද්ගලභාවය අනුමානව.

නිවනට කියනවා 'අසංඛත ජර්මාභ්වය' කියලා. නිව්නට ගිත තබලා සංඛත ජර්මාභ්වයන් අතහැරිනවා.

ලෝකය, සත්ව-පුද්ගලභාවය අතහරිනවා සංඛත පරමාර්ථයට හිත තබලා. සංඛත පරමාර්ථය අතහරිනවා අසංඛත පරමාර්ථයට හිත තබලා.

ඒ කිව්වේ,

- ලෝකයේ ඇත්ත කියන එකට හිත තබලා සත්ව-පුද්ගල 'දෘෂ්ඨිය' අතහරිනවා.
- අනිමිත්ත, ශුන්‍යත, අප්පණිහිත කියන චේතෝවිමුක්තීන්ට පත්වෙලා 'ලෝකය' අතහරිනවා - සංඛතය අතහරිනවා. ලෝකයේ ඇත්ත අතහරිනවා.

ඕක තමයි මේ අපි යන ගමන් මාර්ගය තව පැත්තකින් කෙටි කරලා කැටි කරලා ගත්තහම.

- - - - -

'පරමාර්ථ ධර්ම' කියලා කියන්නේ 'යමක් බෙදලා බෙදලා නැවත නො බෙදිය හැකි ඇත්ත'. එතකොට අපි මේ 'සතර පරමාර්ථයන්' ඉගෙන ගන්න තමයි තව පැත්තකින් මේ භාවනා කරනවා කියලා කියන්නේ.

අද අපට පරමාර්ථ ධර්මයෝ පෙනෙන්නේ නැහැ, තේරෙන්නේ නැහැ. අපට පෙනෙන්නේ සත්වයෙක්-පුද්ගලයෙක් කියලා.

අපි නිවරණ ධර්මයන් දුරු කරලා, නැත්නම් සමථ කමටහනක් වඩලා කරන්නේ මොකක් ද? නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න එක.

නිවරණ ධර්ම දුරු කරලා මේ බලාපොරොත්තු වෙන්නේ, උත්සාහවත් වෙන්නේ මොකක් ද? සංඛතය තුළ තියෙන පරමාර්ථමය ස්වභාවය බලන්න.

ඒ කියන්නේ අපට හම්බවෙන්නේ සත්වයෙක්-පුද්ගලයෙක්-ආත්මයක් කියලා. එහෙම නැත්නම් අපි දකින්නේ දෙවියෙක්ව, බ්‍රහ්මයෙක්ව, තිරිසන්ගත සතෙක්ව, අපි දකින්නේ ප්‍රේතයෙක්ව, අසුරයෙක්ව, නිරිසත්වයෙක්ව. අපට තිස්එක් තලය පුරාවටම තියෙන්නේ සත්ව-පුද්ගල දෘෂ්ටියක්.

නමුත් අපි මේ සංඛත පරමාර්ථ ධර්මයෝ ඉගෙන ගන්නවා. රූප ටික ඉගෙන ගත්තහම, සිත් ඉගෙන ගත්තහම, චෛතසික ටික ඉගෙන ගත්තහම, ඊටපස්සේ

- අසංඛතය කියන ධර්මතාවය සාක්‍ෂාත් වෙන්නේ කුමන සම්මාදිට්ඨිය නිසාද කියලා, සම්මාදිට්ඨිය තමයි අපට නිවන ඉගෙන ගන්නවා කියලා ඉගෙන ගන්න වෙන්නේ.
- මොකද,

අසංඛතයේ 'අනුත්තරාදු ඛව, නො හටගැනේ' ඉගෙන ගන්න බැහැ.

ඒ අනුත්තරාදු ඛව, අසංඛතය 'සාක්‍ෂාත් වෙන්නේ කුමන තැනකට ආවහමද', ඒ ටික ඉගෙන ගන්නවා.

ඒ සම්මාදිට්ඨිය ඉගෙන ගැනීම තමයි නිවන කියලා කිව්වේ. නිවන සම්මාදිට්ඨිය නිසා නෙවෙයි,

'ඒ ඇත්ත දැක්කහම' මනස ආශ්‍රවයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් මිදිලා, 'ස්කන්ධයන්ගේ නොහටගැනීම' සාක්‍ෂාත් වෙන නිසා, ඒ 'දුර්ඛතායට' හිටින ලැබෙන නිසා, හිටින සාක්‍ෂාත් වෙන නිසා 'මේ දුර්ඛතායට' කියනවා 'හිටින' කියලා.

තව පැත්තකින්, රාගසංකප්පො දෝසසංකප්පො මොහසංකප්පො නිබ්බානං

භාග, දුට්ඨිය, මෝහයන්ගේ 'කෂය ඛව හිටිනයි' කියලා කිව්වේ

'භාග, දුට්ඨිය, මෝහ තැනි තැන හිටින' හින්දා තෙවෙයි.

මේ ටික තැනි වුණහම 'සාක්‍ෂාත් වෙන සිද්ධාන්තය'

'ස්කන්ධයන්ගේ නො ඉපදීම' නිසා.

එතකොට දැන් භාවනා කරනවා කියලා මේ පින්වතුන් ඔය කරන්නෙන් හිත සමාධි කරමින් මේ සත්ව-පුද්ගල භාවයට හම්බවෙන ලෝකය තුළ තියෙන ඇත්ත, 'චිත්ත, වෛතසික, රූප' කියන ටික බලන්න.

දැන් භාවනා කරන කොට 'විදර්ශනා ඥානය' කියන්නෙන් මේ 'සත්ව-පුද්ගලභාවයට ඔබ්බෙන්' බලන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕනේ.

දැන් මෙහෙම සත්ව-පුද්ගලභාවයට හම්බවෙන කොට විදර්ශනා භාවනා කරපු කෙනෙකුට හොඳ නුවණක් තියෙනවා ඒ පුද්ගලයෙක් කියන තැනක, වෙනතැන තියෙන්නේ

'චිත්ත චෛතසික ටිකකුයි'

ඒ 'චිත්ත චෛතසික ටික ඇසුරු කරගෙන පවතින රූපයකුයි'

චිත්ත, චෛතසික, රූප කියන ධර්මතා ටිකක් හේ තියෙන්නේ.

ඊටපස්සේ 'පුද්ගලයෙක් සතුටු වෙනවා' කියන තැනක ඒකට තියෙන්නේ 'සෝමනස්ස සහගත සිතක් පහළවෙලා'යි. සෝමනස්ස සහගත චෛතසික යෙදුණු සිතක් වේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතිනවා හේද කියලා යි.

දුක් විඳින පුද්ගලයෙක් ගැන කවුරු හරි කථා කරන කොට එයා පුද්ගලභාවයෙන් "අනේ අර පුද්ගලයා දුක් විඳිනවා" කියන කොට මෙයාට තේරෙන්නේ මොකක්ද? දෝමනස්ස සම්ප්‍රයුක්ත චෛතසික යෙදුණු සිතක් වේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතිනවා කියන තැනකින්. දැන් අපි 'හිතනවාට' වඩා,

ඕක 'පෙනෙන වට්ටමක් ආවොත්' සම්පූර්ණ පුද්ගල සංඥාව ම දුරු වෙනවා. ඒ කියන්නේ සත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් උපදින දුක තැනැ.

ඊළඟට මෙතැන ඉඳලා අරුපී බ්‍රහ්ම ලෝකයේ බ්‍රහ්මයෙක් ගැන කථා කරන කොට 'ආ ඔව්, ඒ වගේ බ්‍රහ්ම ලෝකයක් තියෙනවා, ඒකෙන් බ්‍රහ්මයෝ ඉන්නවාලු හේද' කියලා මෙයා පුද්ගලභාවයෙන් කථා

කළාට 'යටින් නුවණක් තියෙනවා' එතැනද තියෙන්නේ චිත්ත, වෛතසික ටිකක් නේ කියන තැනකින්.

ඊටපස්සේ රූපී බ්‍රහ්ම ලෝකයේ බ්‍රහ්ම ලෝක 16ක් ගැන කථා කරන කොට බ්‍රහ්මයෝ ගැන කථා කරන තැනක අරයා පුද්ගලභාවයකින් බ්‍රහ්මයෙක් ගැන කථා කරන කොට මෙයාට යටින් නුවණක් තියෙනවා එතැනද තියෙන්නේ චිත්ත, වෛතසික, රූප කියන ටිකක් නේ. අනේ මේ මනුෂ්‍යයෝ දුක් විඳිනවා, මනුෂ්‍යයෝ පුදුම විඳියට සැප විඳිනවා, අහවල් ප්‍රදේශයේ ඉන්නේ කියලා කථා කරන කොට,

විදුර්ශනා ඥානය තියෙන කෙනා 'ඇලෙන්ගේ ගැටෙන්ගේ නැහැ' කියලා කියන්නේ ඒ 'කථා කරන දෙයට යටින්, ඔබ්බෙන් දිවයන්' ඇතුළත්, නුවණක් තියෙනවා,

එතැනද තියෙන්නේ සැප සහගත වෛතසික යෙදුණු සිතක් සහ ඒ සිතට ඇසුරු වෙන, උපකාර වෙච්ච රූපයක්.

දුක් විඳිනවා කියන තැනක තියෙන්නේ දෝමනස්ස සිතුවිලි යෙදිවිච්ච සිතක් සහ රූපයක් කියන මේ ටික තේරෙනවා.

අපි තව පැත්තකින් ගත්තහම, මේ

'විදුර්ශනා ඥානය' කියලා, ඔය ටික 'පෙනෙන මට්ටමට ගන්න' තමයි අපි මේ එක එක උපායන් කරන්නේ.

එතකොට තිරිසන්ගත සත්වයන් ගැන, අපාය සත්වයෝ, නිරිසත්වයෝ, ප්‍රේතයෝ, අසුරයෝ ගැන කථා කළත් මෙයාට කථා කරන කොට තේරෙන්නේ 'යටින් චිත්ත, වෛතසික, රූප කියන ධර්මතා' ටිකක් තියෙන්නේ කියන උත්තරයයි එන්න ඕනේ අන්තිමට.

එතකොට තමයි අර 'සංඛත පරමාර්ථයන්' කෙරෙහි
මෙයාට නුවණ තියෙනවා කියලා කියන්නේ.
ඉතින් ඒ මෙනෙහි කළත් ඇද පෙනෙන්නේ නැත්තේ
මේ 'පුද්ගලභාවය කියන එකකින් වැහිලා.'

ආවරණීය ධර්මයක් කියලා කියන්නේ - දැන් මේ දොර වහලා තිබ්බහම හුළං වලට එන්න බැහැ. හුළඟට එන්න බැරි විදියට ආවරණ වෙලා. ඒ වගේ පංච නිවරණ ධර්ම කියලා කියන්නේ මනස ඇත්ත ඇතිහැටියේ පවතින දෙය නො පෙන්වන ආවරණයක්. මෙතැන අනිත් හැම ආවරණයකටම වඩා භයානක එක තමයි,

‘ඛාගිථයෙන් එන්නේ තැනිකම නිසා’

‘තමන් තුළින්ම ඉපදිලා’ තමන්වම ආවරණය කරනවා.

ඒකයි මෙතැන තියෙන දෝෂය.

දැන් මේ පින්වතුන්ට රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොටම,

ඇහැත්, රූපයත්, වක්කු විඤ්ඤාණයත් කියන මේ ටික හම්බවෙන තැනකදී ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු රූපයේ තියෙන්නේ යථාර්ථය වර්ණ සටහනක්. රූප මාත්‍රයක් විතරයි.

එනකොට ඒ ‘රූප ගැටීම නිසා’ විත්ත, වෛතසික ටිකක් පහළවෙලා තියෙන්නේ කියන ඇත්තක් තියෙන තැනක ඔය ඇත්ත කවදාවත් දකින්න ඉඩ හම්බවෙන්නේ නැහැ.

මේක පෙනෙනවාත් එක්කම ‘තෙතෙක් කියන පද්‍යාය’ ‘තමන් තුළින්ම ඉපදිලා’ තමන්ගේ ‘මනසම ආවරණය කරගෙන’.

එතකොට තමන් ‘එකම දැනගෙන’ - ‘අන්ත අභාවල් පුද්ගලයා’ කියලා දැනගන්නවා.

දැනගන්න කොට මේ පින්වතුන් කවදාවත්

‘ඛාගිථ කියි දෙයක්’ දැනගෙන නැහැ.

තමන් තමන්ගේ ‘මනස තුළම යි’ ඉන්නේ.

අපි අපේ ගෙදරින් එහාට දශමයක්වත් ගිහිල්ලා නැහැ.

ඒ වගේ, 'ලෝකයා තමන්ගේ මනසෙන් එහාට' දෑමයක්වත් ගිහිල්ලා නැහැ. හැමදාම 'අලුත්ම අලුත්, තැවුම් ම තැවුම් ධර්මනාවයක්' හම්බවෙන්නේ.

තමුත් අපි අපේ 'මනස තුළින් ඉන්නේ' හැමදාම එකම 'දෘෂ්ඨියක්'.

ඒකයි මේ 'එකම කෙනෙක්, එකම දෙයක් අපට හැමදාම හම්බවෙන්නේ, විපරිතාම නොවී, වෙනස් නොවී'. මොකද?

අපි 'මනස තුළ තියෙන සිද්ධාන්තයක් ම' සිහි කර කර තමුමරන නිසා.

ඉතින්, 'මේ වැරද්දට' තමයි 'හිටිම' කියලා කියන්නේ.

කාමච්ඡද කියලා කියන්නේ, අපට යමක් දකින කොට ම,

ස්වර්ග ආයතන හයෙන්ම ශුන්‍යතා ආයතන විකක් තියෙන්නේ. ද්‍රව්‍ය කාරණාවන්ගෙන් ශුන්‍යත, සත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් ශුන්‍යත, අනිත්‍යය වූ, අනාත්ම වූ, දුක් වූ ස්කන්ධ මාත්‍රයක් තියෙන්නේ.

නමුත් ඒවා හම්බවෙන කොට ම

අපේ මනසෙන් නිත්‍යය වූ, සැප වූ, ආත්ම වූ, සුභ වූ සංඥාවෙන් ඤාති වෙතුව රූප විකක් 'සිහි කරගන්නවා'.

'සිහි කරගන්න එක අපේ මනසම ආවරණය කරගෙන' තියෙනවා.

දැන් මේක මහා විශාල ආවරණයක් වෙලා. ඕකෙන් එහාට යන්නම බැහැ. කිසිම වෙලාවක පෙනෙන්නේ නැහැ. මේ බිත්තියෙන් එහා පෙනෙන්නේ නැහැ. එහා පැත්ත නැති නින්දා නෙවෙයි, වැහිලා. කොහොම හරි බලනවා කියලා උදේ ඉඳන් රැ වෙනකල් බලන්න හදන්න, පුළුවන් වෙයි ද? බැහැ.

අපි බලන්න ඕනේ 'කොහොම හරි බලන්න' මහන්සි වෙන්න නෙවෙයි, 'කොහොමද මේක කඩන්නේ' කියන එකයි.

ඊටපස්සේ මේක කඩාගන්නේ කොහොමද කියලා බලලා ඕක කඩාගත්තහම, බලන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕනේ නැහැ, පෙනෙනවා.

ඒ වගේ මේ ඇත්ත හම්බවෙන තැනක, මේ පින්වතුන්ට 'නිත්‍යයි සැපයි ආත්මයි' කියලා, පුද්ගලයෙක් කියලා පෙනුණේ මෙහේ (බාහිර) තියෙන වස්තුවක් නෙවෙයි.

අපි උපමාවක් කිව්වොත්: සම්මතයෙන් කිව්වොත් මේ සුදු පාට වස්තුව දිහා රතු පාට කණ්ණාඩියක් දාගෙන බැලුවොත්, 'තමන්ම ඇහැ රතු පාට කරගෙන', 'රතු පාට ඇහැකින් බලපු නිසා' දැන් රතු පාටට පෙනෙනවා.

මේ පින්වතුන් 'බාහිර' බිත්තිය රතු පාටයි, අනේ හරි ලස්සණයි කියලා 'මෙහේ කණ්ණාඩිය දාගෙන' බිත්තිය අතගැවොත් මොකද වෙන්නේ? ඒක හරි නැහැ නේද? ඕක නෙවෙයි ද අපි දැන් කරලා තියෙන්නේ?

'අනාත්ම වූ ඤාණ වීක්' පහළ වෙද්දී
'අත්ම ඤාණ' නමැති 'කණ්ණාඩිය' තමන් තුළින්ම උපද්‍රව්‍යාගෙන පැළඳගෙන,
අනේ 'පුනේ කියලා මේ ඤාණ වීක්' අතගන්නවා'. අපි කරන්නේම ඕක.

මෙහේ (බාහිර) සත්ව-පුද්ගලයෙක් ඇසුරු කරනවා කියලා මෙහේ (මනස) ස්පර්ශ කරන්නේ. මේ මොකද කරන්නේ?

තමන්ගේ 'මනසේ තියෙන කණ්ණාඩියෙන් පෙනෙන භාවිත්'
'ඤාණ වීක්' ඇසුරු කරලා මේ තියෙන්නේ.

කෙනෙක් රතු පාට කණ්ණාඩි දාලා "හරි ලස්සණයි මේ රතු පාට" කියනවා. ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ හැම දෙයක් දිහාම රතුපාට කණ්ණාඩි දාගෙන නම් බලන්නේ? කාටවත් වෙනසක් පෙනෙන්නේ නැහැ. කාටවත් පවතින ස්වභාවය හම්බවෙයිද? නැහැ.

ඒකේ කිසි ප්‍රශ්නයක් නැහැ. කිසිම ගැටළුවකුත් නැහැ. කවුරුවත් ඕකට විරුද්ධ වෙන්නේ නැහැ. "ඇත්ත තමයි, හරි ලස්සණ පාටක්,

මමත් මේ වගේ එකක් ගන්න ඕනේ” කියලා තව එකක් ගන්නවා,
“මමත් ගත්තා ඒ වගේ පාට එකක් කියලා”. එයාගේ කණ්ණාඩියට
පෙනෙන පාටම අනිත් කෙනාටත් පෙනෙන නිසා කිසි ප්‍රශ්නයක්
නැහැ. කිසි ගැටළුවක්, රණ්ඩුවකුත් නැහැ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ කියන්නේ ‘කණ්ණාඩි නැතුව’ ලෝකය දිහා
බලන කෙනා වගෙයි. ඉතින් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළොත්
“මේ බිත්තිය සුදු පාටයි” කියලා. නමුත් මට පෙනෙන්නේ රතු පාට
කණ්ණාඩිය දාපු නිසා රතු පාටට. මම අහනවා
“බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා සුදු පාටයි කියලා ඒ
කොහොමද?” “මොන පිස්සුද, රතු පාටයි” කියලා අනිත් කෙනා
කියනවා.

ඒ වගේ, බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “ලෝකය
අනාත්මයි” කියලා, නමුත් අපට පෙනෙන්නේ ආත්මයි කියලා. ඉතින්
අපි තව කෙනෙක්ගෙන් අහනවා, එතකොට එයා කියනවා “නැහැ,
මේ සත්වයෝ පුද්ගලයෝ ඉන්නේ ඕනේ තරම්” කියලා. අනිත් අයත්
කියන්නේ තමන්ගේ කණ්ණාඩියෙන් බලලා.

ඔය අතරේ යම්කිසි කෙනෙක් ඉන්නවා කණ්ණාඩි පැළඳගත්තත්
සසර වාසනාව තියෙන අය. මේ ඔක්කෝම අවිද්‍යාව නමැති
අඤ්ඤාමයේ වැස්ම තුළ සමානයි.

බුදුරජාණන්වහන්සේ හරිම වටින්නේ - ‘කණ්ණාඩි පැළඳගත්ත
ලෝකයක, කණ්ණාඩි පැළඳගෙනම ඉපදිලා, ජීවත් වෙලා’, කිසි
කෙනෙකුගේ මෙහෙය විමක්, උපකාරයක් නැතුව,

“පෙනෙන දෙය තියෙන දෙය තව් වෙනත බැහැ,
තේ පෙනෙන්නේ වගේම වනසේ තියෙන ‘කණ්ණාඩියක්’ තියා යි”
කියලා ‘තනියම’ භෞග්‍යාගෙන තවත්තේ කණ්ණාඩිය ගලවලා පැත්තකින් තබලා
‘පවතින ඥාණයම පැත්ත’ දැකපු උත්තමයෙක්.

අනිත් කිසිම කෙනෙකුට තනියම වෙන කෙනෙක්ගෙන් අහන්නේ
නැතුව ඕක කරන්න බැහැ. එයාට අනුන්ගේ දූනුමක් නැතුව යන්න

විදියක් ඇත්තේ ම නැහැ. ඔක්කෝටම පෙනෙන්නේ රතු පාටට. ඉගෙන ගත්තේ රතු පාට, පෙනෙන්නේ රතු පාට, ඔක්කෝම කථා කරන්නේ ඔය ටිකෙන්.

ඔය අතරේ තියෙනවා රතු පාටට පෙනුණත් වාසනාභාගීය බව තියෙන, ඒ කියන්නේ සසරේදී මේ රතු පාටට පෙනෙද්දී, මේ පෙනෙන දෙය ඇත්ත නෙවෙයි කියලා ටික ටික හරි අහලා හුරුව තියෙන අය. බුදුරජාණන්වහන්සේ පහළ වෙන්නේ ඒ අය හින්දයි. ඒ අයට මේ ඇත්ත පෙන්වන කොට ඒ අය ටිකක් ටිකක් හරි අහන කොට තේරුම්ගන්න උත්සාහවත් වෙනවා. ඒ හින්දා තමයි මෙහෙම එන්නේ කට්ටියක් කණ්ණාඩි ගලවා ගන්න, ටිකක් හරි සසරේ හුරුව ඇති. ඒ අයට තේරෙනවා අන්තිමට,

මේ සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා පෙනෙන්නේ සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් 'ඉන්න හින්දා නෙවෙයි'.

'අනාත්ම ධර්මතාවයක්' තියෙන තැනක 'ආත්ම සංඥාව තමන් තුළම ඉපදිලා, තමන් තුළම සිහි කරගෙන'.

මේ ටිකක් වත් 'භෞතික ජෛව දැනගෙන හෙවෙයි.

ඒ කියන්නේ සුදු පාට ගාපු බිත්තිය කියන තැනක 'තමන්' දාපු ආවරණයෙන් ම ඇහැ රතු පාට කරලා' ඇහැට ම පෙන්නලා තියෙන්නේ.

දශමයක්වත් 'බාහිර රතු පාටකින්' රතු පාටක් පෙනුණා නෙවෙයි ම යි. කිසිම සම්බන්ධයක් නැහැ. ඒ උපමාව ඒ විදියටම ගන්න.

'තමන්' දැගන්න කණ්ණාඩියෙන් 'තමන්ටම' පෙන්නලා විසක,

'බාහිර බිත්තිය ටිකක්වත් ඊතු පාව තැනැ' වගේ,

තමන්ගේ 'මතයින් ම' උපද්දුපු පුද්ගල සංඥාවෙන්, තමන්ගේ 'මතය ම ආවරණය කරලා දැනගෙන' විසක,

'ටිකක්වත් සම්බන්ධයක් තැනැ' භෞතික ලෝකයට, පුද්ගල සංඥාවකට. පුද්ගලාභාවයක් තැනැ.

ඉතින් සමථ කමටහනින් කරන්නේ මේ කණ්ණාඩිය දුබල කරන එක. කණ්ණාඩිය ගලවන්න දරන උත්සාහයක්. මේ ආවරණීය ධර්ම - යමක් පෙනෙන කොට ඇතුළතින් යමක් උපදිනකම අඩුකරන එක, නැතිකරන එක.

ඒකයි 'නිවරණ ධර්ම දුරු වුණහම ඇත්ත ඇතිහැටියේ පෙනෙනවා' කියලා කියන්නේ. මේ 'පවතින ස්වභාවය' දකින්න පුළුවන් 'කණ්ණාඩිය නැති වුණොත්'.

ඒ වගේ විත්ත, වෛතසික, රූප කියන ටික, නැත්නම් මේ අනාත්ම ස්වභාවය දකින්න පුළුවන්. ඒ දකින කොට එදාට තමයි මේ රළු මට්ටමේ කෙලෙස් ටික අඩු වෙන්නේ.

ඒ කෙලෙස් ටික නැතිවෙච්ච නිසා හිත බෙහෙවින් සමාධිමත් වෙනවා.

සමාධිමත් වෙලා ඇතිවෙන ධ්‍යාන මට්ටමේ සමාධියක් එනවා,

ඒ සමාධියට ලෝකයේ ඇත්ත ඇතිහැටියෙන්ම පෙනෙනවා,

ඒ කියන්නේ විත්ත, වෛතසික, රූප කියන ටිකක් තියෙන්නේ කියන ටික පෙනෙනවා.

ඒ පෙනුණහම, චෙට්ඨිත කාමයක් චේ විත්ත, චෛතසික, රූප කියන තැනක, චච්ච චළ හිසා වින්ද දුක ගැන තමන්ට ලැජ්ජා හිතෙන්නේ, පියා චළ දුක වින්ද හැටි, අනන්ත සංසාරයේ තමන්ගේ වැරද්දෙන්, 'තමන්ගේ ඇස් තො පෙනීම හිසා' තමන් දුක් විඳිපු දුකේ කලකිරෙන්නේ එදාටයි.

සහේතුකව ම දුක් වින්දා නම් තව ඒ දුක ප්‍රශ්නයක් නැහැ, 'තියෙන දුකක්' නේ. නමුත් 'දුක උපද්දවාගෙන දුක් විඳිනවා' නම්? තමන්ට ම කොනින්තාගෙන රිදෙනවා කියනවා නම්?

ඉතින් එහෙම දෙයක් කරගෙන තියෙන්නේ කියලා දැකපු දවසට මෙහෙම රිදවාගන්න එක ගැන කලකිරෙන්නේ නැත්ද? කලකිරෙනවා. කලකිරුණහම එදාටයි එයා මේ ලෝකයේ නො

ඇලෙන්තේ. නො ඇලෙන කොට කෙලෙසුන්ගෙන්, ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදෙනවා.

ඒ කියන්නේ ඓ 'ස්කන්ධ ටික හම්බවෙන කොට, ස්කන්ධ ටිකේ ඇත්ත පෙනෙනවා' කියන 'ඥාන දර්ශනය' වෙනස් වෙන්නේ තැනි බවට පත්වෙනවා.

'කවදාවත්ම හිතලාවත් ගත්ත බැහැ', වැරද්දු කියන එක මතයේ 'නූපදින ස්වභාවයට ම' පත් කළා.

ඓ රූපය දකිද්දී ම, ඓ රූපය සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, මනුෂ්‍යයෙක්, දෙවියෙක්, බ්‍රහ්මයෙක් කියන ටික 'මතයේ උපදින එක' තත්ව කරලා තියෙන්නේ.

'ඉපදීම' තත්ව කළා. 'ස්කන්ධ වූ ටික ස්කන්ධ හැටියට' දකිනවා.

දැන් කියන්න එයා සසරේ උපදිනවා නම් 'කොයි නිකායේද' උපදින්නේ කියලා?

දැන් මරණයෙන් පස්සේ මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා උපදියිද, දෙවියෙක් වෙලා උපදියිද, බ්‍රහ්මයෙක් වෙලා උපදියිද? උපදින්න තියෙන හේතුව නැති කළේ මනුෂ්‍යයෝ, දෙවියෝ, බ්‍රහ්මයෝ, පෙරේතයෝ, අසුරයෝ, තිරිසන්හු ඔක්කෝම නැති කළේ ජීවත්ව ඉදිදීම යි.

ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, 'සත්ව නිකායන්ගේ' ඉපදීමක් තියෙනවා නම්

'ඉපදීම මෙයා තැනි කරලා' තියෙන්නේ.

තැනි කරලා 'ස්කන්ධ ටිකකින් ජීවත් වෙනවා'.

මේකට කිව්වා සෝපදිසේස නිබ්බාන කියලා. විද්‍යාවක්. මේ දැන් ද එයා අජරාමරයි. සත්වයෙක් ලෙඩවීම නිසා, සත්වයෙක් මහළුවීම නිසා, සත්වයෙක් මැරීම නිසා එන දුකෙන් එයා මිදිලා ඉන්නේ.

දැන් මේ අනිත්‍යය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටික නිසා - පුද්ගලයෙක් නිසා නෙවෙයි, අනිත්‍යය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ස්කන්ධයෝ නිසා යම් දුක් ටිකක් එයි. නමුත් ඒ දුක කෙනෙක් ගේ නෙවෙයි. නෙසං නෙසං ධම්මානං ජරාජීරණනා - ඒ ඒ 'ධර්මයන්ගේ' ජරාවක්, ඒ ඒ 'ධර්මයන්ගේ' ගෙවීමක්, ඒ ඒ 'ධර්මයන්ගේ' මැරීමක්

තියෙන්නේ. ඒක පුද්ගලයෙක්ගේ සත්වයෙක්ගේ නෙවෙයි. ඔය විදියට ජීවත් වෙනවා.

අන්නිම ඒ සැකකර විකන් නිරුද්ධ වුණාම, ආයු සන්නතිය ඉවරවෙන කොට විවිත්ව ඉදිවුය 'සත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් ඉපදීම' තනර කරලා තිබුණේ, ජානක නිවුණා වගේ නිවෙනවා.

ඉතින් මේ දුක්වූ 'ස්කන්ධයන්ගේ නිරෝධය' කියන එක සාක්ෂාත් කරන්න නම් අපට මේ සත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් විඳින දුක නතර කරන්න නම්, ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න ඕනේ. ඒ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්නයි අපි මේ සමට භාවනාව කළේ, විදර්ශනා කළේ.

හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!!

මෙය කියවීමෙන් පසු තවත් අයකුට ලබා දීමෙන් ඔබටත් මෙම ධර්ම දනයට දායක විය හැක.

- දුක.
- දුකට ළඟ ම හේතුව හැටියට හම්බවෙනවා 'තණ්හාව'.
- තණ්හාවට 'මූල හේතුව' හැටියට හම්බවෙනවා 'මිච්ඡාදිට්ඨි සහ අවිද්‍යාව' - ඇත්ත නො දන්නාකම.

ඊටපස්සේ,

- මේ දුක නැතිවෙන්න නම් තණ්හාව නැතිවෙන්න ඕනේ.
- තණ්හාව නැතිවෙන්න නම් වැරදි දැකීම නැතිවෙන්න ඕනේ.
- වැරදි දැකීම නැතිවෙන්න නම් ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකින්න ඕනේ.
- ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැකීමට කියනවා සම්මාදිට්ඨි. සම්මාදිට්ඨි ස විජ්ජා, විජ්ජා උප්පාදො අවිජ්ජා නිරොධො - සම්මාදිට්ඨිය කියන්නේ විද්‍යාවක්, විද්‍යාව උපන් කල්හි අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනවා.

**පුත්තය නිසා භවගත්ත දෙය පුත්තය නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා
කියලා දකින්න පුළුවන් නම් ඒ සම්මාදිට්ඨිය.**